

Glasnik HAZU

ISSN 1849-4838 (TISAK)
ISSN 1849-6091 (ONLINE)

ČASOPIS HRVATSKE AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI GODINA X. / BROJ 16.–17. / ZAGREB, 2023. / CIJENA 3,32 € / 25 KUNA

TEMA BROJA *Bašćanska ploča*

ZNANSTVENA VIJEĆA HAZU *Znanstveno vijeće za zaštitu prirode*

ZNANSTVENI ZAVODI HAZU *Zavod za znanstvenoistraživački i umjetnički rad HAZU u Bjelovaru*

MUZEJI, GALERIJE I ZBIRKE HAZU *Zbirka plakata Kabineta grafike HAZU*

PROJEKTI HAZU *Kopno ili more: ekološki i genetički aspekti izbora staništa crvenokljune čigre (KiM: ČIGRE)*

BLAGO KNJIŽNICE, ARHIVA I ZBIRKI HAZU *Knjižnica Ivana Kukuljevića Sakcinskoga u Knjižnici HAZU*

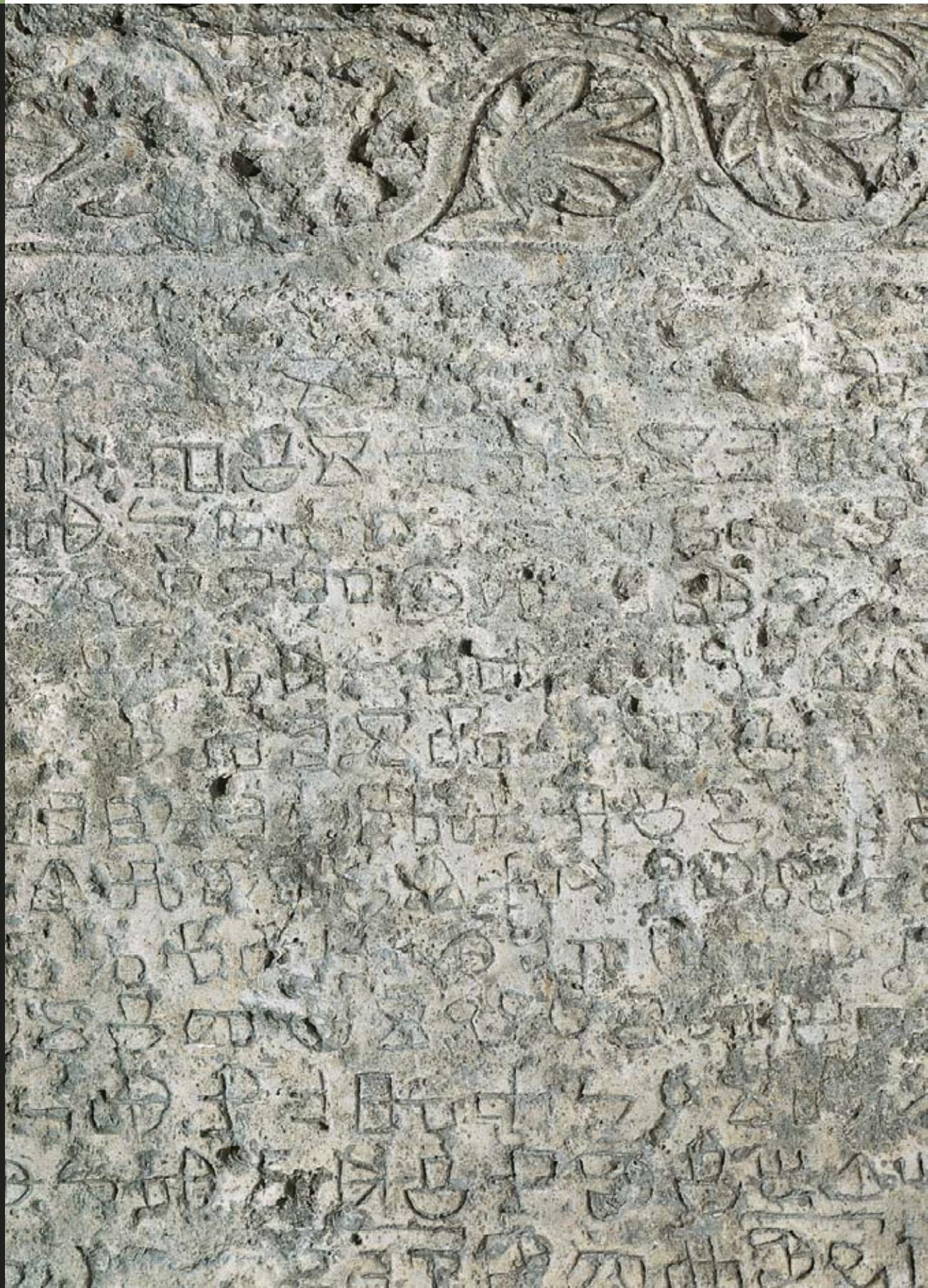
IZLOG IZDANJA HAZU *Časopis Arti musices*

MEĐUNARODNA SURADNJA *Solidarnost Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti s Ukrajinom*

IZJAVE HAZU

U FOKUSU *Spomenik Andriji Mohorovičiću u Zagrebu Nobelovac Svante Pääbo – dopisni član HAZU Spomenik kralja Tomislava u Zagrebu*

KRONIKA *Novi članovi Nagrade i priznanja Dogadanja u HAZU u 2022. Preminuća*

SADRŽAJ / Content

GLASNIK HAZU (Godina X., broj 16–17; Zagreb, 2023.)

GLASNIK HAZU

ČASOPIS HRVATSKE AKADEMIJE
ZNANOSTI I UMJETNOSTI
Godina X., broj 16–17., Zagreb, 2023.

Nakladnik / Publisher:

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
Za nakladnika / For the Publisher:

akademik Dario Vretenar, glavni tajnik HAZU
Glavni urednik / Editor-in-Chief:

akademik Ivan Gušić

Urednik / Editor:

prof. dr. sc. Tihomil Maštrović

Likovni urednik / Design Editor:

Damir Fabijanić

Uredništvo / Editorial Board:

dr. sc. Alemko Gluhak, akademik Ivan Gušić,
prof. dr. sc. Vjera Katalinić, dr. sc. Ana Lederer,
prof. dr. sc. Tihomil Maštrović

Tajnik uredništva /

Secretary of the Editorial Board:

Marijan Lipovac

Nakladničko vijeće / Publishing Board:

predsjednik HAZU: akademik Velimir Neidhardt
potpredsjednici HAZU: akademik Davor Miličić

i akademik Frano Parać,

glavni tajnik HAZU: akademik Dario Vretenar
tajnici Akademijinih razreda:

akademkinja Vida Demarin, akademik
Gordan Družić, akademik Goran Durn,

akademik Ignac Lovrek, akademik

Ranko Matasović, akademik Mladen
Obad Šćitaroci, akademkinja Dubravka

Oraić Tolić, akademik Marko Tadić,

akademik Stanislav Tuksar

Lektorica i korektorkica /

Copy Editing and Proof-Reading:

Maja Silov Tovernik

Prevoditeljice / Translation into English:

Ana Bizjak, Željka Štefiček

Autor logotipa, likovnog rješenja i vizualnog identiteta Glasnika HAZU /

Author of Logo, Visual and Brand Identity:

Zoran Filipović, LIKARIJA d.o.o.

Layout / Graphic Design and Typesetting:

Ivana Čukelj

Tisk / Printed by:

Stega tisk d.d.

Adresa uredništva / Editorial Office:

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti,

Uredništvo Glasnika HAZU,

Trg Nikole Šubića Zrinskog 11,

10000 Zagreb

E-mail: glasnik@hazu.hr

Telefon / Phone: 385/01/4895366

Redakcija ovog broja zaključena je 30. lipnja 2023.

Tiskanje *Glasnika HAZU* novčano su potpomogli

Zaklada Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i
Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske.

2 Uvodna riječ predsjednika HAZU / Foreword by President of the Croatian Academy of Sciences and Arts

Akademik Velimir Neidhardt

5 Teme broja / Feature

Bašćanska ploča

Akademik Stjepan Damjanović

15 Znanstvena vijeća HAZU / Scientific Councils

Znanstveno vijeće za zaštitu prirode

Akademik Goran Durn

21 Znanstveni zavodi HAZU / Institutes for Scientific Research

Zavod za znanstvenoistraživački i umjetnički rad HAZU u Bjelovaru

Akademik Dragutin Feletar, Vladimir Strugar

27 Muzeji, galerije i zbirke HAZU / Museums, Galleries and Collections of the Croatian Academy

Zbirka plakata Kabineta grafike HAZU

Vesna Kedmenec Križić

31 Projekti HAZU / Academy Projects

Kopno ili more: ekološki i genetički aspekti izbora staništa crvenokljune čigre (KiM: ČIGRE)

Jelena Kralj

37 Blago Knjižnice, Arhiva i zbirke HAZU / The Treasures of the Academy Library, Archives and Collections

Knjižnica Ivana Kukuljevića Sakcinskoga u Knjižnici HAZU

Tamara Runjak

43 Izlog izdanja HAZU / Academy Editions

Arti musices, hrvatski muzikološki časopis (1969. - 2023.)

Vjera Katalinić

47 Međunarodna suradnja / International Collaboration

Solidarnost Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti s Ukrajinom

50 Izjave Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti / Public Statements by the Croatian Academy of Sciences and Arts

57 U fokusu / In Focus

Spomenik hrvatskom geofizičaru Andriji Mohorovičiću u Zagrebu

Akademik Mirko Orlić

63 Nobelovac Svante Pääbo – dopisni član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Razredu za prirodne znanosti

Akademik Mario Šlaus

67 Spomenik kralja Tomislava u Zagrebu

Filip Turković-Krnjak

72 Kronika / Past Events

Novi članovi HAZU

Nagrade i priznanja

Dogadanja u HAZU u 2022.

Preminuća

100 Suradnici u ovom broju / Contributors in this Issue

100 Popis likovnih priloga / Figures and Tables

Uvodna riječ predsjednika HAZU

Akademik Velimir Neidhardt,
predsjednik Hrvatske akademije
znanosti i umjetnosti

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti od svojeg osnutka 1861. do danas potvrdila se kao vodeća institucija u skrbi za hrvatski nacionalni identitet, koji je definiran pripadnošću zapadnoj civilizaciji te srednjoeuropskom i mediteranskom kulturnom krugu. Važna je odrednica hrvatskog identiteta i hrvatski jezik, koji su osporavali oni koji su Hrvatima negirali pravo na državnost i nacionalnu samobitnost. Danas je hrvatski jezik jedan od službenih jezika Europske unije. Najdragocjeniji simbol i hrvatskoga nacionalnog identiteta i jezika jest Baščanska ploča, na kojoj se, uz ime kralja Zvonimira, prvi put na hrvatskom jeziku spominje hrvatsko nacionalno ime. Taj „dragi kamen“ i „krsni list hrvatskog naroda“ trajno se čuva u atriju palače Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti od 1934. Uoči tog jubileja u ovom broju *Glasnika HAZU* posvećeni su mu vrijedni prilozi naših istaknutih akademika.

Za dvije godine navršit će se veliki jubilej iz hrvatske povijesti, 1100 godina otkako je Tomislav kao prvi od hrvatskih vladara prozvan kraljem, a tadašnja hrvatska država dobila dostojanstvo kraljevine. O kralju Tomislavu povjesni izvori ne govore mnogo, no unatoč tome pripada mu povlašteno mjesto u sjećanju hrvatskog naroda kao vladaru u čije je doba širenjem Hrvatske na prostor Panonije i integriranjem dalmatinskih gradova započelo okupljanje i oblikovanje hrvatskog etničkog prostora. Pred nama je 2025. godine dostojanstveno obilježiti taj jubilej, kao što su 1925. diljem hrvatskih krajeva održane

brojne svečanosti u povodu tisućite godišnjice Hrvatskoga Kraljevstva na koje i danas podsjećaju brojna spomen-obilježja. Najpoznatije od njih, podignuto tek 1947., konjanički je spomenik kralja Tomislava na njegovu trgu u Zagrebu, remek-djelo Roberta Frangeša Mihanovića, člana naše Akademije. Uzbudljiva priča o spomeniku i njegovu postavljanju također se donosi u ovom broju *Glasnika HAZU*.

Zahvaljujući Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti, Zagreb je 2022. dobio svoj najnoviji spomenik, u čast slavnoga geofizičara Andrije Mohorovičića, također člana naše Akademije, koji je proslavio Hrvatsku i njezin glavni grad svojim otkrićima zakonitosti širenja potresnih valova i plohe diskontinuiteta u Zemlji, što je najveće znanstveno otkriće do kojeg se došlo u Hrvatskoj. I o nastanku tog spomenika i o Mohorovičićevim zaslugama, na čiju su nas aktualnost podsjetili potresi iz 2020., izvještava se u ovom broju *Glasnika HAZU*. Najveće svjetsko priznanje Mohorovičiću jest to što je ploha između Zemljine kore i plašta nazvana Mohorovičićev diskontinuitet ili *Moho*. Ujedno je to najveći dio planeta Zemlje nazvan po nekoj osobi. Mohorovičićev ime nosi i jedan krater na Mjesecu te jedan asteroid, tako da možemo reći da je prije dobio zaslужene počasti u svemiru i u Zemljinoj unutrašnjosti nego u svojem Zagrebu. Svjesni sebe i svojeg identiteta, budimo ponosni na vlastitu prošlost i poštujmo velikane koji su Hrvatsku afirmirali u Europi i svijetu. ●

Foreword by the President of the Croatian Academy of Sciences and Arts

Ever since its foundation in 1861, the Croatian Academy of Sciences and Arts has confirmed itself as a leading institution that cherishes Croatian national identity, which belongs to the Western civilization and the Central European and Mediterranean cultural circle. An important determinant of Croatian identity is the Croatian language, contested by those who denied Croats of their right to statehood and national sovereignty. Today, the Croatian language is one of the official languages of the European Union. The most precious symbol of Croatian national identity and language is the Baška Tablet, which, along with the name of King Zvonimir, mentions the Croatian national name for the first time in the Croatian language. This “jewel” and “the birth certificate of the Croatian people” has been conserved in the atrium of the Croatian Academy Palace since 1934. In light of that jubilee, this issue of the *Croatian Academy Journal* includes valuable contributions about the Baška Tablet by our distinguished Academy members.

In two years, we will celebrate a great jubilee in Croatian history, 1,100 years since Tomislav, the first of the Croatian rulers, was proclaimed king and the then Croatian state became a kingdom. Historical sources do not say much about King Tomislav, but despite this, he has a privileged place in the memory of the Croatian people as the ruler in whose era, with the expansion of Croatia into Pannonia and the integration of Dalmatian cities, the gathering and shaping of the Croatian ethnic space initiated. In 2025, we have before us the task to mark that jubilee with dignity, just as numerous ceremonies were

held throughout Croatian regions in 1925, on the occasion of the thousandth anniversary of the Kingdom of Croatia, which are still remembered today by numerous memorials. The most famous of them, erected only in 1947, is the equestrian statue of King Tomislav on the homonymous square in Zagreb, a masterpiece sculpted by Robert Franeš Mihanović, a member of our Academy. The exciting story about the monument and its installation is also reported in this issue of the *Croatian Academy Journal*.

Thanks to the Croatian Academy of Sciences and Arts, Zagreb received its newest monument in 2022, honouring the famous geophysicist Andrija Mohorovičić, also a member of our Academy, who made Croatia and its capital famous with his discoveries of the laws of seismic wave propagation and the discontinuity in the Earth's surface, the biggest scientific discovery achieved in Croatia. This issue of the *Croatian Academy Journal* covers both the creation of that monument and Mohorovičić's merits, whose relevance was brought back to our attention after the 2020 earthquakes. The world has given the greatest recognition to Mohorovičić's work by naming the area between the Earth's crust and mantle the Mohorovičić discontinuity or Moho. It is the largest part of the planet Earth named after a person. A crater on the Moon and an asteroid also bear Mohorovičić's name. Therefore, we can say that he received well-deserved honours in space and in the Earth's interior sooner than in his native Zagreb. Aware of ourselves and our identity, let us be proud of our own past and respect the great men who affirmed Croatia in Europe and the world. ●

THE
HISTORICAL
LIBRARY
OF
THE
UNIVERSITY
OF
EDINBURGH

Bašćanska ploča

Akademik Stjepan Damjanović

Najstariji tekstovi glagoljične sastavnice hrvatske srednjovjekovne kulture često su uklesani u kamen. Najvažniji među tim najstarijim glagoljičnim tekstovima jest Bašćanska ploča (oko 1100.) iz Jurandvora kraj Baške na otoku Krku. Ploča je bila ugrađena kao lijevi plutej u ogradu koja je dijelila prezbiterij (prostor za svećenstvo) od crkvene lađe (prostor za puk) u benediktinskoj crkvi svete Lucije u Jurandvoru.

Bašćanska je ploča od vapnenca, uz gornji rub ima borduru s tipičnim ornamentom vinove loze, široka je 199, visoka 99,5, a debela 9 cm.

Godine 1934. krčki biskup Josip Srebrnić (Srebrnič) dao je ploču „na vječno čuvanje“ tadašnjoj Jugoslavenskoj akademiji znanosti i umjetnosti (danasa Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti), u kojoj se ploča odonda nalazi i brižljivo čuva.

Tekst ploče ima trinaest redaka i počinje kršćanskom invokacijom (*vъ ime otca i sina i svetago duha*), a zatim slijedi odjeljak u kojem benediktinski opat Držiha piše da je hrvatski kralj Zvonimir darovao lednu Svetoj Luciji (crkvi i samostanu), u Jurandvoru kraj Baške na otoku Krku, pa navodi svjedočanstvo darivanja, prokljine onoga tko bi to darivanje zanijekao i podsjeća na obvezu redovnika u tom samostanu da mole za darivatelja i za sudionike u činu darivanja. Drugi opat, Dobrovit, zapisuje da je s devetero svoje samostanske braće (benediktinaca) sazidao crkvu svete Lucije u vrijeme kneza Kosmata, koji je vladao cijelom krajinom (ili Krajinom). Na kraju dolazi zapis da je u te dane Mikula (posjed? samostan?) u Otočcu

(možda onom ličkom) bio u zajedništvu sa svetolučijskim opatijom.

Novija su istraživanja pokazala da je tekst na ploči zapravo prijepis odabranih odlomaka iz samostanskoga kartulara (Mateo Žagar) i osnažila su davna uvjerenja da tekst nije završen i da se nastavlja na drugoj, desnoj ploči. Eventualna druga ploča bila bi desni plutej. Branko Fučić držao je vjerojatnim da su tzv. *Jurandvorski ulomci* ostaci toga desnoga pluteja. Naime, na četiri ulomka ploče (koji su nađeni u crkvi svete Lucije) nalaze se glagoljična slova jednaka onima na Bašćanskoj ploči, a na njima se može pročitati i ime *Zvonimir* i pridjev *hrvatski*.

Svako proučavanje povijesti hrvatskoga jezika i hrvatske književnosti počinje od njezina teksta u kojemu se (u njezinu trećem retku) spominje hrvatsko narodno ime u sintagmi *Zvonimir, kralj hravatski* (*Звонимиръ краљ хрватски*), prvi put na hrvatskom (hrvatskostaroslavenskom) jeziku. Već prije u povjesnim dokumentima hrvatsko se ime spominjalo na grčkom i na latinskom jeziku.

Iz njezina su teksta hrvatski povjesničari saznali da je kvarnersko područje bilo u sastavu Zvonimirove Hrvatske. Klesana je tzv. prijelaznim tipom glagoljice, tj. onom koja prelazi iz oble (bugarsko-makedonske) u uglatu (hrvatsku), stoga je iznimno važna za sve proučavatelje glagoljičnoga pisma. Hrvatski i inozemni filolozi posvećivali su ploči iznimnu pažnju. Stjepan Ivšić nazvao ju je „dragim kamenom hrvatskoga jezika“, a Ivo Frangeš napisao je da „sponajemo taj

UNUTRAŠNOST CRKVE SVETE LUCIJE U JURANDVORU S REPLIKOM BAŠČANSKE PLOČE / THE
INTERIOR OF SAINT LUCY'S CHURCH IN JURANDVOR WITH A REPLICA OF THE BAŠKA TABLET

kamen bogati, tu luč klesanu, kao vrijednost početka i zalog književnog trajanja“. Tu vrijednost početka osjetili su i izrazili brojni umjetnici, raniji i suvremeni, pjesnici, slikari, glazbenici. Kranjčević je želio spustiti svoje čelo na taj kamen poizdrti i osobito ga je diralo ime kralja Dmitra Zvonimira, Nazor je molio Bašku

da nam ne da prošlost zaboraviti, priželjkujući *da se potok topnih zraka lije s imena jednog na staroj ti ploči*, i tako sve do Josipa Pupačića u glasovitoj pjesmi *Zemlja i ja* te u naše doba do Mile Pešorde u poemu *Baščanska ploča*, u kojoj riječi sa stare ploče grade temelj pouzdanja u riječ, u narod, u domovinu. ●

The Baška Tablet

The Baška Tablet is the most important among the oldest Croatian Glagolitic inscriptions in stone, and in general. Text was carved into this stone slab in Jurandvor near the village of Baška on the island of Krk around year 1100. The slab was the left-side pluteus – the partition dividing the chancel (the part of a church used by the clergy) from the nave (the part for the congregation) in the Benedictine Church of Saint Lucy in Jurandvor.

The slab of the Baška Tablet is made of limestone that is nine centimetres thick, it features the typical motif of a trailing grapevine as an ornament along its upper edge, and it measures 199 by 99.5 centimetres.

In the year 1934 the bishop of Krk, Josip Srebrnić (or Srebrnič), entrusted the Tablet with the then Yugoslav Academy of Sciences and Arts for “eternal safeguarding” and since then it has been kept by the institution renamed in the meantime the Croatian Academy of Sciences and Arts.

Thirteen lines of the stone inscription make a valuable literary inception in the Croatian language. It opens with the Benedictine abbot Držiha telling us that Croatian King Zvonimir gifted “in his day” an uncultivated lot to the church and monastery of Saint Lucy, and then naming the witnesses to this donation. He goes on to utter a curse on anyone that might repudiate the gift. In the second part of the inscription, abbot Dobrovit writes that he had built the church together

with nine other monks, his Benedictine brethren, while the third part reads that the monastery of St. Lucy and the monastery of Saint Nicholas together were one community. Scholars have not been able to establish with certainty which monastery or perhaps a piece of land belonging to it this claim refers to. More recent research has shown that the Tablet inscription is in fact a reproduction of select passages of the monastic cartulary, which corroborated a long-standing hypothesis that the text is incomplete and that it continued into the second, right-side pluteus slab.

Any study into the history of the Croatian language and Croatian literature begins with the Baška Tablet inscription, the third line of which contains for the first time the Croatian ethnonym in the native form (Croatian recension of Old Slavic), in the syntagm *Zvonimir, kralj hrvatski* (*Звонимиръ краљ хрѣватскы*) – “Zvonimir, the Croatian king”. Older historic documents contain the Croatian ethnonym in Greek and Latin languages.

It was from this inscription that Croatian historians learned that the Kvarner (north Adriatic) area was part of Croatia under Zvonimir’s rule. The Glagolitic script carved into the Baška Tablet is of transitional type, the one between rounded (Bulgarian-Macedonian) and angular (Croatian) types, which is why the Tablet is extremely important for everyone studying the Glagolitic script. ●

१०८
१०९
११०
१११
११२
११३
११४
११५
११६
११७
११८
११९
१२०
१२१
१२२
१२३
१२४
१२५
१२६
१२७
१२८
१२९
१३०
१३१
१३२
१३३
१३४
१३५
१३६
१३७
१३८
१३९
१४०
१४१
१४२
१४३
१४४
१४५
१४६
१४७
१४८
१४९
१५०
१५१
१५२
१५३
१५४
१५५
१५६
१५७
१५८
१५९
१६०
१६१
१६२
१६३
१६४
१६५
१६६
१६७
१६८
१६९
१७०
१७१
१७२
१७३
१७४
१७५
१७६
१७७
१७८
१७९
१८०
१८१
१८२
१८३
१८४
१८५
१८६
१८७
१८८
१८९
१९०
१९१
१९२
१९३
१९४
१९५
१९६
१९७
१९८
१९९
१२००

BAŠĆANSKA PLOČA - TRANSLITERACIJA

(Transliteracija akademika Branka Fučića)

1. A[Zъ] [Vъ IME O]TCA I S(I)NA [I S]V(E)TAGO DUHA AZъ
2. OPAT[ъ] DRЬŽIHA PISAHъ SE O LEDI[N]Ê JUŽE
3. DA ZЬVЬNIMIRъ KRALъ HRЬVATЬSKЫ [Vъ]
4. DNI SVOË Vъ SVETUJU LUCIJU I SV(E)[DO]
5. MI ŽUPANъ DESIMRA KRЬ[BA]VÊ MRA[TIN]ъ Vъ LI
6. CÊ PRBЬNEBŽA [S]ъ POSL[ъ] VIN[(O)DO]LÉ [ÊK](O)Vъ V O
7. TOCÊ DA IŽE TO POREČE KLЬNI I BO(G) I .BÏ. AP(OSTO)LA I .G. E
8. VAN(JE)LISTI I S(VE)TAË LUCIË AM(E)Nъ DA IŽE SDÊ ŽIVE
9. TЪ MOLI ZA NE BOGA AZъ OPATъ DBROVITъ Zъ
10. DAHъ CRÊKЬVъ SIJU I SVOEJU BRATIJU S DEV
11. ETIJIU Vъ DNI KЬNEZA KOSЬMЬTA OBLAD
12. AJUĆAGO VъSU KЬRAINU I BÊŠE Vъ Tъ DNI M
13. IKULA Vъ OTOČЬCI [Sъ S]VETUJU LUCIJU Vъ EDINO

KAKO IZGOVARATI TEKST - TRANSKRIPCIJA

(Transkripcija akademika Stjepana Damjanovića)

1. Az v ime Otca i Sina i Svetago Duha. Az
2. opat Držiha pisah se o ledinje juže
3. da Zvanimir kralj hrvatski v
4. dni svojeⁿ v svetuju Luciju i svedo-
5. mi: župan Desimra Krbavje, Mratin v Li-
6. cje, Pribnebža s posl Vinodolje, Jakov v o-
7. tocje. Da iže to poreče, klni j Bog i .bī.(=12) apostola i .g.(= 4) e-
8. vanjelisti i svetaja Lucija. Amen. Da iže sdje žive-
9. t, moli za nje Boga. Az opat Dobrovit z-
10. dah crikāv siju i svojeju bratiju s dev-
11. etiju v dni kneza Kosmāta oblad-
12. ajućago vsu Krajinu. I biše v t dni M-
13. ikula v Otočci s svetuju Luciju v jedino.,

PRIJEVOD NA SUVREMENI HRVATSKI

(Prijevod akademika Milana Moguša)

Ja, u ime Oca i Sina i Svetoga Duha.
Ja opat Držiha pisah ovo o ledini koju
dade Zvonimir, kralj hrvatski,
u svoje dane svetoj Luciji
pred svjedocima: županom Desimirom iz Krbave, Mratinom iz Like,
Pribenežom poslanikom iz Vinodola, Jakovom iz otoka.
Tko to porekne, neka ga Bog prokune i 12 apostola i 4 evanđelista i sveta Lucija. Amen.
Da tko ovdje živi, moli za njih Boga.
Ja opat Dobrovit zidah ovu crkvu sa svoje devetero braće u dane kneza
Kosmata koji je vladao cijelom Krajinom
I u te dane bio je (samostan) sv. Mikule u Otočcu sa svetom Lucijom u
zajednici

ENGLISH TRANSLATION

(based on a modern Croatian rendering of the
text by Full Academy Member Milan Moguš)

I, in the name of the Father and of the Son, and of the Holy Spirit.
I, abbot Držiha, have inscribed this about the piece of land
bestowed as a gift by Zvonimir, the Croatian king,
in his time to saint Lucy
before witnesses: Desimir the prefect of Krbava, Mratin of Lika, Pribenež the envoy
of Vinodol, Jakov from the island.
Whoever denies this, let him be cursed by God and the twelve apostles and four evangelists,
and saint Lucy. Amen.
Those who should live here, pray to God for them.
I, abbot Dobrovit, have built this church with my nine brethren in the time of
duke Kosmat, who ruled over entire Krajina.
And in those days (the monastery) of Saint Nicholas in Otočac was
one with saint Lucy.

O BAŠČANSKOJ PLOČI¹

U povijesti se hrvatske pismenosti *Baščanska ploča* smatra, kao što je poznato, prvim spomenikom hrvatskoga jezika. Imala glagoljičkim pismom zapisanih, i drugih zapisa, ali su to samo djelići od nekoliko riječi ili tek dijelovi nekoga većega teksta (npr. *Valunska ploča* na otoku Cresu). Cjelovitost pak uklesanoga teksta na *Ploči* sa sto riječi u trinaest redaka daje joj opravdano prvenstvo.

Za znanost je *Baščanska ploča* otkrivena prije više od stoljeća i pol, točnije godine 1851., kad je baščanski župnik Petar Dorčić upozorio na nju. Tada se *Ploča* nalazila na tlu crkvice svete Lucije u predjelu Jurandvor u mjestu Baški na otoku Krku. Smatra se da je izvorno bila lijevi plutej (pregradna ploča) na lijevoj pregradi koja je „prostorno dijelila kor pred oltarom, opredijeljen za redovnike, od crkvene lađe, opredijeljene za vjernike“. Budući da je prema arheološkim istraživanjima jedno stoljeće (od otprilike 1750. do 1860.) bila na podu, ponešto je izlizana i oštećena. Godine 1934. prenesena je iz Baške brodom u Senj i odatle prevezena u Zagreb, gdje je stručno konzervirana. Otada se original *Ploče* čuva u atriju palače Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu.

Već je od samoga otkrića *Baščanska ploča* izazivala znanstvenike na proučavanje. Ulazilo se tako, malo pomalo, u sve tajne zapisa na *Ploči*, što nije bilo baš tako jednostavno zbog spomenutih oštećenja. Sva pera koja su se na bilo koji način bavila hrvatskom poviješću ili hrvatskim glagoljizmom, posvetila su svoje najbolje rasprave *Baščanskoj ploči*.

Akademik Milan Moguš

BAŠČANSKA PLOČA KAO KNJIŽEVNO DJELO

Tekst „Baščanska ploča kao književno djelo“ akademika Ante Stamaća objavljen je kao posebno izdanje NSK, 2011. a sadrži tekst članka objavljenog u časopisu *Croatica*, 26-27-28, 1987. Autor dokazuje da zapis na Baščanskoj ploči nije samo prijepis iz kartulara koji već sam po sebi njeguje stil i ritam rečenice u tradiciji postkarolinške škole, nego i književno djelo, pa članak završava riječima:

„Baščanska ploča kao tajnopis koji nas poziva na smjernost znatno je više no paleografska, historiografska ili nacionalnopovijesna činjenica nad kojom s ponosom pokazujemo svoju obaviještenost. Pogotovu nije priprost izraz ‘neukih’. Bit će upravo obratno: Baščanska ploča književno je djelo u kojem se, gledajući duhovnopovijesno, manifestira struktura duha i sklop mogućnosti opstanka jedne dramatične epohe. U jeziku koji je taman a ipak razumljiv. U obliku koji je prepun hrapavosti i napuklina, a ipak se iza njega sluti neki jasan sklad.“

Akademik Ante Stamać

SUDIONICI MEĐUNARODNOG ZNANSTVENOG SKUPA O ANTUNU BARCU U CRKVI SV. LUCIJE U JURANDVORU 2014. PRED KOPIJOM BAŠČANSKE PLOČE (S LIJEVA NA DESNO:) ČLAN SURADNIK HAZU JOSIP LISAC, DOPISNI ČLAN HAZU REINHARD LAUER, AKADEMIK ANTE STAMAĆ I PROF. DR. SC. TIHOMIL MAŠTROVIĆ / PARTICIPANTS OF THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE ON ANTUN BARAC IN SAINT LUCY'S CHURCH IN JURANDVOR, 2014. NEAR REPLICA OF THE BAŠKA TABLET (FROM LEFT TO RIGHT:) JOSIP LISAC, REINHARD LAUER, ANTE STAMAĆ AND TIHOMIL MAŠTROVIĆ

1 Uvodni dio teksta Milana Moguša, *Kako pročitati Baščansku ploču*. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Posebna izdanja, urednica Ana-Marija Dodigović, prof., Zagreb, 2011., str. 2.

2 Branko Fučić, *Glagoljski natpisi*, Zagreb, 1982., str. 45.

BAŠČANSKA PLOČA U ATRIJU PALAČE HAZU / THE BAŠKA TABLET IN THE ATRIUM OF THE CROATIAN ACADEMY PALACE

LONJSKO POLJE / LONJA FIELD

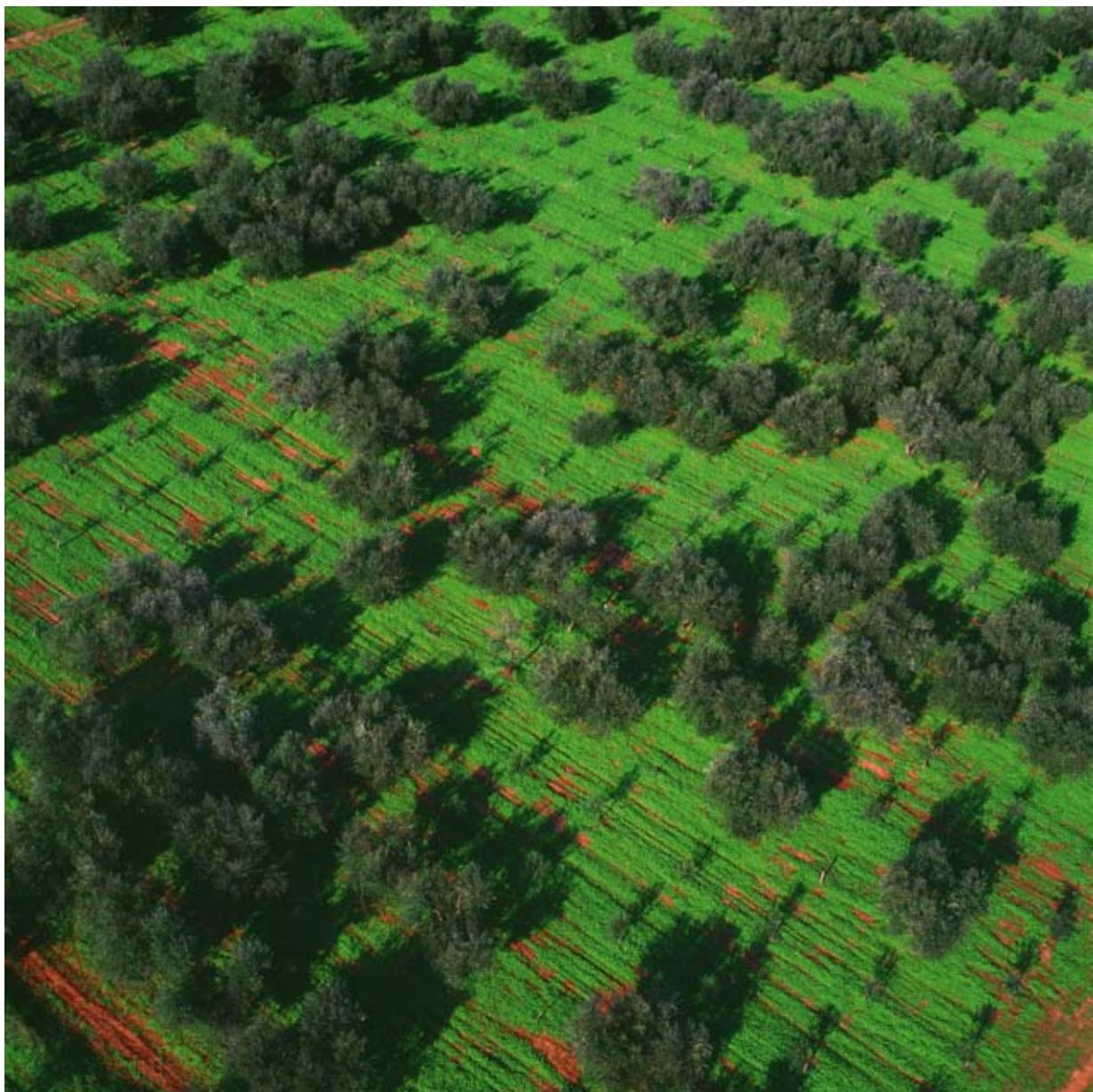
Znanstveno vijeće za zaštitu prirode Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti

Akademik Goran Durn

Za prirodu i ljude mogu nastati nepopravljive štete ako se prirodna dobra neracionalno i neodgovorno koriste. Zato je potrebno pratiti stanje u prirodi i spriječiti ili ublažiti štetne posljedice tehnološkog razvoja. Brizi o očuvanju prirodnih vrijednosti nekog područja, svih sastavnica prirodnog okruženja i raznolikosti kojom obiluje (bioraznolikost, krajobrazna raznolikost i georaznolikost) potrebno je odgovorno i promišljeno pristupiti. U nadležnosti Razreda za prirodne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti djeluje Znanstveno vijeće za zaštitu prirode (Vijeće) koje putem svojih šest sekcija, i to za vode, za tlo, za klimu, za šume, za gospodarenje otpadom i za zaštitu bioraznolikosti, skrbi o vodi, tlu, zraku i biosferi i promiče zaštitu tih dobara i gospodarenje njima na odgovoran te okolišno i socijalno održiv i prihvatljiv način. Briga za zaštitu prirode u Akademiji se odvijala kroz rad Savjeta za zaštitu prirode, koji 1996. mijenja ime u Znanstveno vijeće za zaštitu prirode. U okviru tog Vijeća 2011. osnivaju se i pretvodno navedene sekcije. Vijeće sada ima 79 članova iz 26 različitih institucija i djeluje kroz tematska predavanja, predstavljanje knjiga, medijske nastupe te organizaciju okruglih stolova i znanstvenih skupova. Zbornici radova s takvih znanstvenih skupova vrijedni su dokumenti koji sadrže važne podatke, ocjenu

stanja pojedine sastavnice okoliša ili resursa i preporuke za postupanje.

Kroz nadležne sekcije Vijeće svake godine obilježava Svjetski dan voda, Svjetski dan tla i Svjetski dan okoliša. Svjetski dan voda obilježava se 22. ožujka kako bi se skrenula pozornost ljudi diljem svijeta na važnost očuvanja vode za piće; Svjetski dan tla obilježava se 5. prosinca s ciljem isticanja važnosti tla koje je nužno svim živim organizmima – biljkama, životnjama i ljudima – s obzirom na to da iz njega dobivaju hranu za rast, čime predstavlja kritičnu komponentu prirodnog sustava nužnu za održavanje zdravih ekosustava; Svjetski dan zaštite okoliša obilježava se svake godine 5. lipnja, na godišnjicu održavanja Konferencije Ujedinjenih naroda u Stockholm (1972.) posvećene okolišu, na kojoj je usvojen Program zaštite okoliša Ujedinjenih naroda (UNEP). Najvažnije teme kojima se bavilo Vijeće na tematskim predavanjima ili na okruglim stolovima nastoje se prezentirati na način da se na mrežnoj stranici Vijeća objave zaključci i smjernice za djelovanje kako bi se s njima upoznala javnost. Vijeće može smjernice ili mjere o kojima je raspravljalo i zaузело stav, a smatra da su izuzetno važni za javnost, uputiti Predsjedništvu Akademije i zatražiti da ih ono prihvati i objavi kao stav Akademije. Članovi Vijeća, kao djelatnici svojih ustanova ili pojedinci, osim

prije navedenih aktivnosti u okviru Vijeća, promiču zaštitu prirode objavljivanjem knjiga, poglavlja u knjigama te znanstvenih i stručnih radova, odnosno sudjelovanjem na domaćim i međunarodnim znanstvenim skupovima i javnim tribinama.

U ovome tekstu ukratko je prikazan rad Vijeća od početka 2019. godine do kraja 2022. godine. Vijećem od 26. rujna 2019. predsjeda akademik Goran Durn, kojeg je, sukladno Pravilniku o radu znanstvenih vijeća Akademije, na prijedlog Razreda za prirodne znanosti, imenovalo Predsjedništvo Akademije. Nekim od navedenih događaja, uza Znanstveno vijeće za zaštitu prirode, organizatori su bila i druga znanstvena vijeća ili zavodi Akademije.

Tijekom godine 2019. održana su dva okrugla stola i tri predavanja. U okviru okruglog stola *Požari otvorenog prostora – posljedice i prevencije* održana su četiri predavanja koja su obuhvatila izvješće Međuvladina panela o klimatskim promjenama,

problematiku prevencije šumskih požara, mjere za ublažavanje pojave i posljedica požara otvorenog prostora te novi pristup i nove izazove u unapređenju sustava vatrogastva u prevenciji i gašenju požara raslinja. Na okruglom stolu *Ranjivost Jadranskog mora i priobalja djelovanjem polimera* u dva predavanja nastojala se raspraviti aktualna problematika onečišćenja Jadrana plastikom i ukazati na moguća rješenja boljeg gospodarenja otpadom. Na temelju navedenoga doneseni su i na mrežnoj stranici Vijeća objavljeni zaključci o stanju i osnovnim smjernicama, ulozi znanstvene zajednice te mjerama, njih osamnaest, koje je potrebno poduzeti radi smanjenja ranjivosti Jadranskog mora i priobalja na djelovanje polimera. Nadalje, održana su predavanja o ugroženosti cretova – močvarnih staništa – koji se u Hrvatskoj nalaze na samom rubu svoje europske rasprostranjenosti, o važnosti GIS tehnologija za procjenu stanja i praćenje promjena u okolišu i o preobrazbi prirodnog

krškog krajobraza u poljoprivredni prostor. Vezano za temu preobrazbe prirodnog krškog krajobraza u poljoprivredni prostor, a na temelju znanstvenog pristupa za održivu proizvodnju, doneseni su i zaključci koji su objavljeni na mrežnoj stranici Vijeća. Interdisciplinarnim pristupom pokazalo se da hrvatska akademska zajednica ima znanja te ljudske i materijalne resurse koji mogu svojim znanstvenim dostignućima znatno pomoći razvoju gospodarstva, ali i zaštiti okoliša i sprječavanju štetnih posljedica klimatskih promjena na poljoprivrednu kao stratešku gospodarsku granu.

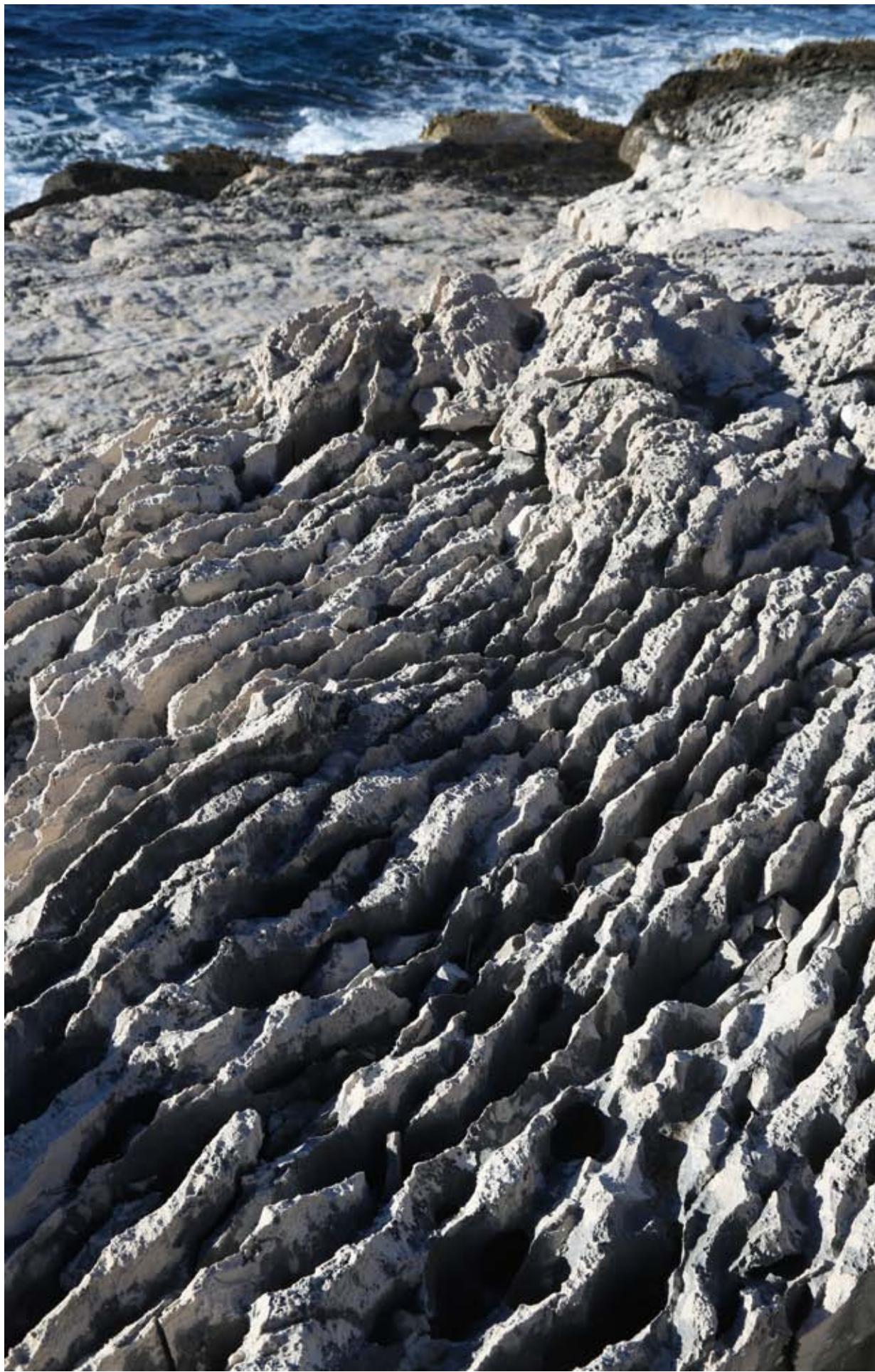
Zbog pandemije bolesti COVID-19, tijekom 2020. znatan dio planiranih aktivnosti nije proveden. U prigodi obilježavanja Međunarodnog dana šuma, 21. ožujka, održana su dva predavanja o tome kako obnoviti šume nakon šumskog požara te zašto je to vitalni nacionalni interes.

Serijska potresa kod Zagreba i Petrinje 2020. i 2021. bila je tema prvog predavanja u 2021. Uz pregled povijesne i recentne seizmičnosti u dva epicentralna područja te mehanizama pomaka u žarištima glavnih i većih naknadnih potresa, diskutirana je i važeća hrvatska karta potresne opasnosti. U drugom predavanju prikazani su rezultati istraživanja podrijetla vode i nitrata u Zagrebačkom vodonosniku, koji je glavni izvor pitke vode za građane Grada Zagreba i Zagrebačke županije. Treće predavanje bavilo se istraživanjem najveće vatrogasne nesreće u Republici Hrvatskoj koja se dogodila na Kornatima 30. kolovoza 2007. Nesreća je prvenstveno analizirana s aspekta meteorologije, vegetacije, modeliranja širenja požara, termodinamike i aerodinamike.

Tijekom 2022. održano je šest predavanja koja su, s obzirom na zastupljene teme, bila iz gotovo svih aspekata djelovanja sekcija Vijeća. U prvom predavanju predstavljene su najnovije spoznaje o erupciji vulkana Hunga Tonga u blizini Novog Zelanda od 15. siječnja 2022. te devastirajući utjecaj zbog višemetarskoga tsunamija koji je nastao urušavanjem kaldere. Prikazana su i svjetska opažanja širenja udarnog vala i njegovo modeliranje te mjerena generiranih valova tsunamija i njihovo reproduciranje globalnim oceanografskim modelom. Drugo predavanje bavilo se implementacijom kružnog gospodarstva u Republici Hrvatskoj te je prikazano trenutno stanje u gospodarenju komunalnim otpadom u Hrvatskoj s osvrtom na ostvareni napredak i izazove koje možemo očekivati. Učinkovito korištenje vodnih i zemljишnih resursa bila je tema trećeg predavanja s upozorenjem da se zemljишni resursi ne koriste na odgovarajući način ni u punom potencijalu. Hrvatska znanost i struka moraju argumentirano ukazivati na probleme, predlagati mjere za poboljšanje gospodarenja prirodnim resursima kako bi njihov učinak

bio vidljiv u pozitivnim pokazateljima poljoprivredne proizvodnje, aktiviranju prerađivačkih i skladišnih kapaciteta, obnovi ruralnog prostora i, u konačnici, doprinosu održivom razvoju. Zaključci s tog predavanja objavljeni su na mrežnoj stranici Vijeća. U okviru četvrтog predavanja prikazani su objavljeni doprinosi radnih grupa Međuvladina panela o klimatskim promjenama – u 6. klimatskom izvješću o stanju klime i njezinim projekcijama do kraja XXI. stoljeća. Klimatske promjene koje se danas odigravaju velikom brzinom i znatno utječu na ljude i ekosustave pospešila je ljudska aktivnost. Hrvatska se pripremom Zakona o klimatskim promjenama i zaštiti ozonskog sloja i niza drugih dokumenata intenzivnije uključila u međunarodne napore koji obuhvaćaju istraživanje, ublažavanje i prilagodbu klimatskim promjenama. Primjer takvog istraživanja prikazan je u petom predavanju o upravljanju krškim priobalnim vodonosnicima ugroženim klimatskim promjenama. Neželjene su posljedice klimatskih promjena u takvim okolišima povećanje saliniteta i temperature vode te pogoršanje kakvoće, a mjere prilagodbe na njih treba pronaći u sektorima vodnih resursa, turizma, poljoprivrede i zdravstva. Osim klimatskih promjena koje mogu dovesti do povećanja smrtnosti, pothranjenost ljudi, koja je uvjetovana i nedovoljnim unosom esencijalnih elemenata prehranom, među najvažnijim je globalnim uzrocima mortaliteta. Šesto predavanje prikazuje rezultate istraživanja potreba i mogućnosti biološkog obogaćivanja (biofortifikacije) poljoprivrednih proizvoda esencijalnim elementima, i to pšenice, ječma, kukuruza, soje i suncokreta te proizvoda biljnog i životinjskog podrijetla. ●

STJENOVITA OBALA OTOKA MLJETA / ROCKY COAST OF THE ISLAND OF MLJET

Scientific Council for Nature and Environmental Protection of the Croatian Academy of Sciences and Arts

Inreparable damage to nature and humans can occur when natural resources are used irrationally and irresponsibly. Therefore, it is necessary to monitor the state of nature and to prevent or mitigate the harmful consequences of technological development. Concern for the preservation of the natural values of an area, all components of the natural environment and their diversity (biological diversity, landscape diversity, and geodiversity) requires a responsible and prudent approach. The Scientific Council for Nature and Environmental Protection (Council) is subordinated to the Department of Natural Sciences of the Croatian Academy of Sciences and Arts, which, with its six sections for water, soil, climate, forest, waste management and biodiversity protection, takes care of water, soil, air and biosphere and promotes the protection of these assets and their management in a responsible, environmentally and socially sustainable and acceptable manner. Nature conservation at the Academy is carried out through the work of the Council for Nature Protection, renamed the Scientific Council for Nature Protection in 1996. Within the framework of this Council, the above-mentioned sections were also established in 2011. Today, the Council has 79 members from 26 different institutions and the scope of its work includes thematic lectures, book presentations, media appearances, the organization of round tables and scientific symposia. The results of these scientific symposia are valuable documents that contain important information, assessments of the state of individual environmental components or resources, and recommendations for action. Through the relevant sections, the Council celebrates World Water Day, World Soil Day, and World Environment Day each year. World Water Day is celebrated on March 22

each year to raise awareness among people around the world of the importance of protecting drinking water. World Soil Day is observed on December 5 to draw attention to the importance of soil, which is vital to all living organisms - plants, animals and the people who feed on it - and is a critical component of the natural system needed to maintain healthy ecosystems. World Environment Day is celebrated each year on June 5, the anniversary of the United Nations Conference in Stockholm (1972), which was dedicated to the environment and resulted in the adoption of the United Nations Environment Program (UNEP). The main issues addressed by the Council in thematic presentations or round tables are prepared so that conclusions and guidelines for action can be published on the Council's website and become known to the public. The Council, after having deliberated and taken a position, may forward guidelines or actions of particular importance to the public to the Academy's Governing Board and request their adoption and publication as the Academy's position. Members of the Council, as employees of their institutions or as individuals, in addition to engaging in the above activities of the Council, promote nature protection through the publication of books, book chapters, scientific and professional papers, and participation in national and international scientific symposia and public forums. This text provides a brief overview of the Council's work from the beginning of 2019 to the end of 2022, during which time two round-tables were held with a total of six presentations and another sixteen presentations, which, given the topics represented, covered all aspects of the activities of the Council's sections. The conclusions and guidelines of the three thematic presentations were published on the Council's website. ●

ARKADE NA ULAZU U ZGRADU ZAVODA ZA ZNANSTVENOISTRAŽIVAČKI
I UMJETNIČKI RAD HAZU U BJELOVARU / ARCADES AT THE ENTRANCE
TO THE BUILDING OF THE INSTITUTE FOR SCIENTIFIC RESEARCH AND
ARTISTIC WORK IN BJELOVAR

Zavod za znanstvenoistraživački i umjetnički rad HAZU u Bjelovaru

Akademik Dragutin Feletar

Vladimir Strugar

akao djeluje tek nepunih dvadeset godina, Akademijin Zavod za znanstvenoistraživački rad u Bjelovaru uspio je ostvariti pravu renesansu znanstvenostručnih istraživanja o gradu Bjelovaru i Bjelovarsko-bilogorskoj županiji te se afirmirao kao važan činitelj kulturnog i društvenog života toga kraja. Inicijativa za osnivanje Zavoda u Bjelovaru pojavila se još prije 30 godina, kada je 1993. Bjelovar posjetio tadašnji predsjednik Akademije akademik Ivan Supek. Ta je zamisao ostvarena deset godina kasnije, uz posebni angažman tadašnjih predsjednika Akademije, akademika Ive Padovana i akademika Milana Moguša. I Županija i Grad Bjelovar 2003. donose odluku o potpori osnivanju Zavoda, a 2004. održan je, uz suradnju s Akademijom, i prvi znanstveni skup – o pjesniku Đuri Sudeti. Akademija 2003. donosi i službenu odluku o osnivanju Zavoda u Bjelovaru. Ugovor o suradnji potpisali su akademik Milan Moguš te gradonačelnica Đurđa Adlešić i župan Damir Bajs. Tako je u proljeće 2005. počelo djelovanje bjelovarskog Zavoda, koji je dobio prostorije u reprezentativnoj zgradi nekadašnje središnje zgrade vojnog zapovjedništva (ukupno 93 četvorna metra, uz osnivanje knjižnice).

Uz suradnike, oko osnivanja Zavoda zauzeo se osobito prof. dr. sc. Vladimir Strugar (2020. izabran je i za člana suradnika Akademije), koji je izabran za upravitelja i tu funkciju uspješno kontinuirano obavlja sve do danas. U 2008. Akademija je za voditelja

bjelovarskog Zavoda imenovala prof. dr. sc. Slobodana Kaštelu, člana suradnika, koji te poslove vodi sve do 2020. U Znanstvenom vijeću djelovali su: predsjednik Slobodan Kaštela, član suradnik Akademije, prof. dr. sc. Vladimir Strugar, Tatjana Badrov i Ilija Pejić te kasnije i Ivana Vrankić. Za voditelja Zavoda potkraj 2020. imenovan je akademik Dragutin Feletar, a potom je konstituirano današnje Znanstveno vijeće Zavoda: akademik Dragutin Feletar (predsjednik), član suradnik Vladimir Strugar (upravitelj), akademik Andelko Akrap, Ornela Malogorski i Vedran Milić. Posao profesionalne tajnice do 2006. obavljala je Milada Vlček Sokolović, a od tada do danas taj posao obavlja Sandra Kljaić. Ukupna djelatnost Zavoda financira se iz proračuna Grada Bjelovara i Bjelovarsko-bilogorske županije.

U 18 godina djelovanja bjelovarski Zavod postavio je i ostvario zahtjevne programe rada. To potvrđuju statistički podaci: bio je organizator 18 znanstvenih skupova i suorganizator još 5, objavljeno je 16 znanstveno-stručnih knjiga u biblioteci Posebna izdanja Zavoda, 6 knjiga sažetaka sa skupova te 4 kataloga uz izložbe, a održano je i 28 javnih predavanja, 3 književna susreta, 10 predstavljanja časopisa *Radovi Zavoda*, 14 knjiga iz biblioteke Zavoda i 9 predstavljanja knjiga drugih nakladnika. Organizirano je i 20 izložbi, 8 puta održani su Dani otvorenih vrata Akademije, 4 puta festival *Kliofest*, a Zavod je

suorganizator i *Danā Ede Murtića* (dosad 14 godina). Redovito se izdaje znanstveni časopis *Radovi Zavoda*, uz uredništvo Vladimira Strugara, a glavni su urednici Slobodan Kaštela (do 2020.) i Dragutin Feletar. Radovi se tiskaju redovito svake godine i izašlo je 18 brojeva. Uz suradnju velikog broja znanstvenika i suradnika, časopis se stalno unapređuje, tako da ga je Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj kategoriziralo kao A1, a referira se u 7 svjetskih baza (i u SCOPUS-u). Ustrojena je i razmjena časopisa i knjiga u zemlji i svijetu, a Zavod ima i primjerene mrežne stranice.

Zavod je kroz godine razvio uzornu suradnju sa znanstveno-stručnim i kulturnim institucijama u Bjelovaru, Županiji i Hrvatskoj. Unatoč nedostatnim materijalnim sredstvima, ta se suradnja kontinuirano proširuje, posebice s Učiteljskim fakultetom u Zagrebu, Veleučilištem u Bjelovaru, Hrvatskim pedagoško-književnim zborom (HPKZ), Gradskim muzejom u Bjelovaru, Državnim arhivom u Bjelovaru, Narodnom knjižnicom i čitaonicom, Bjelovarsko-križevačkom biskupijom, s više zavoda Akademije u Zagrebu, onim u Križevcima i Varaždinu i drugima. Samo s čelnicima Grada Bjelovara i Bjelovarsko-bilogorske županije dosad su održana 33 radna sastanka, a održano je i 27 sjednica znanstvenog vijeća Zavoda itd.

Osnivanjem Zavoda bitno su unaprijeđena znanstveno-stručna istraživanja o Bjelovaru i Županiji, što se pogotovo odnosi na područje humanističkih i društvenih znanosti. Plodne rezultate dala su povjesno-geografska istraživanja, pa su izdana i neka kapitalna izdanja – poput povijesti Bjelovara, Daruvara i Grubišnog Polja (u tisku je i povijest Garešnice, a u pripremi povijest Čazme). Zavod je posebno orijentiran na istraživanje pedagoških tema, kao i povijesti školstva i unapređivanja hrvatskog sustava obrazovanja, po čemu prednjači pred ostalim zavodima Akademije. U fokusu su i druge teme vezane uz Bjelovar, poput demografije, etnologije, razvoja zdravstva, gospodarstva i sl. Organiziraju se i posebni kolokviji, izložbe i predavanja u povodu Dana Grada Bjelovara (i manifestacije *Terezijana*) i Dana Županije.

Zavod je organizirao važne znanstveno-stručne skupove. Godine 2006. održan je skup na temu o 250. godišnjici grada Bjelovara; 2007. o prošlosti i sadašnjosti Bjelovarsko-bilogorske županije; 2009. o povijesti Bjelovara od osnutka do Domovinskog rata te na temu o razvoju Županije na temelju znanja i obrazovanja; 2010. o Garić-gradu; 2012. o stanju i perspektivama u poljoprivredi, šumarstvi i turizmu u Županiji; 2014. okrugli stol na temu o obrazovanju i razvoju; 2014. o Bjelovaru i Županiji u Domovinskom ratu; 2015. na temu Josipa Jurja Strossmayera i Bjelovara; 2016. o znamenitim osobama i akademicima

iz bjelovarskoga kraja; 2017. o odgoju i obrazovanju – o interdisciplinarnim perspektivama; 2018. o prilozima za povijest gradova Županije; 2019. skup *Gospodarstvo Županije – kojim putom ići*; 2021. skup o Mariji Tereziji i Bjelovaru; 2022. skup *Grad su ljudi*; 2022. nacionalni znanstveni skup *Škola-odgoj-obrazovanje: odabrane teme* itd.

Osnivanjem Zavoda znatno je intenzivirano izdavanje znanstveno-stručnih knjiga o Bjelovaru i Županiji – u zadnja dva desetljeća tiskano ih je više negoli dotad ukupno. Neka od izdanja Zavoda od kapitalnoga su značenja za Bjelovar i Županiju. Istimemo seriju knjiga o povijesti gradova u Županiji u kojoj su tiskane dosad najopešnije znanstveno fundirane sinteze razvoja gradova u pretpovijesti do samostalne Hrvatske – Bjelovara (Hrvoje Petrić, Željko Holjevac, Željko Karaula, 2013.), Grubišnog Polja (Vjenceslav Herout, Željko Karaula, 2019.) i Daruvara (Vjenceslav Herout, Željko Karaula, 2021.) te popularna knjiga *Kronologija povijesti gradova Bjelovarsko-bilogorske županije* (Vladimir Strugar, Željko Karaula, Hrvoje Petrić, Vjenceslav Herout, 2020.). Izdano je i nekoliko knjiga o povijesti školstva i pedagogije – *Zatvorena vrata budućnosti: Rano napuštanje srednjoškolskoga obrazovanja* (Vladimir Strugar, 2011.), *Povijest osnovnog školstva u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji – Velika Trnovitica* (Vladimir Strugar, 2019.), *Vjekoslav Dominiković – prinos proučavanju života i djela hrvatskog pedagoga* (Vladimir Strugar, Željko Karaula, 2021.), *Ante Vukasović – život i djelo* (Vladimir Strugar, Ivica Đaković, 2022.), *Stvaralački obzori prof. dr. sc. Duška Lončara* (Vladimir Strugar i Mirjana Lončar, 2022.) itd. Od ostalih izdanja valja spomenuti biografiju hrvatskog ekonomista Rudolfa Bičanića (Željko Karaula, 2018.), kojemu su Zavod i Družba Braća Hrvatskoga Zmaja u Bjelovaru podigli spomen-ploču (2018.), zatim knjigu *Svitanje nad gradom – kulturni i književni život Daruvara* (Ilija Pejić, 2020.), opsežnu monografiju *Iz povijesti zdravstva Bjelovara* (Dubravko Habek, 2015.) i druge. U povodu 10. obljetnice djelovanja, 2016. izdana je knjiga *Akademijin Zavod u Bjelovaru* autorā Slobodana Kaštela i Vladimira Strugara.

Akademijin Zavod u Bjelovaru i članovi njegova vodstva dosad su za unapređenje znanstvenih istraživanja i razvoj kulturno-društvenog života primili brojna priznanja. Ovdje ističemo: Zlatnu plaketu *Grb grada Bjelovara* primio je Zavod 2011., upravitelj Zavoda Vladimir Strugar proglašen je počasnim građaninom Grada Bjelovara (2012.), voditelj Zavoda Slobodan Kaštela dobio je Plaketu *Tihomir Trnski Bjelovarsko-bilogorske županije* (2016.) itd. Akademijin Zavod u Bjelovaru vezan je djelovanjem uz Razred za društvene znanosti i postavio je ambiciozni plan djelovanja idućih godina. ●

KATEDRALA SVETE TEREZIJE AVILSKE U BJELOVARU I
SPOMENIK POGINULIM HRVATSKIM BRANITELJIMA / THE
CATHEDRAL OF SAINT TERESA OF AVILA IN BJELOVAR
AND THE MONUMENT TO FALLEN CROATIAN SOLDIERS

The Croatian Academy Institute for Scientific Research and Artistic Work in Bjelovar

The Croatian Academy Institute for Scientific Research and Artistic Work in Bjelovar operates based on the Agreement regulating its work, signed by the Croatian Academy of Sciences and Arts, the City of Bjelovar and the Bjelovar-Bilogora County on 9 May 2005, and the Agreement dated 2 April 2021. The Institute is located in the renovated building owned by the City of Bjelovar, the so-called yellow barracks, which also houses the Bjelovar Polytechnic. The institute implements its work programme in accordance with the goals set by the Croatian Academy of Sciences and Arts, the provisions of the Agreement and the needs of its founding entities - the City of Bjelovar and Bjelovar-Bilogora County. Through its activities, the Institute promotes scientific activity and artistic creativity.

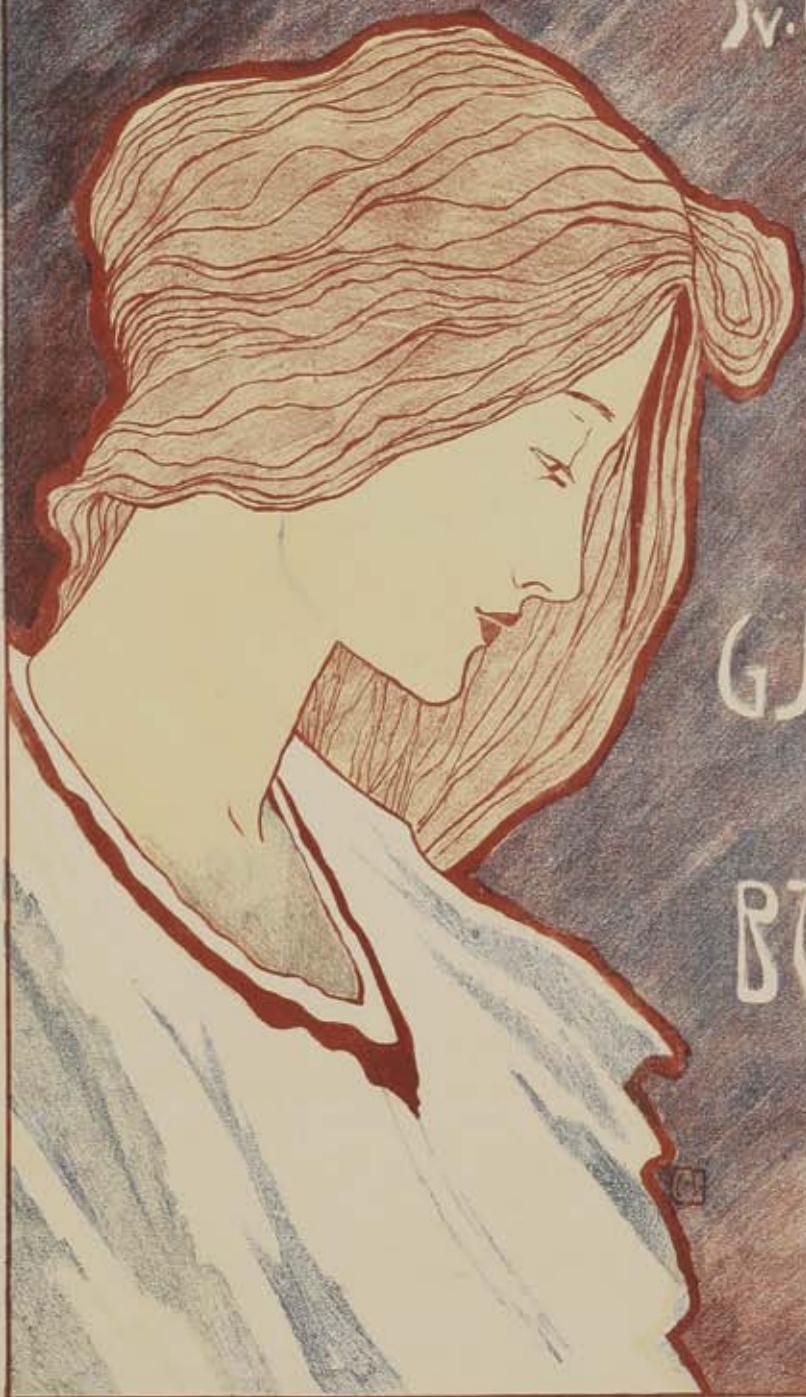
Once a year, since 2007, the Institute publishes the journal *Proceedings of the Institute for Scientific Research and Artistic Work in Bjelovar*, which is referenced in seven global databases. In addition, the Institute published 16 books in the collection *Special Editions of the Institute for Scientific Research and Artistic Work in Bjelovar*, founded by the Scientific Council of the Institute in 2011. The Institute holds lectures, exhibitions, meetings with Academy members from the area of the City of Bjelovar and the Bjelovar-Bilogora County, and has established broad cooperation with scientific and cultural institutions in its surroundings, in Croatia and abroad.

Professor Slobodan Kaštela, PhD, associate member of the Croatian Academy, was appointed as the first head of the Institute and he held this position until 5 November 2020. Thereafter, Full Academy Member Dragutin Feletar was elected as the head of the Institute. Professor Vladimir Strugar, PhD, has been the director of the Institute since 2005. ●

M L A D O S T

Sv. 6 — 1898

ŠANDOR
GUALSKI ·
VLAHO
BUKOVAC

Prelplate na list prima svaka knjižara i
Administracija „Mladosti“: Beč-Wien I-Wollzeile 20. 6.broj posebice: For.-40.

Cijena na čelvrl god.-fr.2
Cijena na čelvrl god.-fr.2

Zbirka plakata Kabineta grafike HAZU

Vesna Kedmenec Križić

Jednu od važnih zbirki unutar fundusa Kabineta grafike Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti čini Zbirka plakata. Nastala otkupima i brojnim donacijama, danas sadrži preko 4.000 muzejskih predmeta (plakata, originalnih skica i predložaka za plakate) te obuhvaća vremensko razdoblje od kraja XIX. i početka XX. stoljeća do danas.

Pedesetih godina prošlog stoljeća, u vrijeme prvih godina djelovanja Kabineta grafike, začeta je i zbirka plakata otkupom najstarijih hrvatskih plakatnih ostvarenja od kolezionara Dušana Plavšića. Godine 1954. revidirani su i inventirani postojeći plakati u fundusu koji se nadalje sustavno obrađuju i valoriziraju. Od tada pa do danas Kabinet grafike sakupio je brojne plakate koji odražavaju različite stilove u umjetnosti XX. stoljeća, pokazuju funkcije i važnost koje je plakat imao u društvu, tehnološki razvoj tiska i tipografije, umjetničke i estetske domete, a primjerici s naših prostora daju vrijedan uvid u povijest hrvatske plakatne baštine. O njezinoj vrijednosti svjedoči i status kulturnog dobra Republike Hrvatske koji je zbirka dobila 2016. godine.

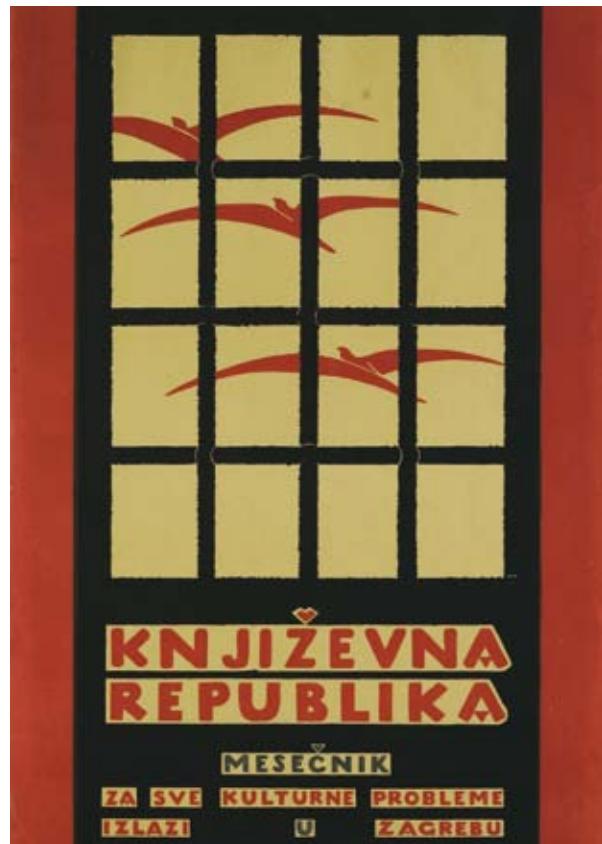
Zasebno valja istaknuti najstarije primjerke plakata koji sežu u same početke grafičkog oblikovanja u Hrvatskoj, kada su nositelji razvoja bili eminentni umjetnici koji su prihvatali komunikacijske i oblikovne principe nastale u srednjoeuropskom kulturnom krugu. Izuzetno značajan jest plakat umjetnika Bele Csikosa Sessije – secesijski intonirano rješenje za časopis *Mladost* – najstariji signirani hrvatski plakat iz 1898. godine. U zbirci se nalaze i drugi rijetki primjerici

plakata iz prve polovice XX. stoljeća kao što je *I. hrvatski svesokolski slet* (1906.) Mencija Clementa Crnčića te značajna skupina plakata Tomislava Krizmana, među kojima se posebno izdvaja onaj *Maryje Delvard* nastao oko 1907., profinjena interpretacija posvećena jednoj od ključnih figura ranog kabareta, koji je obilježio hrvatsku secesiju i dao joj pečat srednjoeuropskoga kulturnog kruga.

Među važnim djelima jest i skupina plakata akademika Ljube Babića, među kojima treba izdvojiti *Plamen* (1919.) i *Književnu republiku* (1923.), a koji se svrstavaju u najbolje plakate ekspressionističkog izraza u nas. U zbirci se nalaze ostvarenja brojnih važnih hrvatskih autora i skupina, a posebno treba izdvojiti one Roberta Auera, Otta Antoninija, Otona Postružnika, Pavla Gavrančića, Sergeja Glumca, Ateliera TRI, Ede Murtića, Milana Vulpea, Mihajla Arsovskog, Borisa Ljubičića, Nade Falout, Vladimira Straže, Bojana Stranića i dr. Treba istaknuti i vrhunska plakatna ostvarenja Ivana Picelja, koji je kao višegodišnji suradnik Kabineta grafike oblikovao vizualni identitet brojnih tematskih izložaba te *Bijenala grafike i crteža*. Posebno mjesto pripada i opusu akademika Borisa Bućana, doajena hrvatskoga i svjetskoga grafičkog oblikovanja, koji je Kabinetu grafike donirao velik broj svojih antologičkih plakata posvećenih kazališnim, glazbenim i likovnim manifestacijama i time obogatio fundus nezaobilaznim djelima nacionalne i svjetske kulturne baštine. U zbirci se nalaze i manje kolekcije stranih plakata s područja Njemačke, Austrije, Francuske, Velike Britanije, Poljske, Češke

i drugih zemalja. Posebno treba istaknuti nedavno restaurirani rijedak primjerak plakata velikog francuskog majstora plakatne umjetnosti Henrika Toulose-Lautreca, *Babylone d'Allemagne par Victor Joze* iz godine 1894. posvećen satiričnoj knjizi Lautrecova prijatelja Victora Josea.

Prva izložba stručno i znanstveno obrađenih plakata iz fundusa Kabineta bila je *Plakat u Hrvatskoj do 1941. godine* autorice Renate Gotthardi-Škiljan, održana 1974., koja je, kao i katalog izložbe, imala pionirsko značenje na području istraživanja povijesti plakata u Hrvatskoj. Od tada pa do danas Kabinet grafike javnosti se predstavio nizom izložaba prezentirajući različite autorske opuse, tematske ili povjesne cjeline kao što su: *Hrvatski sportski plakat 1906. – 1986.* (1987.), *Turistički plakat u Hrvatskoj 1925. – 1988.* (1988.), *70 godina filmskog plakata u Hrvatskoj* (1989.), *Hrvatski kazališni plakat – Plakati Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu* (1991.), *Stoljeće političkog plakata u Hrvatskoj* (1992.), *Majstori hrvatskog plakata Pavao Gavranić, Sergije Glumac (1994.)*, *Stoljeće hrvatskog plakata* (2001.), *Plakati Zagrebačkog zbora* (2002., virtualna izložba, 2022.), *Hrvatski sportski plakat* (2004.), *Pavao Gavranić – radovi iz Kabineta grafike* (2005.), *Prvaci hrvatskoga plakata / Csikos, Crnčić, Krizman, Babić (2011.)*, *Bojan Stranić / Umjetnost i sport (2012.)*, *Nada Falout / kazališni plakati (2016.)*, *Boris Bućan / Fenomen plakatne umjetnosti (2017.)*.

Zbirka plakata Kabineta profilirala se tijekom povijesti svojega postojanja kao mjesto kontekstualiziranja grafičkog dizajna, s naglaskom na valorizaciju nacionalnog plakatnog korpusa, njegove povijesti i značenja u razvoju vizualnih umjetnosti. ●

*Poster Collection
of the Croatian
Academy
Department
of Prints and
Drawings*

The Department of Prints and Drawings poster collection, created thanks to purchases and numerous donations, numbers more than 4000 museum objects (posters, original drawings, and poster templates) dating from the turn of the 20th century until present day. The poster collection originated in the 1950s, during the Department's first years, thanks to purchases of the oldest Croatian posters from collector Dušan Plavšić.

Special attention needs to be given to the poster dating back to the very beginning of graphic design in Croatia, the work of artist Bela Csikos Sessia created for the *Mladost* magazine – the oldest signed Croatian poster from 1898. The collection includes other rare posters from the first half of the 20th century, such as those made by Menci Clement Crnčić and a significant number of posters made by Tomislav Krizman. In addition, the collection conserves the works of the most prominent Croatian authors and groups, such as Full Academy Member Ljubo Babić's posters, considered among the best expressionist posters in Croatia, as well as posters created by Auer, Antonini, Postružnik, Gavranić, Glumac, Atelier TRI, Murtić, Picelj, Vulpe, Arsovski, Ljubičić, Falout, Straža, Stranić. A special

place belongs to the work of Full Academy Member Boris Bućan, the doyen of Croatian and global graphic design, who donated many of his anthological posters. The collection also comprises some minor collections of foreign posters from Germany, Austria, France, Great Britain, Poland, Czechia, and other countries. In the course of its history, the poster collection has profiled itself as a place that contextualizes graphic design, with an emphasis on the valorisation of the national poster corpus, its history and significance in the development of visual arts. ●

Projekt *Kopno ili more: ekološki i genetički aspekti izbora staništa crvenokljune čigre* (KiM: ČIGRE)

Jelena Kralj

Glavni je cilj projekta utvrditi ekološke i genetičke razlike između kolonija čigri na slatkovodnim i morskim staništima te ustanoviti na koji način izbor staništa utječe na uspješnost grijezdenja i održivost populacija čigri. Crvenokljuna čigra kolonijalna je vrsta koja se gnijezdi na niskim morskim obalama, ali nastanjuje i slatkovodna staništa poput šljunčanih otoka na rijeckama i jezerima te umjetna gnjezdilišta (platforme i lukobrane). U Hrvatskoj su morska i kontinentalna populacija prostorno i ekološki odijeljene.

Morska staništa čigrama potencijalno nude veće područje hranjenja i mogućnost ranijeg početka grijezdenja, ali dostupnost hrane ovisi o plimi i oseći, morskim strujama i vjetrovima, a ptice dodatno troše energiju na izlučivanje soli, dok povećani salinitet ima imunosupresivno djelovanje. Slatkovodna staništa imaju postojaniju dostupnost plijena, no dobra hraništa mogu biti površinom manja ili udaljena od povoljnijih mjesta za grijezdenje, a dostupnost gnjezdilišta ovisi o razini vode koja je vrlo promjenjiva. Većina kontinentalnih kolonija zbog uređenja rijeka danas ovisi o umjetnim otocima i platformama, koje je potrebno redovito održavati.

Genetička raznolikost jedan je od glavnih čimbenika koji pridonose sposobnosti populacije da evoluira i prilagodi se novim staništima i uvjetima. Niska genetička raznolikost može dovesti do smanjenja komponenti fitnesa, kao što su preživljavanje i reproduktivni uspjeh, i tako otežati prilagodbu populacije na promjene u okolišu. Procjena genetičke raznolikosti stoga je važna za određivanje potencijala preživljavanja populacije. Neutralnu genetičku raznolikost i strukturu populacija istražujemo pomoću mtDNK kontrolne regije ili mikrosatelitnih lokusa, dok adaptivnu genetičku varijaciju istražujemo karakterizacijom MHC lokusa pomoću NGS amplikon sekvenciranja. Ta se istraživanja provode u Zavodu za animalnu fiziologiju Prirodoslovno-matematičkog fakulteta.

Projekt je započeo 1. veljače 2021. i traje četiri godine (do 31. siječnja 2025.). Terenski rad odvija se na kontinentalnim kolonijama duž rijeke Save u okolini Zagreba i na šljunčari Šoderica kraj Koprivnice te na morskim kolonijama u Pulskom zaljevu i na otočićima između Zadra i Šibenika. Za istraživanje kretanja ptica koristimo moderne tehnologije praćenja: geolokatore za praćenje selidbenih puteva i hranjenja

tijekom selidbi te GPS uređaje za praćenje lokalnih kretanja tijekom sezone gniježđenja. Dosadašnji rezultati pokazuju razliku u selidbama istraživanih populacija: čigre s morskih kolonija zimuju uz atlantsku obalu Afrike, dok se ptice iz unutrašnjosti sele na područja uz istočnu afričku obalu i zimuju između Mozambika i Madagaskara. Zbog razlike u primarnoj produkciji u oceanima uz istočnu i zapadnu afričku obalu, uočena je razlika u vremenu provedenom na hranjenju tijekom selidbi i strategiji hranjenja na odmorištima. Za vrijeme gniježđenja morske čigre hrane se na većem području od kopnenih, a ptice iz obje populacije povremeno poduzimaju duža putovanja: čigre iz Pule odlaze do Lošinja i Venecije, a čigre sa Šoderice do Ptuja i Balatona.

Na projektu je do sada objavljen znanstveni rad o kretanjima čigri s kopnenih kolonija, a dio rezultata genetičkih analiza prezentiran je na 14. Hrvatskom biološkom kongresu u Puli u listopadu 2022. Na konferenciji Europske ornitološke unije u Lundu u Švedskoj u kolovozu 2023. godine održat će se predavanja o kretanju ptica među kolonijama tijekom sezone gniježđenja i strategijama selidbe čigri duž dva selidbena puta, a posterom će se prikazati adaptivna genetička raznolikost europskih čigri. Dosad je održano nekoliko popularnih predavanja te radiointervju.

U nastavku projekta bit će objavljeni radovi o strategijama selidbe čigri, kretanjima ptica s morskih populacija te neutralnoj genetičkoj raznolikosti, populacijskoj strukturi i procjeni adaptivne genetičke varijacije. Članovi tima sudjelovat će na dvije međunarodne konferencije, a u sklopu projekta bit će izrađen jedan diplomski i jedan doktorski rad.

Otkrivanje odnosa između staništa i uspješnosti gniježđenja, fitnesa i genetičke raznolikosti crvenokljunih čigri omogućiti će procjenu njihove sposobnosti da se prilagode antropogenim promjenama u staništu. ●

Projekt *Kopno ili more: ekološki i genetički aspekti izbora staništa crvenokljune čigre* finansiran je sredstvima Hrvatske zaklade za znanost (IP-2020-02-8793), a provodi ga Zavod za ornitologiju HAZU u suradnji sa Zavodom za animalnu fiziologiju Prirodoslovno-matematičkog fakulteta. Voditeljica je projekta prof. dr. sc. Jelena Kralj, znanstvena savjetnica, a istraživački tim od 12 članova, osim djelatnika navedena dva zavoda, čine i po jedan djelatnik Centra za peradarstvo Hrvatskog veterinarskog instituta, Javne ustanove Zeleni prsten Zagrebačke županije, Sveučilišta u Ljubljani i Primorskog sveučilišta iz Kopra. Projektni tim uključuje doktorandicu zaposlenu u Zavodu za animalnu fiziologiju i poslijedoktoranda zaposlenog u Zavodu za ornitologiju.

Project Land or sea: ecological and genetic aspects of habitat choice in the Common Tern (KiM: ČIGRE)

The project is funded by the Croatian Science Foundation (IP-2020-02-8793), and is carried out by the Institute of Ornithology. The project leader is Jelena Kralj and project team is consisted of 12 members from the Institute of Ornithology, Department of Animal Physiology of the Faculty of Science, Poultry Center of the Croatian Veterinary Institute, Public Institution Green Ring, University of Ljubljana and University of Primorje, Koper. Team includes one doctoral and one post-doctoral student.

The goal of this project is to determine differences between marine and inland Common Tern colonies in breeding performance, genetic variability and fitness, quality of breeding area for adult foraging and carry-over effects of the non-breeding period. Study area

include inland colonies near Zagreb and Koprivnica as well as marine colonies near Pula and between Zadar and Šibenik. Movement of terns is studied using geolocators and GPS devices. The genetic research, carried out at the Faculty of Science, includes study of neutral genetic diversity and population structure using mtDNA control region or microsatellite loci, and of adaptive genetic variation by characterization of MHC loci using NGS amplicon sequencing.

A part of results is already published, and team members will participate in two international conferences.

Discovering the relationship between habitat and Common Tern breeding performance, fitness and genetic diversity will enable the assessment of their ability to adapt to anthropogenic habitat change. ●

PLATFORMA ZA ĆIGRE NA JEZERU SIROMAJA KRAJ RUGVICE /
BIRD PLATFORM FOR TERNS ON SIROMAJA LAKE NEAR RUGVICA

Enca Sideris
Sectio I
Rerum Romanarum
in 2 vols.

Knjižnica Ivana Kukuljevića Sakinskoga u Knjižnici HAZU

Tamara Runjak

Ove, 2023. godine navršava se 155 godina od kada je Akademija 1868. otkupila privatnu knjižnicu Ivana Kukuljevića Sakinskoga. Prigoda je to da se prikaže jedna od dvije najveće i najvažnije privatne zbirke knjiga iz XIX. stoljeća u Hrvatskoj. Druga je privatna knjižnica Ljudevita Gaja koju je 1893. kao ostavštinu otkupila Kraljevska sveučilišna knjižnica (danasa Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu). Gajeva knjižnica sadržavala je 16.000 svezaka knjiga i više od 700 rukopisa te osobnu rukopisnu ostavštinu Ljudevita Gaja. Obje knjižnice nastale su u vrijeme hrvatskog narodnog preporoda i buđenja nacionalne svijesti te su bile temelj za razvoj moderne hrvatske znanosti.

Ivan Kukuljević Sakinski (Varaždin, 1816. – Puhakovec, Hrvatsko zagorje, 1889.) bez sumnje je jedan od najistaknutijih javnih djelatnika hrvatskog političkog, znanstvenog, književnog i kulturnog života XIX. stoljeća. Iako primarno političar, Ivan Kukuljević Sakinski bio je ujedno i književnik, arhivar, biograf, arheolog, povjesničar, povjesničar umjetnosti, povjesničar književnosti, bibliograf, paleograf, izdavač znanstvenih edicija, konzervator, sakupljač povijesnog gradiva i usmenog narodnog stvaralaštva, strastveni sakupljač rijetkih knjiga i rukopisa – bibliofil.

Za svojega plodnog i svestranog djelovanja prikupio je iznimno vrijednu i golemu knjižnicu koju je dugi niz godina ustrajno i sustavno izgrađivao te je u vrijeme otkupa imala više od 12.000 svezaka. Prikljupljnjem knjiga počeo se baviti još 1835. kao časnik u Beču. Određeni dio knjiga nasljeđuje od oca Antuna, koji je i sam posjedovao knjižnicu s pretežito povijesnim djelima. Dio knjižnoga gradiva prikuplja kao član znanstvenih društava i akademija. Većinu knjiga nabavlja na putovanjima po hrvatskim zemljama te u Italiji, Štajerskoj, Kranjskoj, Beču, Pešti i Požunu, dijelom kupnjom, dijelom darom. U izvješću s prvog putovanja u Dalmaciju godine 1854. kaže: „Za tri dana moga bavljenja na otoku Krku sakupio sam ipak do 27 glagoljskih rukopisah, preko 20 tiskanih glagoljskih knjigah, te do 30 glagoljskih listinah, medju kojimi je najstarija od godine 1321...“ Tada je nabavio najdragocjeniju knjigu za svoju knjižnicu, *Misal po zakonu rimskoga dvora* iz 1483., prvu hrvatsku tiskanu knjigu. Osim što posjećuje knjižnice i arhive, uspostavlja brojne kontakte i prijateljstva sa znanstvenicima, književnicima, nakladnicima, knjižarima i antikvarima, koji rezultiraju budućom suradnjom. Mnogi poznanici i prijatelji pomažu mu ući u trag knjigama, kao što mu pomažu i u njihovoj nabavi. Od njih dobiva na dar brojne knjige s posvetama.

Svoje knjižnično gradivo sam je Kukuljević podijelio u tri dijela – rukopise, listine i povelje te tiskane knjige. Tiskane knjige podijelio je u 47 skupina i za svaku je naveo broj knjiga. Zastupljene su knjige iz područja teologije, povijesti, zemljopisa, prava, filozofije, grčkih i rimske klasika, medicine i vojništva, književnosti, filologije i prirodnih znanosti. Najzastupljenija su djela iz područja povijesti, povijesti umjetnosti i starina te hrvatske i staroslavenske knjige.

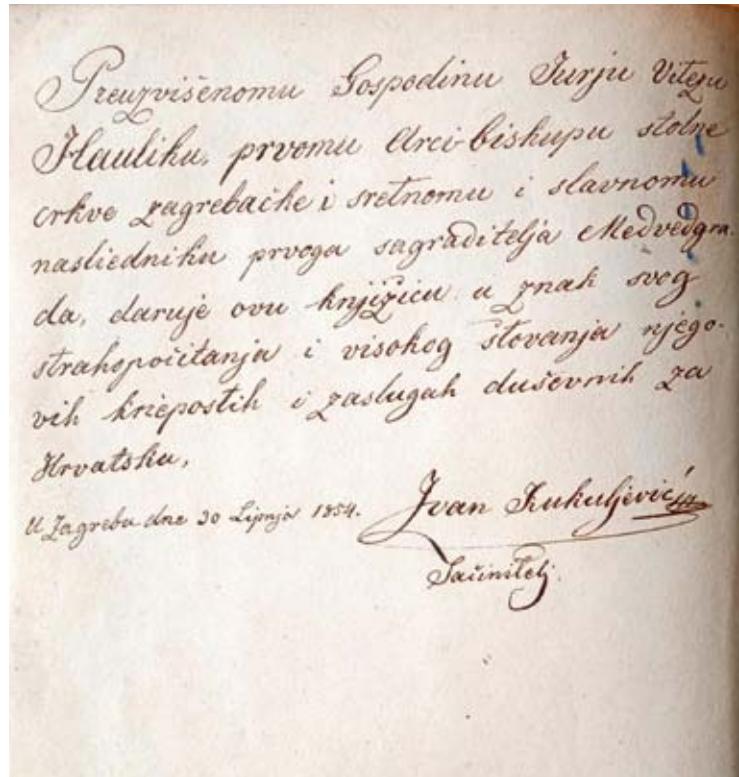
Godine 1867. Kukuljević je nakon promjene vlasti umirovljen s časti banskog namjesnika. Zbog neznatne svote koju je dobio za svoju službu, bio je prisiljen prodati knjižnicu. U Arhivu HAZU čuva se predbilježni ugovor koji je Kukuljević sklopio 5. kolovoza 1868. s Akademijom i u kojem se obvezuje predati Akademiji „sve knjige svoje, sve rukopise i listine (originale i stare prepise) prema katalogu koji se u njega nahradi, i u kojem je popisana čitava knjižnica na cijedalah“. Taj se katalog na listićima danas također čuva u trezoru Akademijine Knjižnice i temeljni je izvor za rekonstrukciju Kukuljevićeve knjižnice. Ugovor i primopredaja obavljeni su u prosincu 1868.

Važno je razjasniti da je Akademijina Knjižnica postojala i prije kupnje Kukuljevićeve knjižnice, jer se vrlo često pogrešno navodi da je ona temelj Akademijine Knjižnice. Knjižnica je naime nastala kad i sâma Akademija 1861. i njezina je najstarija jedinica. Potvrda za to nalazi se u Arhivu HAZU u kojem se čuva pismo zagrebačkog odvjetnika Adalberta Schauffa od 29. kolovoza 1861. kojim već tada poklanja Akademiji oko 600 knjiga. Krajem 1868. Knjižnica je imala već preko 2.500 knjiga, što je za ono doba

bila znatna brojka. Ono što tu knjižnicu čini jedinstvenom jesu brojne vrijedne privatne zbirke knjiga znamenitih i utjecajnih osoba iz javnog, političkog i društvenog života XIX. stoljeća u Hrvatskoj koje je Akademija primila na dar ili kupila. Među ostalim, to su imena značajnikâ poput: Imbre Ignatijevića Tkalcica, Dragojla Kušlana, Frana Kurelca, Mirka Bogovića, Bogoslava Šuleka, Franje Račkoga i Ivana Tkalčića, koji je Akademiji ostavio više tisuća knjiga, zatim Ivana Milčetića i dr., čiji se njegovim vlastoručnim perom zapisani ekslibrisi s posvetom nalaze na knjigama.

Ne umanjujući važnost svake od njih, Kukuljevićeve knjižnice bila je i ostala Akademijina najveća i najvažnija prinova. Akademija je kupnjom Kukuljevićeve knjižnice stekla velik broj svojih rijetkih i dragocjenih knjiga, 20 inkunabula i niz starih hrvatskih knjiga. Kukuljevićeve knjižnice nikada nije bila formirana kao zasebna zbirka već je bila dio općeg fonda. Danas je smještena u trezor Knjižnice s ostalim dragocjenim starim i rijetkim knjigama. U okviru revizije trezora 2022. započela su intenzivna istraživanja, koja još uvjek traju i kojima je cilj rekonstrukcija cijele knjižne ostavštine Ivana Kukuljevića Sakcinskog. Istraživanja se rade na temelju usporedbe Kukuljevićeve kataloga na listićima i tiskanog izdanja kataloga *Jugoslavenska knjižnica Ivana Kukuljevića Sakcinskoga iz 1867.* s njegovim rukopisnim oznakama na knjigama, evidentiraju se svi podatci na koje se nađe na samoj knjizi, ekslibrisi, posvete itd. Sve se unosi u knjižničnu bazu podataka koja omogućuje virtualno okupljanje Kukuljevićeve knjižnice. Na taj će način, nakon što se pregledaju sve knjige u trezoru, *Knjižnica Ivana*

Kukuljevića Sakcinskoga biti javno dostupna kao virtualna zbirka na portalu Digitalne zbirke Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (DiZbi.HAZU) te na raspolaganju za daljnja istraživanja svim zainteresiranim korisnicima. ●

OSTAVŠTINA KUKULJEVIĆ U HAZU ODSJEK ZA POVIJEST HRVATSKE GLAZBE

Potomak obitelji Kukuljević bio je i muzikolog i glasovirski pedagog Ladislav Šaban (1918. – 1985.), izvanredni član Akademije. Sin je Josipa Šabana i Ladislave Kukuljević Šakcinski te unuk Božidara Kukuljevića Šakcinskog. Njegove su knjige, ali i rukopisna građa (dokumentacija o orguljama i orguljarima u Hrvatskoj, dokumentacija o sređivanju arhiva muzikalija, o Hrvatskom glazbenom zavodu, korespondencija, materijali za članke i studije) jedna od temeljnih cjelina Knjižnice i Arhiva Odsjeka za povijest hrvatske glazbe. U svojoj usmjerenoći na arhivska i povijesna istraživanja Ladislav Šaban marno je prikupljao i dokumentaciju o obitelji svojih predaka Kukuljevića Šakcinskih, o čemu je objavio i nekoliko radova. Stare i rijetke knjige Ivana Kukuljevića Šakcinskog, koje su danas dio arhivskog fonda Odsjeka za povijest hrvatske glazbe, Šaban je djelomično naslijedio (o čemu svjedoče potpisi i posvete na njima), a djelomično nabavljao u antikvarijatima i knjižarama. Tako se u fondu nalazi primjerice knjiga Ivana Kukuljevića Šakcinskog *Dogadjaji Medvedgrada* iz 1854. s prvom posvetom autora „Preuzvišenom Gospodinu Jurju vitezu Hauliku [...] 30. lipnja 1854.“ kao i kasnijom posvetom „Mojoj dobroj kumici Ladislavi [...] Ema Aranicki 1980“.

Lucija Konficić

RUKOPISNI KATALOG IVANA KUKULJEVIĆA S POPISOM KNJIGA IZ NJEGOVE ZBIRKE / IVAN KUKULJEVIĆ'S HANDWRITTEN CATALOGUE WITH A LIST OF BOOKS FROM HIS COLLECTION

Ivan Kukuljević Kakcinski's Book Collection in the Croatian Academy Library

The year 2023 marks 155 years since 1868, the year when the Academy bought Ivan Kukuljević Sakcinski's private library, one of the most significant private book collections in the 19th century Croatia. Ivan Kukuljević Sakcinski (Varaždin, 1816 – Puhakovec, Hrvatsko zagorje, 1889) was undoubtedly one of the most prominent public figures of the Croatian political, scientific, literary, and cultural life in the 19th century. Although primarily a politician, Ivan Kukuljević Sakcinski was also a writer, archivist, biographer, archaeologist, historian, art historian, literary historian, bibliographer, palaeographer, publisher of scientific editions, conservator, collector of historical material and oral folk traditions, passionate collector of rare books and manuscripts – bibliophile.

In course of his fruitful and versatile activity, he collected an extremely valuable and large library, which he diligently and systematically enriched for many years. At the time of purchase, it numbered more than 12,000 volumes, including books from the fields of theology, history, art history, geography, law, philosophy, Greek and Roman classics, medicine and military, literature, philology, and natural sciences.

The agreement and handover were completed in December 1868. Kukuljević undertook to hand over to

the Academy all his books, manuscripts, and charters (both originals and old transcripts) according to the catalogue in which the entire library was listed. This catalogue on slips of paper is kept in the vault of the Academy Library as the fundamental source for the reconstruction of Kukuljević's library.

With the purchase of Kukuljević's library, the Academy acquired a large number of rare and precious books, 20 incunabula and a number of old Croatian books, although it was never formed as a separate collection, but was part of the general holdings. Today, it is kept in the Library vault with other precious old and rare books. Intensive research began during the vault inventory, initiated in 2022 and still ongoing, the aim of which is the reconstruction of Ivan Kukuljević Sakcinski's entire book legacy. Everything is entered into the library database, which enables a virtual gathering of Kukuljević's library. In this way, after all the books in the vault have been reviewed, *Ivan Kukuljević Sakcinski's Library* will be publicly accessible as a virtual collection on the portal of the Digital Collection of the Croatian Academy of Sciences and Arts (Dizbi.HAZU) and available for further research to all interested users.●

ORGULJE U KATEDRALI UZNESENJA MARIJINA U KRKU / CHURCH
ORGAN IN THE CATHEDRAL OF THE ASSUMPTION OF MARY IN KRK

Arti musices, hrvatski muzikološki časopis (1969. – 2023.)

Vjera Katalinić

Godine 1970. pokrenut je studij muzikologije u Zagrebu i osnovan Odsjek za muzikologiju i etnomuzikologiju (imena su se mijenjala u proteklih 50-ak godina) kao nastavak i modifikacija studija povijesti glazbe na Mužičkoj akademiji u Zagrebu. Akademik Josip Andreis, jedan od inicijatora i prvi urednik novopokrenutog časopisa *Arti musices*, već godinu dana ranije u uvodniku najavljuje otvaranje novog znanstvenog odsjeka. Upozorava, da u Hrvatskoj (kao ni u Jugoslaviji) još nema mnogo muzikologa (prva je katedra za muzikologiju osnovana pri Filozofskom fakultetu u Ljubljani 1962.), ali će se otvaranjem zagrebačke katedre to promijeniti. Tadašnji su hrvatski muzikolozi svoje radove, osim u inozemstvu, mogli objaviti samo kao monografije, te u dva sveska *Rada JAZU* (337 i 351), no ta edicija nije bila redovitog periodičkog profila. Stoga je bilo važno pokrenuti odgovarajući znanstveni časopis u kojem će takvi novi stručnjaci – stasali u novoj disciplini – moći objavljivati rezultate svojih istraživanja. Međutim, dalekovidnim promišljanjima, članovi novoga odsjeka za muzikologiju iskoristili su povoljnije

društveno-političke prilike krajem 1960-ih godina i odmah osnovali dva časopisa: jedan – *Arti musices*, čiji je prvi broj objavljen 1969. godine, bio je zamisljen kao godišnjak kojemu će, kako piše Andreis, težište biti „na proučavanju hrvatske mužičke kulture“. (Drugi, *International Review of the Aesthetics and Sociology of Music*, bio je okrenut međunarodnim temama i autorima.) *Arti musices* će „jednom u godini objavljivati pretežno kraće muzikološke radove hrvatskih i drugih jugoslavenskih muzikologa, a nastojat će da u toku vremena osigura i suradnju inozemnih učenjaka“. U nimalo jednostavnim početcima ediciju su poduprli Mužička akademija (prvenstveno zahvaljujući prodekanu dr. Krešimiru Kovačeviću) te Republički savjet za naučni rad SRH, „koji je s mnogo razumijevanja, uviđajući punu opravdanost i potrebu zbornika *Arti musices* odobrio sredstva potrebna za objavljivanje njegova prvog sveska“.

Publikacija u izdanju Muzikološkog zavoda Mužičke akademije od 11. je godišta počela izlaziti kao polugodišnji časopis, što se zadržalo do danas. Akademik Andreis uredio je samo dva sveska, kada

ga je naslijedio muzikolog i leksikograf Krešimir Kovačević (1971. – 1979.), potom akademkinja Koraljka Kos (1980. – 1990.), akademik Stanislav Tuksar (1990. – 1997.), Vjera Katalinić (1998. – 2005.), Sanja Majer-Bobetko (2006. – 2015.), Vjera Katalinić (2016. – 2019.) i Lucija Konficić (2020. do danas).

Časopis je tijekom svih godina, pa tako i ratnih, redovito izlazio, povremeno bi se u teškim vremenima objavio kao dvobroj. U početku su izabrani tekstovi u engleskom prijevodu otisnuti kao posebna izdanja (prvo je objavljeno 1970. umjesto redovitog idućeg broja, a drugo 1979.), da bi se kasnije povremeno javljali i inozemni autori s tekstovima na njemačkom, a kasnije isključivo na engleskom jeziku, dok su svi članci bili opremljeni sažetcima na engleskom. Standard vrhunske kvalitete od početka je striktno postavljen i svi su znanstveni tekstovi prošli jednu, a kasnije – prema uzusima financijera – dvije slijepе recenzije. Iako je muzikologija relativno nova disciplina s malim brojem probranih diplomanata, doktoranada i istraživača uopće, može se pohvaliti dvama vrhunskim časopisima. Naime i *Arti musices* i *International Review of the Aesthetics and Sociology of Music* od početka su bili najviše rangirani, pa su i danas u skupini A1 časopisa te se referiraju u svim relevantnim međunarodnim bazama podataka za područje humanističkih disciplina (ERIH Plus, WoS, RILM itd.).

Tijekom vremena Muzička akademija više nije bila u mogućnosti osigurati nesmetano izlaženje časopisa. Stoga se od 1991. kao suizdavač pridružio Zavod za muzikološka istraživanja JAZU, koji je do danas uključen kao Odsjek za povijest hrvatske glazbe HAZU kroz djelovanje urednika i ostalog osoblja iz te institucije; od 1992. glavni je izdavač postalo novoosnovano Hrvatsko muzikološko društvo, koje je preuzele brigu za financiranje, distribuciju i neometan rad obaju časopisa.

Časopis je dobio na vidljivosti: od 38. godišta (2007.) u otvorenom je pristupu postavljen na Portal hrvatskih znanstvenih časopisa Hrčak (<https://hrcak.srce.hr/arti-musices>), a stariji su brojevi digitalizirani i postavljeni na Akademijin portal DiZbi (<https://dizbi.hazu.hr/a/?pr=i&id=200005>), dok se potpuno kazalo svih objavljenih radova nalazi na mrežnoj stranici Hrvatskog muzikološkog društva (<http://hmd-music.org/wp-content/uploads/2022/04/ARTI-MUSICES-indeks1969-2021.pdf>). Financijski ga podupire Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske, a na časopis su pretplaćeni pojedinci i institucije u Hrvatskoj i inozemstvu.

U protekla 53 godišta časopisa objavljeno je više od 500 raznih priloga o trasiranoj tematiki – hrvatskoj glazbenoj kulturi u međunarodnom kontekstu: uza znanstvene i stručne radove, objavljeni su i drugi prilozi, prvenstveno recenzije i izvješća, sažetci

ISSN 0587-5455 (Tisk) / ISSN 1848-9403 (Online)
UDK 78
CODEN: ARMUDE
GOL: S0
Br. 1-2
ZAGREB 2019

ARTI MUSICES

50/1-2

Vjera Katalinić Prudgera • *Stanislav Tuksar: Augustin Katalinić, hrvatski muzički rukopis i hrvatska glazba u hrvatskoj pravljenoj 9-10* • Hans Becko Kostura – Razina Vojvoda: Iz ostvarene dualevalke ciklusa „Domini“ s poglavljima izuzim na hrvatskoj ustanovi u 15. stoljeću i kasnije glazbene avize 31-42 • **Hrvoje Šebani:** Fra Petar Kričević i engleska misa: o izvještenom aspektu crkveni fructus misalis ordinaria in Kričevićevih knjigama 43-73 • Ivana Paula Gortan-Carljin – Lutija Konfir: Zbirka glazbenih rukopisa iz Svetinske u Zagrebačkom muzeju Porečina 75-110 • Emin Armanović: Prostetički vezani uz zaključne posvjećenje i spomenički mitigija u Hrvatskoj 127-144 • Tatjana Mihaljević: U daljem putu: novonapadene skladbe Ivana Zajca starog 186-190 • Sara Riser: Mučenje u Zagrebu i njegova škola u pedesetim godinama 1950-1960-ih 209-220 • Vjera Katalinić: Unutarnji raznimanja zagrebačke nacionalne opere (1870): izvedbe Zupperevih opereta i njihova recepcija 221-233 • **Rozina Palić-Jelavić:** Tragovi mimoigracije u operi u tri tragovi mimoigracija operne. *Mihela Žukot Žrnjević* (ava. pl. Zajec 235-255) • **Maruša Zupančič:** The Index of Bohemian Venetians in Slovenia and Croatia up to the 1900s 259-300 • **Lada Deraković:** – Marijana Kokanović Marković: Pulko nastolje Franca Lehara (1894-1901) 301-310 • **Korakica Koč:** Početni i neopevan Mati Pušnik istraživanje slobodnjačke estavitarice Rudolfa Matića 311-327 • **Diana Grgeć:** – Sanja Simper: (Ne)početni skladatelj Miroslav Týber (1890-1944) 329-350 • William A. Everett: Oscar Hammerstein II and the Performative of Race and Inter-sectional Oppression in American Musicals from Show Boat (1907) to Carousel (1945) 351-376 • **Sanja Majer-Bobetko:** Hrvatski glazbeni časopisi 1907-1945: izlozba hrvatskih mimoigranata između 377-392 • **Marko Filip Pavković:** Baleni kostimi u donaciji Jelka Vučetića zagrebačkemu Muzeju za umjetnost i obrt 393-416 • **Marijana Pištan:** Krešimir Kovačević kao leksikograf s posebnim osvrtom na njegov urođeni i autorski primor u Leksikonu zagrebačke muzike (Zagreb 1984) 417-447 • **Ivana Čeplič - Report:** (HMD, Halle, Beijing, Czernava & Mantova, Crea, Leeds, Split) 449-472 • In memoriam: Ivona Ajancović – Malinat (1927-2019) 473-480

Arti musices: god. 50, br. 1-2, str. 1 - 478, Zagreb 2019.

doktorskih teza (na engleskom jeziku), građa, bibliografije i dr. Ostvarila se i intencija Josipa Andreisa da se i strani muzikolozi privuku ne samo objavljivanju u časopisu *Arti musices*, nego i da se uključe u istraživanje hrvatske glazbene kulture. ●

Arti musices, Croatian Musicological Journal (1969–2023)

Arti musices was founded in 1969 as a musicological yearbook at the Institute of Musicology, Music Academy in Zagreb. Since its 11 volume, it turned into a semi-annual journal. Josip Andreis, professor at the newly established chair for musicology (since 1970) and its first editor, announced it as a place for publication of articles dealing with Croatian musical culture in the broader context. After J. Andreis (1969–1970), its editors were as follows: Krešimir Kovačević (1971–1979), Koraljka Kos (1980–1990), Stanislav Tuksar (1990–1997), Vjera Katalinić (1998–2005, 2016–2019), Sanja Majer-Bobetko (2006–2015), and at present it is Lucija Konficić (since 2020). In 1991, the co-editor to the Music academy became Department for History of Croatian Music of the Croatian Academy of Sciences and Arts with its editors-in-chief and other staff, and since 1992, the Croatian Musicological Society acts as its main editor who constantly cares for its finances, distribution and smooth functioning. Arti musices belongs to the highest

ranked Croatian journals, indexed in most important bases in humanities and musicology (ERIH Plus, WoS, RILM, etc.), owing also to the financial support of the Croatian Ministry of Science and Education. Croatian and foreign musicologists publish in Croatian (with English summaries) or in English, on topics primarily dealing with Croatian musical culture but also on general issues of the discipline. Its subscribers are scientists and libraries in Croatia and abroad.

The journal belongs to the open access community: first 37 volumes within the digital collection of the Croatian Academy of Sciences and Arts (<https://dizbi.hazu.hr/a/?pr=i&id=200005>), and later issues on the Croatian repository of journals Hrčak (<https://hrcak.srce.hr/arti-musices>). All published articles and other contributions are listed on the main publisher's web site (<http://hmd-music.org/wp-content/uploads/2022/04/ARTI-MUSICSES-indeks1969-2021.pdf>). ●

POPRSJE UKRAJINSKOG Pjesnika TARASA ŠEVČENKA U UKRAJINSKOJ ULICI U ZAGREBU /
BUST OF THE UKRAINIAN POET TARAS SHEVCHENKO IN UKRAJINSKA STREET IN ZAGREB

Solidarnost Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti s Ukrajinom

Dan nakon početka ruske agresije na Ukrajinu, 25. veljače 2022., predsjednik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti akademik Velimir Neidhardt uputio je pismo predsjedniku Nacionalne akademije znanosti Ukrajine Anatoliju Zahorodnom u kojem se izražava solidarnost s Ukrajinom.

U pismu se navodi:

„Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti zgrožena je vijestima o agresiji Rusije na Ukrajinu, o razaranju ukrajinskih gradova i pogibiji ukrajinskih vojnika i civila. U sjećanje nam dolaze slike stradanja Hrvatske u srpskoj agresiji prije tridesetak godina kada su se hegemonističke ambicije okomile protiv pravednih i legitimnih težnji hrvatskog naroda za vlastitim slobodnom, samostalnom i suverenom državom. To povjesno iskustvo obvezuje nas da u ovim teškim trenucima za ukrajinski narod, kojem se osporava pravo na njegovu samobitnost i državnost, izrazimo solidarnost s nama prijateljskom i bliskom Ukrajinom.

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti ovime se pridružuje brojnim apelima za zaustavljanje agresije na Ukrajinu koja ugrožava ne samo mir u Europi i svijetu, nego i svjetski poredak i globalnu sigurnost, kao i osnovne ljudske vrijednosti, univerzalnost znanosti i slobodu umjetnosti. Živjela Ukrajina!“

Predsjednik Nacionalne akademije znanosti Ukrajine Anatolij Zahorodni zahvalio je 27. veljače 2022. akademiku Velimiru Neidhardtu na izrazima solidarnosti i potpore zbog ruske agresije na Ukrajinu i napisao:

„Poštovani predsjedniče Neidhardt,
Dirnuti smo vašim pismom podrške u kojem se osuđuje agresija Rusije na Ukrajinu. Nacionalna akademija znanosti Ukrajine duboko vam je zahvalna na podršci i solidarnosti. Izuzetno nam je važno znati da rat protiv Ukrajine koji je započela Rusija izaziva adekvatan odgovor svjetske znanstvene zajednice. Civilizirani svijet mora zaustaviti agresora. Vaša podrška jača našu vjeru u pobjedu.

Ponosni smo na ukrajinski narod. Ponosni smo na naše oružane snage i na naše branitelje koji na bojišnici iskazuju junaštvo i hrabrost. I pobijedit ćemo.

Iskreno,
Anatolij Zahorodni,
predsjednik Nacionalne akademije znanosti Ukrajine

P. S. Ispričavam se zbog kašnjenja s odgovorom na vaše pismo podrške. Imam problema s internetskom vezom. Borbe se vode u predgrađu Kijeva.“ ●

Solidarity of the Croatian Academy of Sciences and Arts with Ukraine

A day after the beginning of Russian aggression on Ukraine, on 25 February 2022, the President of the Croatian Academy of Sciences and Arts Velimir Neidhardt sent a letter to the President of the National Academy of Sciences of Ukraine Anatoliy Zagorodniy, expressing solidarity with Ukraine.

The letter states:

"The Croatian Academy of Sciences and Arts is appalled by the news of the Russian aggression on Ukraine, the demolition of the Ukrainian towns and cities, and the killings of the Ukrainian people. In our minds, it evokes memories of the past sufferings of Croatia during the Serbian aggression thirty years ago, when the just and legitimate strivings of the Croatian people for its free, independent and sovereign state encountered resistance from the Serbian hegemonic ambitions. This historical experience obliges us in these difficult moments to express to Ukraine, Croatia's close friend, solidarity with the Ukrainian people, who is being denied the right to its own identity and sovereignty."

The Croatian Academy of Sciences and Arts hereby joins numerous appeals for stopping the aggression on Ukraine, which puts in danger not only the peace in Europe and the world, but also the world order and global security, as well as the profound values of mankind, universality of science and freedom of art. Long live Ukraine!"

On 27 February 2022, the President of the National Academy of Sciences of Ukraine Anatoliy Zagorodniy thanked Velimir Neidhardt on his expressions of solidarity and support regarding the Russian aggression on Ukraine. He replied:

"Dear President Neidhardt,
We are touched by your letter of support condemning the Russia's aggression against Ukraine. The National Academy of Sciences of Ukraine is deeply grateful to you for the support and solidarity. It is extremely important for us to know that the war against Ukraine started by Russia finds an adequate assessment of the world scientific community. The civilized world must stop the aggressor. Your support strengthens our faith in victory.

We are proud of the Ukrainian people. We are proud of our Military Forces and our defenders who show heroism and courage at the front. And we will win.

Sincerely,

Anatoliy Zagorodniy

President of the National Academy of Sciences of Ukraine

P.S. I apologize for the delay with the reply to your letter of support. I have some problems with my internet connection. Fighting is taking place on the suburbs of Kiev." ●

Izjave HAZU

Statements by the Croatian Academy of Sciences and Arts

IZJAVA HRVATSKE AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI O DEMOGRAFSKOJ KRIZI U HRVATSKOJ

Od samog osnutka do danas u okviru Akademije demografska tematika zauzima istaknuto mjesto jer je ona temelj razvoja društva. Za temelje razvoja demografskostatističkih istraživanja u Hrvatskoj zaslužni su znanstvenici raznih struka, napose članovi Akademije Petar Matković (1830. – 1898.), Fran Vrbančić (1847. – 1909.), Milovan Zoričić st. (1850. – 1912.) i Milan Kreser (1876. – 1924.).

Nakon djela spomenutih istraživača demografske statistike iz Akademije, do sredine 20. stoljeća objavljaju se vrijedna demografska razmatranja u sklopu ekonomskih, zdravstvenih, geografskih, narodnosnih i povijesnih tematičkih koja od 60-ih godina ističu nepovoljne demografske procese u Hrvatskoj. U suvremenosti potpun i zaokružen teorijski metodološki okvir u duhu suvremene demografije dala je akademkinja Alica Wertheimer-Baletić.

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, nakon izjave *o demografskim ograničenjima u razvoju ljudskih potencijala* objavljene 2011. godine u publikaciji *Važnost znanja i primjene znanja za izlazak iz krize i razvoj Hrvatske*, ponovno skreće pozornost društva na krajnje zabrinjavajuće demografske trendove u Hrvatskoj. Između popisa stanovništva 2011. i 2021. broj se stanovnika u Hrvatskoj smanjio s 4.284.889 na 3.888.529 ili za 9,3%. Iza toga vrlo velikog pada broja stanovnika kriju se gotovo dramatične promjene u dobnom sastavu stanovništva koje će s protokom vremena bivati sve restriktivniji čimbenik ukupnog razvoja Hrvatske. Ostali smo bez velikog broja stanovnika u najvišoj radnoj i reproduktivnoj dobi. Smanjenje ukupnoga broja stanovnika uvjetovano je prirodnim smanjenjem i iseljavanjem. Spomenuti procesi rezultiraju povećanjem broja i udjela starih (65 i više godina), uz istovremeno smanjivanje broja i udjela mladih (0 – 14 godina) i stanovništva u radnoj dobi (15 – 64 godine). Istovremeno pad broja stanovnika u radnoj dobi prati proces njegova starenja jer se unutar tog kontingenta sve više smanjuje broj osoba u mlađem dijelu radnog kontingenta (15 – 44 godine).

Projekcije stanovništva do 2050. godine pokazuju da će se iz godine u godinu ubrzano smanjivati broj mladih i stanovnika u radnoj dobi.

Kako su se od uspostave samostalne države Hrvatske mijenjali nositelji političke vlasti na razini države, tako se odustajalo od prethodno donesenih programa i pristupalo kreiranju novih dokumenata s mjerama čija je provedba trebala najprije zaustaviti daljnju demografsku eroziju, a nakon toga demografska kretanja u dugom roku preokrenuti u pozitivnom smjeru. Problemi povezani s demografskim promjenama nisu prolazni i ne mogu se riješiti u kratkom roku i samo pojedinačnim mjerama.

Zaustavljanje dalnjeg pada broja stanovnika zahtijeva sustavan i dugoročan pristup, što uključuje niz međusobno uskladenih demografskih mjera u okviru ukupne razvojne politike. Istovremeno, dok gubimo najvitalnije ljudske resurse, ne možemo ni privoljeti na povratak netom iseljene. Rješenja su u sveobuhvatnosti Programa demografskog razvoja Hrvatske s djelotvornim kreiranjem posebnih mjera za manje razvijena područja u Hrvatskoj.

Dugoročnost i sigurnost demografskih mjera podrazumijeva njihovo provođenje neovisno o promjenama nositelja političke vlasti.

U Zagrebu, 1. veljače 2022.

**HRVATSKA AKADEMIJA
ZNANOSTI I UMJETNOSTI**

STATEMENT OF THE CROATIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS ON THE DEMOGRAPHIC CRISIS IN CROATIA (SUMMARY)

In the following statement the Croatian Academy of Sciences and Arts reiterates its serious concern about demographic trends in Croatia. In the period between the censuses held in 2011 and 2021 the Croatian population

dropped from 4,284,889 to 3,888,529, i.e., by 9.3 percent. This enormous population decline reflects rather dramatic changes in population age groups and it is going to become an ever more restrictive factor in the overall development of Croatia: "We have lost many citizens in their most vital working and reproductive age. Population decline is conditioned by natural factors and by emigration. These processes result in an increased number and share of the elderly (aged 65 and more), with a simultaneous decline in the number and share of the youth (0 – 14 years) and working age population (15 – 64 years). At the same time, the working age population decline is accompanied by their aging – in that cohort, the number of persons in the younger end of the spectrum (15 – 44 years) is in a growing decline. Population projections by 2050 indicate that the number of young people and working age population will rapidly decrease each year. Problems related to demographic changes are not temporary and they cannot be solved neither in a short period nor only by individual measures. Putting an end to further decline of the population requires a systemic and long-term approach, including a range of harmonized demographic measures created as part of a comprehensive development policy. In addition, while we keep losing our most vital human resources, we cannot even convince the citizens who emigrated from Croatia recently to return. Solutions lie in a comprehensive Demographic Development Programme of the Republic of Croatia and in the creation of effective targeted measures for underdeveloped areas in Croatia. The longevity and security of demographic measures implies their implementation regardless of the changes of the ruling political option."

Zagreb, 1 February 2022

VAŽNOST ZNANJA I PRIMJENE ZNANJA ZA PROVEDBU NACIONALNE RAZVOJNE STRATEGIJE REPUBLIKE HRVATSKE DO 2030. GODINE (SAŽETAK)

Predsjedništvo Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti na sjednici održanoj 30. ožujka 2022. donijelo je odluku o prihvaćanju izjave *Važnost znanja i primjene znanja za provedbu Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine* koja je priređena uvažavajući ovaj dokument usvojen u Hrvatskom saboru u veljači 2021. te niz europskih dokumenata i Akademijinih izjava.

Predsjedništvo HAZU pritom podsjeća na svoju izjavu *Važnost znanja i primjene znanja za izlazak iz krize i razvoj Hrvatske usvojenu 30. studenoga 2011.* čije opće odrednice vrijede i danas, U njoj se među ostalim ističe da znanstvenici, osim što moraju težiti novim znanstvenim spoznajama, moraju iz postojećeg i novonastalog fundusa znanosti mnogo izrazitije nego dosada odabirati, oblikovati i prenositi gospodarstvu i široj javnosti ona znanja koja smatraju presudnima za napredak. U toj se Izjavi također upozorava

rava da će Sveučilišta, koja su središnja mjesta stvaranja, oblikovanja i prenošenja znanstvenih spoznaja i korisnih znanja, morati u procesu stvaranja novog društva odigrati ključnu ulogu i uspostaviti otvorenu, dvosmjernu suradnju s gospodarskim subjektima, posebice industrijom, na istraživačkim i razvojnim projektima i programima. Ističe se i važnost kulture za čuvanje identiteta i tvrdi da kulturni sektor može postati i pokretač gospodarskih aktivnosti i biti povezan s gospodarstvom, posebice turizmom, te tako pomoći općem gospodarskom razvoju i zapošljavanju. U Izjavi HAZU iz 2011. ističe se i da su ljudi glavni nositelji ideja, informacija i novih znanja, strateška osnovica i kapital u suvremenom društvu i gospodarstvu, ali i upozorava na negativne demografske trendove i ograničenja koja se moraju uvažavati u planiranju preobrazbe cjelokupnoga hrvatskog školstva, a posebice u procesu cjeloživotnog učenja.

U izjavi *Važnost znanja i primjene znanja za provedbu Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine* ističe se da hrvatsko školstvo mora težiti uspostavljanju odgojnog i obrazovnog sustava koji svakoj osobi treba omogućiti da bude sposobna živjeti u suvremenom civiliziranom svijetu i aktivno sudjelovati u kulturnim zbijanjima te da bude sposobljena za prihvaćanje vrijednosnih sustava primjereno načelima suvremene demokracije i za sudjelovanje u njihovoj izgradnji. Također, svaka osoba treba biti sposobna djelovati u suvremenom tehnički razvijenom svijetu u kojem se njeguje pokret održivog razvoja, što pretpostavlja stjecanje osnovnih znanja iz područja matematike, prirodnih znanosti, tehnike i informatike, sposobna cijeli život stjecati nova znanja i vještine i tako se trajno prilagođavati promjenljivim uvjetima života i rada.

„U kurikulumu osnovnoškolskog i srednjoškolskog odgoja i obrazovanja i u mjerama za njegovo oživotvorenje moraju biti primjereno zastupljena sva područja znanja te se mora osigurati da učenici nakon obveznog obrazovanja steknu ključne sposobnosti za cjeloživotno učenje i prilagodbu vrlo promjenljivu tržištu rada. Potrebno je steći i vještine koje se odnose na uživanje u umjetničkim djelima i izvedbama kao i na samoizražavanje kroz različite medije korištenjem svojih urođenih sposobnosti. Dobro razumijevanje vlastite kulture i osjećaj identiteta osnova su za otvoren stav i poštivanje različitosti kulturnog izraza. Pokretačku ulogu u ostvarivanju strateških ciljeva u području osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja trebale bi imati projektno zasnovane aktivnosti vezane uz unaprjeđenje ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje i prilagodbu obrazovanja u osnovnim i srednjim školama digitalnom dobu koje će se odraziti na znanje, vještine i stavove svih učenika“, navodi se u Izjavi. Posebno se ističe da bi učenici trebali usvojiti osnovna znanja o klimatskim promjenama i biti podučeni vještinama koje će pomoći da se klimatske promjene ublaže i omogućiti im da se tim promjenama prilagode.

U Izjavi se poziva na reviziju kurikuluma kako bi se oni prilagodili revidiranoj recentnoj Preporuci Europskog

vijeća iz 2018. i preslikati iz njega dopunjene ključne kompetencije na primjeren način u sadržaju osnovnog obrazovanja i srednjeg obrazovanja za gimnazije te strukovne i umjetničke škole.

„Proces unaprjeđenja obrazovnih postignuća i nastavnih sadržaja osnovnog i srednjeg obrazovanja s novim ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje trebalo bi ubočiti u projekte s dobro definiranim zadaćama, prepoznatljivim nositeljima, terminskim planovima, načinom provedbe i utvrđenim izvorima financiranja iz europskih i nacionalnih sredstava“, navodi se u Izjavi. Predlaže se da u radnim skupinama za pripremu i provedbu projekata trebaju biti ravnopravno zastupljeni: učitelji i nastavnici koji sudjeluju u nastavnom procesu, sveučilišni nastavnici s visokih pedagoških učilišta te nastavnici i istraživači s visokoškolskim ustanova u kojima se znanstveno obrađuju sadržaji obuhvaćeni ključnim kompetencijama. Jedna radna skupina bi obuhvatila jezično-komunikacijsko, društveno-humanističko, umjetničko te tjelesno i zdravstveno područje i obradila kompetenciju pismenosti, kompetenciju višejezičnosti, osobnu i socijalnu kompetenciju te kompetenciju učenja kako učiti, kompetenciju građanstva i kompetenciju kulturne svijesti i izražavanja, a druga radna skupina bi obuhvatila matematičko, prirodoslovno te tehničko i informatičko područje i obradila matematičku kompetenciju, kompetenciju u prirodoslovju, tehnologiji i inženjerstvu te digitalnu i poduzetničku kompetenciju.

Kako bi se obrazovanje prilagodilo digitalnom dobu, u Izjavi se ističe da težište obrazovnog procesa u predmetu *Informatika u osnovnim i srednjim školama* treba biti na rješavanju problema, pri čemu je potrebno poticati razvitak računalnog načina razmišljanja koje omogućuje razumijevanje, analizu i rješavanje problema odabirom odgovarajućih strategija i programskih rješenja. „Takov inovativni pristup oblikovanju nastave informatike, posebice u osnovnoj školi, svakako bi se trebao odraziti i na poboljšanje rezultata PISA istraživanja znanja i vještina hrvatskih učenika u području matematike te općenito na poboljšanje postignuća učenika u području prirodoslovja“, navodi se u Izjavi i predlaže pokretanje projekta stručnog usavršavanja iz domene računalnog razmišljanja i programiranja učitelja i nastavnika svih tih predmeta u osnovnim i srednjim školama.

Zbog nastajanja novih poslova i novih zanimanja stručno osposobljavanje i usavršavanje te cjeloživotno učenje treba učiniti fleksibilnijim, posebice stjecanje novih kvalifikacija, mikrokvalifikacija, u sustavu i cjeloživotnog učenja, u čemu veliku ulogu mogu imati regionalni centri kompetentnosti. „Svim građanima treba omogućiti cjeloživotno obrazovanje kojim će nadograđivati svoje znanje i vještine, usavršavati se ili prekvalificirati za potrebe tržišta rada, kontinuirano se profesionalno razvijati i stjecati mikrokvalifikacije. Nedostatak radne snage ne može se u kraćem roku riješiti promjenom upisne politike ili strukovnih obrazovnih programa, jer se svaka takva promjena odražava s kašnjnjem 1 – 5 godina na tržištu rada. Potrebno je sustavno

provoditi „doškolovanje“, ne samo nezaposlenih već i zaposlenih i neaktivnih“, navodi se u Izjavi. Također se ističe da treba omogućiti i „doškolovanje“ stručnjaka s visokoškolskim obrazovanjem, posebice u područjima u kojima je nedostatak uočen ili se može očekivati u bliskoj budućnosti. „Stoga visoka učilišta trebaju, uz programe preddiplomskih, diplomskih i specijalističkih studija, razraditi i ponuditi kraće tečaje ili module za stjecanje mikrokvalifikacija za polaznike sa završenim visokim obrazovanjem. Specifično pitanje cjeloživotnog učenja vezano je uz zanimanja učitelja i nastavnika, jer je vrhunska primarna, i nakon nje cjeloživotna, izobrazba učitelja i nastavnika temelj unaprjeđenja i kontinuiranog razvoja hrvatskoga školstva. Uz suvremeno organizirane studije za učitelje i nastavnike, sveučilišta trebaju ponuditi i provoditi programe njihove cjeloživotne izobrazbe. Zbog toga se u uvjete napredovanja u znanstveno-nastavnim i znanstvenim zvanjima na sveučilištima mora uključiti i sudjelovanje u obrazovanju i doobrazovanju nastavnika predvisokoškolskih obrazovnih institucija te u pripremi udžbenikā i nastavnih pomagala za sve razine obrazovanja“, navodi se u izjavi *Važnost znanja i primjene znanja za provedbu Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine*.

Ovo je jedan u nizu strateških dokumenata koje je Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti donijela u posljednjih 30 godina s ciljem sustavnog ukazivanja na važnost primjene znanja u hrvatskom društvu, a uz izjavu Važnost znanja i primjene znanja za izlazak iz krize i razvoj Hrvatske iz 2011. to su i knjiga Hrvatska – zadanosti i usmjerena (1992.), deklaracija Hrvatska na pragu trećeg tisućljeća (2000.), izjava Krizno stanje hrvatskog gospodarstva i pravci zaokreta ekonomске politike iz prorecesijske u razvojnu (2001.), Deklaracija o znanju (2002.), dokument Hrvatska temeljena na znanju i primjeni znanja (2004.), preporuke Obrazovanje za tehnološki ovisno društvo znanja (2007.), preporuke Inovativnost, istraživačko sveučilište i poduzeće zasnovano na znanju (2008.), knjiga Hrvatsko školstvo – sadašnje stanje i vizija razvoja (2008.), knjiga Znanje – temelj konkurentnosti i razvoja (2011.), Europska izjava o suradnji u području umjetne inteligencije – kako usklađeno djelovati u Hrvatskoj (2019.), Izjava o klimatskim promjenama (2020.) te Izjava Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti o demografskoj krizi u Hrvatskoj (2022.).

IMPORTANCE OF KNOWLEDGE AND KNOWLEDGE APPLICATION FOR THE IMPLEMENTATION OF THE NATIONAL DEVELOPMENT STRATEGY OF THE REPUBLIC OF CROATIA UNTIL 2030 (SUMMARY)

At the assembly held on 30 March 2022, the Presidency of the Croatian Academy of Sciences and Arts decided to accept the statement *Importance of Knowledge*

and Knowledge Application for the Implementation of the National Development Strategy of the Republic of Croatia until 2030, prepared in consideration of the Strategy adopted in the Croatian Parliament in February 2021 and several European documents and Academy statements. The Statement emphasises the necessity for the Croatian education system to achieve such upbringing and education that enables every individual to live in the contemporary civilized world, actively participate in cultural events and accept value systems based on the principles of modern democracy, as well as to participate in their creation. Moreover, every individual needs to be able to act in the contemporary and technically developed world that cherishes sustainable development, which implies gaining fundamental knowledge in mathematics, natural sciences, technical sciences, and information technology. Everyone needs to be able to use opportunities for lifelong learning and acquiring new skills in order to adapt to ever changing living environment and work conditions. In order to bring education in line with the digital era, the Statement proposes to place emphasis on problem solving in the subject called *Information Technology in Primary and Secondary Schools*, while encouraging the development of IT reasoning that enables understanding, analysis and problem solving with the application of relevant strategies and programme solutions.

PRILOZI ZA ZAŠTITU HRVATSKIH NACIONALNIH INTERESA PRILIKOM PREGOVORA REPUBLIKE HRVATSKE S BOSNOM I HERCEGOVINOM, CRNOM GOROM I SRBIJOM U POGLEDU NJIHOVA ULASKA U EUROPSKU UNIJU

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti objavila je 20. svibnja 2022. dokument Prilozi za zaštitu hrvatskih nacionalnih interesa prilikom pregovora Republike Hrvatske s Bosnom i Hercegovinom, Crnom Gorom i Srbijom u pogledu njihova ulaska u Europsku uniju koji je u veljači poslala predsjedniku Republike Hrvatske Zoranu Milanoviću, predsjedniku Hrvatskog sabora Gordana Jandrokoviću i predsjedniku Vlade Republike Hrvatske Andreju Plenkoviću.

BOSNA I HERCEGOVINA

Razgraničenje u Malostonskom zaljevu (otočići Veli i Mali školj te Ponta Klek); saniranje odlagališta otpada u području Neuma, potreba osvremenjivanja kanalizacijske infrastrukture (zaštita akvatorija Malostonskog zaljeva); potreba osiguranja čišćenja kanalizacijske vode prije njezina izljevanja u Mljetski kanal, trajni monitoring ispusta; zaštita voda rijeke Neretve – onemogućiti dotok plastike i drugog materijala u Malostonski zaljev, osigurati optimalan protok voda Neretve i nakon realizacije projekta *Gornji*

horizonti; neodrživost sadašnjeg stanja rasutog tereta u luci Ploče – fine čestice ugljene prašine ugrožavaju faunu u Malostonskom zaljevu.

Aktualizirati potrebu poštivanja preuzetih obveza iz potpisanih sporazuma i dogovora – zaštita prava Hrvata; stvarno, a ne samo deklarativno pravo na neometan povratak i slobodno raspolažanje svojom imovinom svih koji su za rata na području bivše Jugoslavije morali napustiti svoje domove; pitanje granica – razlika između deklarativnoga i stvarnoga ispunjavanja obveza; pitanje konstitutivnosti hrvatskoga naroda.

Razriješiti najveći izazov u BiH s kojim su Hrvati trenutno suočeni kroz dvije nepomirljive politike, srpsku secesionističku i bošnjačku unitarističku.

Iako su Hrvati malobrojniji u višenacionalnoj zajednici, ne znači da imaju i manje prava. Referendumom iz 1992. opredijelili su se za BiH ravnopravnih konstitutivnih naroda. BiH treba pod svaku cijenu odustati od nasilnog utjerenjivanja Hrvata u zajednicu koja gazi njihova elementarna ljudska i kolektivna prava. Treba im osigurati suvremene mehanizme zaštite vitalnih interesa, a pod svaku cijenu izbor hrvatskog člana Predsjedništva BiH i izbor članova u Predstavnički dom i Dom naroda, kako Parlamentarne skupštine BiH, tako i Parlamenta Federacije BiH.

Bez toga, kao podanike ih se prisiljava da napuštaju vjekovna obitavališta na povijesnom hrvatskom etničkom prostoru.

Priznati pravu, oslobođiteljsku ulogu Hrvatskoj i Hrvatima u uspostavi i obrani države od srpske agresije te prestati lažno optuživati Hrvate pred sudovima; osigurati ravnopravnost hrvatskog naroda, tj. treći entitet i sva prava koja iz toga proizlaze; odmah osigurati ravnopravnost hrvatskog jezika i slobodu djelovanja hrvatskih medija i kulturnih institucija.

Osigurati zaštitu Jadranskog mora i obalnog područja; Koridor Vc: Ploče – Mostar – Sarajevo – Osijek – hrvatsko-mađarska granica (koridorska ekstenzija Jadran – Podunavlje) i Jadransko-jonski prometni pravac; energetika, klimatske promjene i zaštita okoliša te provedba mjera za ublažavanje klimatskih promjena i mjera u području okoliša i održivog razvoja.

Upozoriti na gledišta iz Glasgowa u vezi s istraživanjem i proizvodnjom ugljikovodika, posebno na područjima Livanjske i Neretvanske doline, koje su izgledni lokaliteti u tom pogledu, a u njima žive pretežno Hrvati; problem zagađenja okoliša zbog korištenja ugljena u brojnim termoelektranama, posebno TE Tuzla, TE Kakanj, TE Gacko i TE Ugljevik (ukupna snaga 1.752 MW i godišnja ukupna potrošnja ugljena oko 5×10^6 tona).

Smanjiti negativno djelovanje hidroelektrana ukupne snage oko 260 MW na zaštitu okoliša – HE Foča, HE Buk Bijela, HE Vikoč, HE Paunci, HE Sutjeska, HE Mrsovo, HE na Drini (u izgradnji), što dovodi u pitanje zaštitu sliva HE Dubrovnik, sliva Neretve i HE Čapljina na Neretvi.

CRNA GORA

Tražiti zagarantirane mandate Hrvatima u Skupštini Crne Gore; potpora prijedlogu zajedničke nominacije Boke kotorške mornarice kao nematerijalnoga kulturnog dobra Crne Gore i hrvatskoga naroda upućenom UNESCO-u; podržati Zaključke sa znanstvenog skupa *Identitet Hrvata Boke kitorske* koji je u svibnju 2021. održan u Zagrebu.

Konačno odrediti kopnenu granicu (otočić Lastavica s tvrđavom Mamula, a osobito razgraničenja na moru prema Konvenciji Ujedinjenih naroda o pravu mora i nakon proglašenja isključivoga gospodarskog pojasa Republike Hrvatske; Crna Gora mora potpuno i odgovorno gospodariti plastikom i drugim otpadom kako bi se znatno smanjila količina tog otpada koji dopluta do južnih hrvatskih otoka; suzdržavanje Crne Gore u istraživanju i eventualnoj eksploataciji ugljikovodika u dubljem dijelu Južnojadranske kotline.

Aktualizirati potrebu poštivanja preuzetih obveza iz potpisanih sporazuma i dogovora – zaštita prava hrvatske manjine; stvarno, a ne samo deklarativno pravo na neometan povratak i slobodno raspolaganje svojom imovinom svih koji su za rata na području bivše Jugoslavije morali napustiti svoje domove; pitanje granica – razlika između deklarativnoga i stvarnoga ispunjavanja obveza.

Platiti štetu počinjenu u agresiji na Hrvatsku, posebno na kulturnoj baštini, i vratiti odneseno kulturno blago, za tražiti oprost od Hrvatske za počinjena zla, prestati s privajanjem hrvatske kulturne baštine, posebno književne; osigurati reciprocitet Hrvatima, tj. slobodno političko i kulturno organiziranje i djelovanje na razini istovrijednoj onoj koju Republika Hrvatska osigurava svojim manjinama.

U Jadranskom bi moru trebalo naći zajednički obostrano prihvatljiv model ekološkog istraživanja podmorja u suglasju sa stavovima iz Glasgowa te obostrano prihvatljiv nastavak eventualne sigurne proizvodnje – određena iskustva u suradnji u prošlosti te utjecaj Republike Hrvatske mogu biti od velikog značenja; obratiti pozornost na zagađenje Jadranskog mora raznim otpadom, plastikom, otvorenom kanalizacijom i dr., s obzirom na to da se sve te nečistoće morskim strujama šire od juga prema sjeveru i dolaze u naš dio Jadrana; smanjiti negativan utjecaj na okoliš TE Pljevlja snage 210 MW.

SRBIJA

Prestati s poticanjem neprijateljstva prema Hrvatskoj i pogonom hrvatskih državljana uz odricanje od velikosrpske propagande (pitanje Bunjevac, jezika, jasenovački mit, odnos prema bl. Alojziju Stepincu i dr.).

Razgraničenje na Dunavu – u procesu mirne reintegracije pogrešno je određena granica između Republike Hrvatske i Republike Srbije koja je uvijek bila definirana i određena sredinom prirodnog toka Dunava od njegova ulaska u Hrvatsku na granici s Republikom Mađarskom do njegova izlaska iz Hrvatske na granici sa Srbijom; aktualiziranje neodgodivog povratka hrvatskoga katastarskog

teritorija te Šarengradsko ade pod suverenitet hrvatske države (na području Šarengradsko ade nalaze se izuzetno vrijedni i rijetki agroekosustavi i ekosustavi močvarnih područja s iznimnom biološkom raznolikosti, a u poljoprivredi se primjenjuje u Europi jedinstven sustav uzgoja stoke bez gospodara koja živi u Šarengradu).

Aktualiziranje potrebe poštivanja preuzetih obveza iz potpisanih sporazuma i dogovora – zaštita recipročnih prava hrvatske manjine, osigurati Hrvatima slobodno političko i kulturno organiziranje i djelovanje na razini istovrijednoj onoj koju Republika Hrvatska osigurava srpskoj manjini s paritetom u financiranju djelovanja.

Stvarno, a ne samo deklarativno pravo na neometan povratak i slobodno raspolaganje svojom imovinom svih koji su za rata na području bivše Jugoslavije morali napustiti svoje domove; pitanje granica – razlika između deklarativnoga i stvarnoga ispunjavanja obveza.

Potreba definiranja položaja Srpske pravoslavne crkve u Republici Hrvatskoj: pravoslavne su crkve državne crkve, pa položaj Srpske pravoslavne crkve ne može biti jednak u Srbiji i Hrvatskoj, u kojoj ta crkva treba imati punu slobodu u javnom vjerskom djelovanju brinući se za vjerski život manjine, ali recipročno na razini koliko je to omogućeno hrvatskoj manjini na području Srbije. U Hrvatskoj se mora izbjegavati djelovanje Srpske pravoslavne crkve koje se može okarakterizirati političkim djelovanjem.

Inzistirati na dostavi podataka iz odnesenih arhiva nakon Drugoga svjetskog rata (vratiti arhiv Nezavisne Države Hrvatske, arhiv JNA o križnim putovima i logorima, o hrvatskom proljeću itd.) i sve što je relevantno za povijest Hrvata na hrvatskom etničkom prostoru i šire.

Vratiti dokumentaciju odnesenu iz Vukovarske bolnice.

Otkriti sva mjesta pogubljenja Hrvata za vrijeme agresije na Hrvatsku te imena ubijenih, uz omogućavanje njihova dostojnog ukopa.

Inzistirati na dostavi podataka o svim zatočenim i nestalim hrvatskim vojnicima i civilima, zatočenicima srpskih logora, uz odgovarajuće dozvole simboličnog obilježavanja mjesta takvih stradanja diljem Srbije.

Priznati hrvatski etnički integritet Bunjevcima u skladu s Izjavom Odbora za normu hrvatskoga standardnog jezika HAZU o tzv. „bunjevačkom jeziku“ od 8. ožujka 2021. Tražiti odricanje od proglašenja bunjevačkog govora Hrvata službenim u Subotici jer bi se to moglo shvatiti kao dio političkog plana identitetskoga rastakanja hrvatske bunjevačke zajednice u Vojvodini, dakle kao potiranje hrvatskoga nacionalnog identiteta Bunjevaca.

Na svim razinama Srbije javno i nedvosmisleno priznati hrvatskoga jezika kao posebnog i neovisnog standardnog jezika, jednog od službenih jezika Europske unije u skladu s Izjavom Odbora za normu hrvatskoga standardnog jezika HAZU od 11. listopada 2021. To se posebno odnosi na obrazovni sustav u Srbiji gdje se hrvatski jezik lažno prikazuje kao srpski jezik koji se samo naziva hrvatskim imenom.

Odricanje od svojatanja i prisvajanja povijesnih dosega kulture s hrvatskih prostora te hrvatske književne baštine, posebno starije hrvatske književnosti (osobito dubrovačke), od strane kulturnih i drugih institucija Republike Srbije.

Priznati agresiju na Hrvatsku, prvenstveno plaćanjem štete počinjene u pohodu na Hrvatsku, osobito na kulturnoj baštini, uz vraćanje odnesenog kulturnog blaga, sve u smislu moralne i ekonomске isprike Hrvatima za počinjena zla.

Odrediti se prema smjernicama iz Glasowa. Uzakazati na proizvodnju litija koja uzrokuje zagađenje kako u proizvodnji, tako i u primjeni u praksi, posebno u tvornicama električnih baterija. Srbija raspolaže s više od 10% svjetskih zaliha litija. Navesti problem TE Kolubara, koja se u pogonu koristi ugljenom.

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
veljača 2022.

CONTRIBUTIONS FOR THE PROTECTION OF CROATIAN NATIONAL INTERESTS DURING THE NEGOTIATIONS OF THE REPUBLIC OF CROATIA WITH BOSNIA AND HERZEGOVINA, MONTENEGRO AND SERBIA REGARDING THEIR ACCESSION TO THE EUROPEAN UNION (SUMMARY)

On 20 May 2022, the Croatian Academy of Sciences and Arts published the document *Contributions for the protection of Croatian national interests during the negotiations of the Republic of Croatia with Bosnia and Herzegovina, Montenegro and Serbia regarding their accession to the European Union*. In February, the document was sent to the President of the Republic of Croatia Zoran Milanović, the President of the Croatian Parliament Gordan Jandroković and the President of the Government of the Republic of Croatia Andrej Plenković. The document lists the conditions these countries should fulfil in order to become members of the European Union.

ODGOVOR NA „DEKLARACIJU O GRANICAMA SRPSKOG JEZIKA“ (SAŽETAK)

Zaključno se o „Deklaraciji o granicama srpskog jezika“ može reći sljedeće: nema dvojbe da je ona sastavljena s istim ciljevima i u okviru iste velikosrpske politike koja je već proizvela „Načertanije“ Ilije Garašanina i „Memorandum“ Srpske akademije nauka i umjetnosti, i to nas ne iznenađuje. Međutim, ono što iznenađuje je više nego skromna znanstvena razina teksta koji su sastavili njezini

autori, svjesno zanemarujući, iskrivljajući ili krivotvoreći činjenice, kao i spoznaje lingvističke teorije, slavistike, poredbenopovijesne lingvistike i sociolinguistike. Politička se manipulacija ne može prikriti takvom nazovi-znanošću i nadamo se da će se i u Srbiji pronaći ozbiljniji lingvistički glasovi koji će od nje odustati. U Hrvatskoj smo se na takva ideološka nasilja u jezičnoj politici već navikli još u jugoslavenskim vremenima, ali voljeli bismo da više ne moramo živjeti u prošlosti koja se pokazala neodrživom, već da se možemo okrenuti mirnijoj budućnosti koja u znanosti podrazumijeva poštovanje istine, a u životu toleranciju i, ako je moguće, suradnju i uzajamno poštovanje.

Uostalom, hrvatski jezik priznat je kao ravnopravan jezik u Europskoj uniji.

U Zagrebu, 11. srpnja 2022.
Odbor za normu hrvatskoga standardnog jezika HAZU

REPLY TO »THE DECLARATION ON THE BOUNDARIES OF THE SERBIAN LANGUAGE« (SUMMARY)

In relation to the Declaration on the Boundaries of the Serbian language, the following can be concluded: there is no doubt that it was drafted with the same objectives and under the same great-Serbian propaganda that already produced Ilija Garašanin's »Načertanije« and the »Memorandum« of the Serbian Academy of Sciences and Arts, which is not surprising. However, we are surprised by modest, to say the least, scientific level of the text written by its authors, who consciously neglect, twist, and forge the facts, as well as the findings of the linguistic theory, Slavic studies, comparative-historical linguistics, and sociolinguistics. Political manipulation cannot be veiled by this kind of quasi-science and we hope that Serbia will manage to find more serious linguistic voices that reject such ideas. In Croatia, we already got accustomed to such ideological violence in the linguistic policy of the former Yugoslavia, but we would like to step away from the past that proved to be unsustainable. Instead, we would like to turn towards a more tranquil future that implies the respect of truth in science and tolerance in life, accompanied by, if possible, cooperation and mutual respect.

Besides, the Croatian language is recognized as one among equal languages of the European Union.

Zagreb, 11 July 2022
Croatian Academy Committee for the Norm of the Standard Croatian Language

DETALJ SPOMENIKA ANDRIJI MOHOROVIČIU U ZAGREBU /
DETAIL OF THE MONUMENT TO ANDRIJA MOHOROVIČ IN ZAGREB

Spomenik hrvatskom geofizičaru Andriji Mohorovičiću u Zagrebu

Akademik Mirko Orlić

U Parku Grič na Gornjem gradu u Zagrebu 22. travnja 2022., u povodu Dana planeta Zemlje, otkriven je spomenik hrvatskom geofizičaru Andriji Mohorovičiću, rad akademskog kipara Nikole Džaje. Spomenik su zajednički otkrili predsjednik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti akademik Velimir Neidhardt i gradonačelnik Grada Zagreba Tomislav Tomašević, a nalazi se ispred donedavne zgrade Državnog hidrometeorološkog zavoda, u kojoj je Mohorovičić djelovao. Premda se odavno govorilo o potrebi da se Mohorovičiću podigne spomenik u Zagrebu, gradu u kojem je došao do svojeg najvećeg otkrića i čije je ime pronio svijetom, formalna inicijativa za podizanje spomenika iznesena je o 150. godišnjici njegova rođenja godine 2007. Sve što se otada događalo može se svrstati u četiri faze.

U okviru prve faze predstavnici Geofizičkog odsjeka Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu vodili su razgovore s predstvincima Grada Zagreba na kojima je usuglašeno da treba pokrenuti inicijativu za podizanje spomenika. Prijedlog je prihvaćen sa zadovoljstvom, ali je tu inicijativa zastala.

Inicijativa je obnovljena te je tako ušla u drugu fazu kad je Grad Zagreb 27. srpnja 2011. organizirao sastanak na kojem su, uz predstavnike Grada, sudjelovali predstavnici Geofizičkog odsjeka, Družbe „Braća Hrvatskog zmaja“ te Arhitektonskog atelijera Hržić. Na tom su sastanku razmotrone četiri moguće lokacije za postavljanje spomenika te je zaključeno da je najbolja lokacija Park Grič, s obzirom na to da se nalazi ispred zgrade u kojoj je Andrija Mohorovičić radio i u kojoj je došao do svojeg najvećeg otkrića. Nakon toga je Arhitektonski atelijer Hržić izradio projekt s prijedlogom lokacije za postavljanje spomenika, a Gradska skupština Grada Zagreba odobrila je tu lokaciju 21. veljače 2013. Potom je inicijativa ponovno zastala.

U vrijeme kad se obilježavala 160. godišnjica rođenja Andrije Mohorovičića, uočeno je da su prethodne inicijative ostale nezavršene. Stoga je Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti 27. rujna 2017. formirala Odbor za podizanje spomenika geofizičaru Andriji Mohorovičiću u sastavu: Mirko Orlić (predsjednik) te Vladimir Bermanec, Lilit Cota, Dragutin Feletar, Matko Glunčić, Davorka Herak, Marijan Herak, Mirjana

Jevrić, Branko Kincl, Andrija Mikulić, Darko Orešković, Marko Pavić, Gordana Rusak, Nataša Strelec Mahović, Marina Štancl, Marija Ujević Galetović, Nikola Vikić-Topić i Igor Vlahović (članovi). Time je započeta treća faza aktivnosti povezanih s podizanjem spomenika. Odbor je odlučio zamoliti nekoliko institucija za finansijsku pomoć. Pozivu su se odazvali Ministarstvo znanosti i obrazovanja i Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Nakon što su osigurana finansijska sredstva, Odbor je na svojem sljedećem sastanku 7. studenoga 2018. odlučio zamoliti Hrvatsko društvo likovnih umjetnika da proveđe natječaj za izradu idejnog kiparskog rješenja, nakon čega je ono 8. ožujka 2019. raspisalo „Javni, otvoreni, u jednom dijelu pozivni, anonimni, likovni natječaj za izradu idejnog kiparskog rješenja spomenika Andrije Mohorovičića na lokaciji Park Grič, Zagreb“. Na natječaj je prijavljeno osamnaest rada. Radove je razmotrio Ocjenjivački sud, a prvu je

nagradu osvojio rad Nikole Džaje. Ocjenjivački je sud istaknuo da se prvonagrađeni rad izdvojio „dinamičnim rješenjem sjedeće figure koja aktivira gledaoca u prostoru. Andrija Mohorovičić prikazan je kao znanstvenik čiji je atribut knjiga, a napukla kora polulopte na kojoj, kao na postamentu, sjedi, aludira na jedno od bitnih postignuća njegova rada. Mohorovičićev lik iskazuje dostojanstvo i stanovit ponos znanstvenoga rada, koji se iz osobne sfere prenosi kao poruka promatraču.“ Na svojoj posljednjoj sjednici 28. lipnja 2019. Odbor je zaključio da za daljnji postupak izrade spomenika u punoj veličini i njegovo postavljanje u Park Grič zamoli Grad Zagreb.

Nakon što je Grad Zagreb prihvatio brigu o spomeniku, započela je četvrta faza aktivnosti koja je okončana podizanjem spomenika. U siječnju 2020. Arhitektonski atelijer Hržić izradio je studiju u kojoj je opisano kako će se skulptura Nikole Džaje postaviti u Park Grič. Također, Grad je 4. ožujka 2020. sklopio

ugovor s Nikolom Đajom, koji je potom izveo spomenik u punoj veličini, u glini. Tu je verziju Ocjenjivački sud odobrio za svojeg posjeta kiparovo atelijeru u Splitu 16. lipnja 2020. Definitivna odluka o podizanju spomenika donesena je na sjednici Gradske skupštine Grada Zagreba 9. prosinca 2020. Nakon toga je Grad Zagreb proveo javni natječaj za lijevanje i postavljanje spomenika, na kojem je posao dobila Ljevaonica Ujević. Naposljetku, spomenik je izliven, postavljen u Parku Grič i otkriven. ●

IZ GOVORA AKADEMIKA MIRKA ORLIĆA NA SVEČANOSTI OTKRIVANJA SPOMENIKA ANDRIJI MOHOROVIČU

Slijed događaja koji je doveo do toga da se danas ovdje skupimo započeo je 8. listopada 1909. u 10 sati i 59 minuta. U to je doba Andrija Mohorovičić bio ravnatelj Meteorološkog opservatorija te je radio u zgradici pred kojom se nalazimo, u južnom krilu na prvoj katu. Došao je ujutro na posao i onda, minutu do jedanaest sati, Zagreb se zaljuljao. A kako je to izgledalo, to, nažalost, sad svi znamo: imali smo dva takva iskustva 2020., u ožujku i u prosincu. Rekao bih da je to ljuženje bilo sličnije onome iz prosinca, zato što ga je izazvao potres kod Pokupskog, nešto malo manje magnitudo od petrinjskog potresa, ali bliži Zagrebu. Po gradu su se rušili dimnjaci i bilo je druge štete. Mohorovičićeva reakcija potpuno je predvidiva: siguran sam da je, čim se gibanje zaustavilo, odjurio u podrum pogledati što su zapisali njegovi instrumenti. Imao je dva seismografa u podrumu – jedan je instalirao prije šest mjeseci, drugi prije godinu dana – i išao je provjeriti kako taj zapis izgleda. Ono što je video seismolozi često zovu *jako lijepim* zapisom potresa. To čudno zvuči kad je potres u pitanju, ali se radi o tome da je zapis lijep onda kad su razne faze potresa dobro vidljive.

Slijedila je *annus mirabilis* Andrije Mohorovičića i, rekao bih, hrvatske znanosti: godina dana intenzivnog rada, kad je najprije morao skupiti podatke o potresu s raznih postaja. Jasno, tada nije bilo interneta, nije bilo fotokopirnih aparata. Pisao je pisma, dobivao je rukom kopirane dijagrame. Počeo ih je analizirati i shvatio je da se nešto posebno događalo s potresnim valovima, a to se ne može objasniti drugačije nego da na određenoj dubini u Zemlji, na dubini od otprilike 50 km, postoji diskontinuitet: ploha koja odjeljuje koru od plasti. Također je odredio gustoću iznad i ispod te plohe i tako smo dobili prvi dobar opis Zemljina diskontinuiteta.

Svoje je otkriće objavio 1910. godine u kućnoj publikaciji Meteorološkog opservatorija na dva jezika: cijeli rad na 50 stranica na hrvatskom, i onda sve još jednom na njemačkom. Naravno, rad je bio ograničeno dostupan, ali je, srećom, austrijski geofizičar Hans Benndorf objavio njegov prikaz u cijenjenom geofizičkom časopisu *Gelands Beiträge zur Geophysik*. Nekoliko se znanstvenika zainteresiralo, koristili su otkriće i provjeravali ga, a 1915. u svojoj ga je glasovitoj knjizi spomenuo Alfred Wegener, poznati njemački geofizičar. Međutim, onda je nastala tišina. U pismu iz 1917. Mohorovičić se tuži svojem sinu: „Ja ne znam, to sam loše napisao jer nitko ništa nije shvatio. Sve će morati nanovo napisati.“ Imao je dojam da je potpuno promašio, da se ništa nije dogodilo. Nije mu palo na pamet da u ratu ne šute samo muze nego često i znanost. Nakon rata stvari su

se promijenile, počelo se ponovo sa znanstvenim istraživanjima, pokazalo se koliko je njegovo otkriće važno. Diskontinuitet je pronađen i drugdje po svijetu i 1934. godine je, najprije u Sjedinjenim Američkim Državama, nazvan *Mohorovičićevim diskontinuitetom*. Nakon toga je slijedilo sve više priznanja. Od onih inozemnih najpoznatiji je krater na Mjesecu koji je dobio 1970. i asteroid prozvan po njemu 1996. U Hrvatskoj njegovo ime nose ulice, institucije, školski brod Hrvatske ratne mornarice...

Sredinom prošlog stoljeća postalo je jasno da je naš Andrija Mohorovičić načinio svjetski važan znanstveni rezultat koji ga stavlja u rang sa svega nekoliko znanstvenika podrijetlom iz Hrvatske kao što su Bošković, Tesla, Ružička i Prelog. Međutim, on je jedini od svih njih radio u Hrvatskoj. Bošković je radio u Italiji i Francuskoj, Tesla u Americi, Ružička i Prelog u Švicarskoj, a on je radio ovdje, u ovoj zgradici, i tu je došao do otkrića. Mislim da je ovim spomenikom na pravi način prepoznata veličina Andrije Mohorovičića, da je odano priznanje njemu, ali, rekao bih, i njegovu gradu u kojem je radio i njegovoj domovini koju je uvijek jako volio. I još samo da vas upozorim na jednu zanimljivost. Termin za otkrivanje spomenika vezali smo uz Dan planeta Zemlje. Zgodno je ispalo da on ove godine pada u petak, jer ljudi vole u petak nekamo malo otići. Kad smo sve dogovorili, podsjetili su me na jedan detalj koji sam bio smetnuo s uma, iz članka Stjepana Mohorovičića o njegovu ocu. Tamo čitamo kako je Andrija Mohorovičić uvijek govorio da mu se sve važne stvari u životu događaju u petak, pa će u petak i umrijeti – i stvarno je umro u petak. Evo, i spomenik je dobio u petak. Uvjeren sam, da mu je netko rekao kako će jednog dana imati spomenik ispred zgrade u kojoj je radio, bio bi to smatrao čistom fantazijom. Ali da su mu rekli da će taj spomenik biti otkriven u petak, odvratio bi: „Pa naravno! Kad drugo?“

Monument to the Croatian geophysicist Andrija Mohorovičić in Zagreb

On 22 April 2022, on the occasion of Earth Day, Nikola Džaja's monument to the Croatian geophysicist Andrija Mohorovičić was inaugurated in Grič Park in the Upper Town of Zagreb. The monument, located in front of the former building of the Croatian Meteorological and Hydrological Service where Mohorovičić worked, was unveiled by the President of the Croatian Academy of Sciences and Arts Vojislav Neidhardt and the Mayor of the City of Zagreb Tomislav Tomašević. The need to raise a monument to Mohorovičić in Zagreb, the city where he achieved his greatest discovery and whose name he spread around the world, had been discussed for a long time, but a formal initiative to raise a monument in his honour was expressed in 2007, on the occasion of the 150th

anniversary of his birth. In 2017, the Croatian Academy of Sciences and Arts formed the Committee for the Erection of the Monument to Geophysicist Andrija Mohorovičić, presided by Full Academy Member Mirko Orlić. In 2019, the Croatian Association of Visual Artists issued a public tender for the sculptural conceptual design of the monument. Eighteen applications were received and the first prize was awarded to Nikola Džaja's work. The final decision to raise the monument was adopted by the Zagreb City Assembly at the session held on 9 December 2020, after which the City of Zagreb launched a public tender for casting and installation of the monument, awarded to Ljevaonica Ujević. Finally, the monument was cast, installed in Grič Park and inaugurated.●

ŠVEDSKI KRALJ CARL XVI. GUSTAF URUČUJE NOBELOVU NAGRADU SVANTEU PÄÄBU 10. PROSINCA 2022.
U STOCKHOLMU / SWEDISH KING CARL XVI GUSTAF PRESENTS THE NOBEL PRIZE TO SVANTE PÄÄBO ON
DECEMBER 10, 2022 IN STOCKHOLM © NOBEL PRIZE OUTREACH, PHOTO: NANAKA ADACHI

Nobelovac Svante Pääbo, dopisni član HAZU u Razredu za prirodne znanosti

Akademik Mario Šlaus

Dr. Svante Pääbo, dobitnik Nobelove nagrade za fiziologiju i medicinu za godinu 2022., izabran je još 2012. za dopisnog člana Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Razredu za prirodne znanosti.

Prijedlog da se dr. Pääbo izabere za dopisnog člana naše Akademije rezultat je dugogodišnje vrlo uspješne znanstvene suradnje između s jedne strane njega i njegove znanstvene grupacije iz Instituta *Max Planck* za evolucijsku antropologiju – prvo u Jeni, a danas sa središtem u Leipzigu u Njemačkoj, i s druge znanstvenika iz Razreda za prirodne znanosti, u prvom redu akademika Pavla Rudana, akademika Ivana Gušića i nedavno preminulog akademika Željka Kućana, te znanstvenika iz Zavoda za paleontologiju i geologiju kvartara.

Do suradnje je došlo nakon neuspješnog pokušaja dr. Pääba da za potrebe DNK analize genoma neandertalca dobije kosti iz čuvenog nalazišta Hušnja-

kovo brdo pokraj Krapine koje je otkopao i svijetu znanstveno predstavio akademik Dragutin Gorjanović Kramberger u nizu kapitalnih radova objavljenih 1899. – 1913. g.¹ Iako se molba odnosila na uzimanje uzoraka čija se veličina mjerila u miligramima, ona je odbijena, na što se dr. Pääbo obratio za pomoć akademiku Rudanu, koji je još od sedamdesetih godina prošlog stoljeća provodio opsežna holistička antropološka istraživanja koja su uključivala i populacijskogenetičke analize DNK modernog čovjeka. Usljedili su sastanci s akademicima Gušićem i Kućanom tijekom kojih se odlučilo da se neandertalski uzorci iz Krapine zamijene onima iz šipilje Vindije koja se nalazi oko 20 km zapadno od Varaždina. Nju je tijekom kasnih sedamdesetih i ranih osamdesetih godina prošlog stoljeća istraživao pokojni akademik Mirko Malez, koji je tamo otkopao osamdesetak fragmenata neandertalskih kostiju – ostataka jedanaest osoba, i to osam

¹ Gorjanović-Kramberger D. (1899). Der Palaeolithische Mensch und seine dem Diluvium von Krapina in Croatiens. Mitt. Anthropol. Ges. Wien 29, 65-68.
Gorjanović-Kramberger D. (1906) Der diluviale Mensch von Krapina in Kroatien: ein Beitrag zur Palaeoanthropologie. In: Walkhoff O. (ed) Studien über die Entwicklungs-Mechanik des Primatenkörpers. C. W. Kreidels Verlag, Wiesbaden, Vol II, 59-277.
Gorjanović-Kramberger D. (1913) Život i kultura diluvijalnoga čovjeka iz Krapine u Hrvatskoj. Djela Jugoslav. Akad. Znan. i Umjet., 23, 1-54.

odraslih i tri subadulta.² Ta građa iznimno je važna ne samo zbog toga što je po kriterijima uščuvanosti osteološke grade neandertalaca ima relativno puno već i zbog toga što se radi o ostacima jedne od najmlađih skupina neandertalaca na svijetu, odnosno osoba koje su živjele prije oko 40.000 godina, za razliku od osoba iz Krapine, koje su živjele prije oko 120.000 – 130.000 godina. Nakon obrade i znanstvene analize materijal je pohranjen u Akademijinu Zavodu za paleontologiju i geologiju kvartara kojemu je akademik Malez bio voditelj, pa je bio dostupan za analizu. Od tog osteološkog materijala izdvojen je 21 fragment neandertalskih kostiju čija je morfologija od ranije bila znanstveno dobro poznata i nevažna za identifikaciju neandertalskog podrijetla, te je od svakog fragmenta uzeto između 50 i 100 miligrama koštanog praha. Taj je materijal potom analiziran novim molekularnogenetičkim tehnologijama koje je posebno za analizu *ancient DNA* razvio dr. Pääbo, a rezultati su objavljeni u prestižnom znanstvenom časopisu *Science* pod naslovom: „A Draft Sequence of the Neandertal Genome“.³ U tom je radu, kojemu su, među ostalima, koautori bili i akademici Pavao Rudan, Ivan Gušić i Željko Kućan te upraviteljica Zavoda za paleontologiju i geologiju kvartara dr. Dejana Brajković, prvi put sekvencioniran čitav genom iz stanične jezgre neandertalca. Od važnijih otkrića iznesenih u tom radu ističe se činjenica da su usporedne analize pokazale da je DNK neandertalaca sličniji DNK suvremenih ljudi podrijetlom iz Europe ili

Azije negoli suvremenih ljudi podrijetlom iz Afrike, što posljedično implicira da su se neandertalci i moderni *homo sapiens*, mada dvije različite hominidske vrste, spolno križali tijekom svojega tisućljetnog suživota. Na temelju usporedbi između DNK modernog čovjeka, neandertalca i čimpanze, Pääbo je procijenio da je između 1% i 4% genoma modernog čovjeka neandertalskog podrijetla. Sasvim razumljivo, rad je izazvao veliko zanimanje međunarodne znanstvene zajednice te mu je, između ostalog, 2010. dodijeljena nagrada *Newcomb Cleveland*, novčana nagrada u iznosu od 25.000 USD koju udruženje *American Association for the Advancement of Science* godišnje dodjeljuje autorima najboljeg znanstvenog rada objavljenog u časopisu *Science*.

Nakon toga uslijedila su nova otkrića dr. Svantea Pääba, između ostalog molekularnogenetička identifikacija novog, nepoznatog hominida koji je po Denisovoj špilji u južnom dijelu Sibira, gdje je otkriven, dobio ime denisovski čovjek. Ovaj suvremenik neandertalaca naseljavao je istočne dijelove Azije, a usporedbe s DNK suvremenih ljudi iz različitih dijelova svijeta pokazale su da je – kao i kod neandertalaca i *homo sapiensa* – došlo do razmjene gena između denisovaca i *homo sapiensa*. Taj je odnos najnaglašeniji u modernim populacijama iz Melanezije, gdje neke današnje osobe imaju i do 6% DNK podrijetlom od denisovaca.

Zbog svih navedenih otkrića, Nobelova skupština iz Karolinskog instituta odlučila je dodijeliti Nobelu nagradu za fiziologiju i medicinu za 2022. godinu dr. Svanteu Pääbu.

Ono što je važno naglasiti, osim činjenice da je Razred za prirodne znanosti još 2012. godine prepoznao kvalitetu dr. Svantea Pääba i dobrobit koju svjetska znanstvena zajednica može imati od njegove suradnje s HAZU, jest to da se suradnja između Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i njega, odnosno njegove znanstvene grupacije iz Instituta *Max Planck* za evolucijsku antropologiju, nastavlja i danas. Antropološki centar naše Akademije trenutno surađuje s njim na nizu projekata vezanih uz populacijskogenetičke analize ranosrednjovjekovnih zajednica koje su naseljavale istočnu obalu Jadrana, čime bi se jednom zauvijek mogao riješiti problem odakle su došli stari Hrvati, kao i u nizu projekata vezanih uz molekularnogenetičku identifikaciju i praćenje razvoja različitih zaraznih bolesti – sifilisa, bruceloze, tuberkuloze i malarije. ●

2 Malez M (1985). Spilja Vindija kao kultno mjesto neandertalaca. Godišnjak gradskog muzeja Varaždin, 7, 31-47.

3 Green RE, Krause J, Briggs AW, Maricic T, Stenzel U, Kircher M, Patterson N, Li H, Zhai W, Fritz MH, Hansen NF, Durand EY, Malaspina AS, Jensen JD, Marques-Bonet T, Alkan C, Prüfer K, Meyer M, Burbano HA, Good JM, Schultz R, Aximu-Petri A, Butthof A, Höber B, Höffner B, Siegemund M, Weihmann A, Nusbaum C, Lander ES, Russ C, Novod N, Affourtit J, Egholm M, Verna C, Rudan P, Brajkovic D, Kucan Ž, Gušić I, Doronichev VB, Golovanova LV, Laluzza-Fox C, de la Rasilla M, Fortea J, Rosas A, Schmitz RW, Johnson PLF, Eichler EE, Falush D, Birney E, Mullikin JC, Slatkin M, Nielsen R, Kelso J, Lachmann M, Reich D, Pääbo S. (2010) A draft sequence of the Neandertal genome. *Science*, May 7;328(5979):710-722.

Svante Pääbo, Nobel Laureate for 2022, Corresponding Member of the Croatian Academy of Sciences and Arts in the Department of Natural Sciences

Dr. Svante Pääbo, recipient of the 2022 Nobel Prize for physiology and medicine, was elected a corresponding member of the Croatian Academy of Sciences and Arts in the Department of Natural Sciences in 2012.

The initiative to propose dr. Pääbo for this honor was the result of a long-standing, very successful scientific collaboration between, on one hand, dr. Pääbo and his scientific group in the Max Planck Institute for Evolutionary Anthropology first in Jena and now in Leipzig, Germany, and on the other, scientists from the Department of Natural Sciences in the Croatian Academy of Science and Arts, primarily Full Academy Members Pavao Rudan, Ivan Gušić and Željko Kućan, as well as scientists from the Institute for Quaternary Paleontology and Geology of the Croatian Academy of Science and Arts.

This collaboration began after dr. Pääbo's unsuccessful attempt to obtain Neanderthal bone samples from the site Hušnjakovo brdo near Krapina in Croatia that were excavated and scientifically analyzed in a series of scientific publications by Full Academy Member Dragutin Gorjanović Kramberger. Dr. Pääbo then contacted Pavao Rudan who had been carrying out holistic anthropological research that included population genetic analyses of modern populations in Croatia, for help. After additional consultations with Full Academy Members Gušić and Kućan it was decided to replace the Neanderthal sample from Krapina, with those from the cave Vindija located approximately 20 km west of Varaždin. This important site had been excavated and scientifically analyzed by Full Academy Member Mirko Malez who, among other important finds there, discovered the remains of eleven Neanderthal individuals that represent some of the youngest recovered Neanderthal remains in the world as they

are dated to approximately 40 000 years B.P. This material was analyzed by dr. Pääbo and his collaborators in the Max Planck Institute for Evolutionary Anthropology with new molecular genetic techniques specially developed for ancient DNA analyses and the results were published in the prestigious scientific journal *Science* under the title: 'A draft sequence of the Neanderthal Genome'. This publication was well received by the international scientific community and among other honors became the recipient of the 2010 Newcomb Cleveland award for the most outstanding paper published in *Science*.

Following this monumental achievement, dr. Pääbo continued with his research and discovered and correctly identified the remains of a previously unknown hominid – Denisovan man, named after the cave in south Siberia, where he was discovered.

Consequently, as recognition for his outstanding scientific work, dr. Svante Pääbo was awarded the 2022 Nobel Prize for physiology and medicine.

Apart from the point that the Department of Natural Sciences of the Croatian Academy of Sciences and Arts recognized the importance of dr. Pääbo's work as early as 2012, it is important to stress that collaboration between dr. Pääbo and his group in Leipzig, and the Croatian Academy of Sciences and Arts is a continuous and on-going process. The Anthropological Center of the Croatian Academy of Sciences and Arts is currently collaborating with the Max Planck Institute for Evolutionary Anthropology on a number of research topics including population genetic analyses of early medieval populations, as well as the identification and analysis of infectious diseases that plagued ancient populations such as syphilis, brucellosis, and malaria. ●

SPOMENIK KRALJA TOMISLAVA U ZAGREBU / MONUMENT TO KING TOMISLAV IN ZAGREB

Spomenik kralja Tomislava u Zagrebu

Filip Turković-Krnjak

Priča o spomeniku kralja Tomislava, od ideje za njegovo podizanje preko lijevanja te dugotrajnih polemika o mjestu i načinu postavljanja do konačnog postava i promjena koje su se na njemu odvijale tijekom gotovo cijelog stoljeća, izrazito je bitan i interesantan djelić naše povijesti i povijesti umjetnosti koji široj javnosti nije toliko poznat. Glavni poticaj ideji o podizanju spomenika bila je proslava 1000. obljetnice osnutka Hrvatskoga Kraljevstva godine 1925. Inicijator ideje bio je zagrebački odvjetnik dr. Milan Dečak, koji osniva *Odbor za podizanje spomenika kralju Tomislavu* te preko njega počinje prikupljati sredstva za realizaciju projekta. Za autora spomenika odabran je Robert Frangeš Mihanović, najznačajniji hrvatski kipar tog vremena. Pozitivna politička atmosfera zbog proslave 1000. obljetnice Hrvatskoga Kraljevstva pretočena je i u pozitivnu atmosferu Odbora, pa je već 31. prosinca 1925. uz svečanu ceremoniju posvećen i u riznici zagrebačke katedrale pohranjen temeljni kamen spomenika. Kako su na početku novčani prilozi drugih gradova, prigodnih svečanosti te pojedinaca bili visoki, činilo se da će spomenik biti postavljen u kratkom roku, ali prilike se ubrzo mijenjaju. Frangeš Mihanović dovršio

je 1930. sadreni model koji je trebalo odliti u broncu, a uz to trebalo je izraditi i postolje. Kralj Aleksandar I. darovao je za lijevanje 5.000 kg topovske bronce, što je, uz do tada prikupljena sredstva, trebalo biti dovoljno za lijevanje tog šest metara visokog spomenika, koji je, unatoč premašenom predviđenom proračunu, i dovršen 1933.

Spomenik je 1935. bio izložen u autorovu ateljeu na Rokovu perivoju, gdje ga je vidjelo oko 3.500 ljudi. U tom trenutku za njegovo postavljanje nedostajalo je još samo postolje i činilo se da se realizacija približava kraju, ali prave komplikacije tek su počele. Prvo se 1938. u pitanje dovodi mjesto postavljanja spomenika s prijedlozima da se on smjesti na sredinu trga ili pak na Svačićev trg. Milan Dečak u više se navrata pozivao na projekt Viktora Kovačića prema kojem je spomenik Franji Josipu I. trebao biti postavljen na južnom dijelu trga ističući da se radi o velikom spomeniku koji bi trebao biti vidljiv i sa Starčevićeva trga i iz Mihanovićeve ulice. Kao glavni protivnik postavljanju spomenika pojavljuje se Društvo Zagrepčana, koje se protivi projektu pozivajući se pritom na nekadašnji projekt Ivana Meštrovića prema kojem bi se na istome mjestu trebao podići

GORE ROBERT FRANGEŠ MIHANOVIĆ: RELJEF KRUNIDBA, SADRA, 1938. /
ROBERT FRANGEŠ MIHANOVIĆ: CORONATION RELIEF, PLASTER, 1938

SADRENI MODEL ZA SPOMENIK KRALJA TOMISLAVA, 1930. / PLASTER MODEL
FOR THE MONUMENT TO KING TOMISLAV, 1930 (ARHIV GLIPTOTEKE HAZU)

ROBERT FRANGEŠ MIHANOVIĆ: RELJEF MIRENJE, SADRA, 1938. /
ROBERT FRANGEŠ MIHANOVIĆ: RECONCILIATION RELIEF, PLASTER, 1938.

monumentalni slavoluk pobjede i spomenik Alekandru Karađorđeviću.

Osim Društva Zagrepčana, veliki protivnik spomenika postaje i ravnatelj Konzervatorskog ureda Gjuro Szabo, koji, osim smještaja i orientacije, Frangešovu radu spočitava i umjetničku vrijednost proglašavajući ga teatralnim i promašenim djelom te rugalom grada Zagreba.

Istodobno s planiranjem postavljanja spomenika Frangeš je radio i na planu uređenja cijelog trga, koji je zamišljen kao *Forum Croatorum*, svojevrsni memorijalni prostor hrvatskoga naroda. Trg je trebao biti okružen spomenicima zaslužnih Hrvata s kipom *Croatije* kao središnjom figurom, flankiran na jugu spomenikom Tomislavu, a na sjeveru Umjetničkim paviljonom, gdje se trebao nalaziti Milenijski muzej u kojem bi bili izloženi odljevi starohrvatskih spomenika. Brojne kritike i polemike oko postavljanja skulpture i općedruštveno-politička klima postupno su ipak doveli do napuštanja ideje o *Forumu Croatorum*.

Nakon smrti Frangeša Mihanovića 1940. arhitekt Bauer nastavlja s radom na projektu izgradnje postolja uz kritike i negodovanje javnosti. Osim

samog položaja skulpture, u pitanje se dovodi i originalnost spomenika sugerirajući da je Frangešov Tomislav plagijat budimpeštanskog spomenika kralju Stjepanu, iako je Tomislav nastao ranije. Banska je vlast 1940. konačno utvrdila da se spomenik postavi na današnjoj lokaciji. Iako je 1942. postolje dovršeno, spomenik i dalje nije postavljen, a 1945. na njega je montirana partizanska zvijezda. Tek u listopadu 1947. konjanička figura konačno je postavljena na svoje mjesto.

Reljefi spomenika kralju Tomislavu i sve što se oko njih događalo tijekom njegove izgradnje, ali i kasnije, posebna su priča koja zaslužuje posebnu pažnju. Početna ideja *Odbora za podizanje spomenika* bila je da na jednome reljefu bude prikazano krunjenje kralja Tomislava, a na drugome splitski sabor, ali od te se ideje 1930. odustaje te se odlučuje da se prizor splitskog sabora zamijeni *Mirenjem*. Frangeš Mihanović je reljefne ploče dovršio 1938., a originalne sadrene modele oba reljefa iste je godine darovo Gliptoteci. Reljef *Krunidbe* postavljen je na zapadnoj strani praznog postamenta 1941. i stajao je ondje neposredno do postavljanja konjaničke figure. Reljef *Mirenja* tada nije ni postavljen jer nije odgovarao tadašnjim vlastima.

ROBERT FRANGEŠ MIHANOVIĆ POKRAJ SADRENOG
MODELJA KONJA / ROBERT FRANGEŠ MIHANOVIĆ NEXT
TO A PLASTER MODEL OF A HORSE (ARLIKUM HAZU)

POSTOLJE SPOMENIKA KRALJA TOMISLAVA
S PETOKRAKOM ZVIJEZDOM, 1945. / THE
PEDESTAL OF THE MONUMENT TO KING
TOMISLAV WITH A FIVE-POINTED STAR, 1945

POSTAVLJANJE SPOMENIKA KRALJA TOMISLAVA, 1947. / INSTALLATION
OF THE MONUMENT TO KING TOMISLAV, 1947 (ARHIV GLIPTOTEKE HAZU)

U trenutku konačnog postavljanja konjaničke figure 1947. i prizor *Krunidbe* postao je politički nepoželjan te je iste godine objavljen natječaj za izradu novih reljefa. Temu krunidbe zamijenila je mornarica kralja Tomislava, a na natječaju koji je objavljen u listopadu 1947. prvu nagradu dobili su Ivan Sabolić i Želimir Janeš, koji su i izveli nove reljefe. Janeš je dobio zadatku načiniti novi prizor mirenja srpskog i bugarskog vladara, dok je Sabolić uprizorio mornaricu kralja Tomislava.

Osnivanjem hrvatske države godine 1991. na spomenik se vraćaju Frangešovi originali, pa tako nakon više od pola stoljeća od nastanka konačno dobiva svoj davno planirani izgled. Brončani reljefi tom su

prilikom odliveni prema sadrenim modelima pohranjenima u Gliptoteci i zajedno s hrvatskim grbom postavljeni su na spomenik. Reljefi Janeša i Sabolića tada su uklonjeni i pohranjeni u dvorištu palače Gglečić-Jelačić na Gornjem gradu, gdje se i danas nalaze. Uz već spomenute originalne sadrene modele reljefa, Gliptoteka HAZU u svojem fundusu čuva i skice za spomenik, bogatu fotodokumentaciju i arhivske materijale te skice s natječaja za zamjenske reljefe, koje je 2022. i predstavila javnosti na izložbi postavljenoj kraj spomenika u povodu Međunarodnog dana muzeja i virtualnoj izložbi *Spomenik kralju Tomislavu u Zagrebu* koju je priredila u povodu 150. obljetnice rođenja Roberta Frangeša Mihanovića. ●

King Tomislav Monument in Zagreb

One of Zagreb's most recognizable symbols, the statue of King Tomislav, is the work of sculptor Robert Frangeš Mihanović (1872 – 1940). The idea to erect the monument originated in 1925 on the occasion of the 100th anniversary of the Croatian Kingdom. The Committee for the Erection of the Monument to King Tomislav, in charge of this task, selected Frangeš Mihanović as the author and collected the necessary funding for the realization of the monument in the following years. Frangeš Mihanović completed the plaster model in 1930, and in 1933 the monument was cast in bronze. The lateral reliefs for the plinth were completed in 1938, and Frangeš donated their plaster models to the Croatian Academy Glyptotheque. Over the next ten years, the supporters of the monument encountered many problems. The public began to question its placement, orientation, and artistic value. In 1939, the city

authorities issued a building permit according to which the monument should be erected at the current location. Robert Frangeš Mihanović died in 1940 without being able to see the installation of his most monumental work. Although the plinth was completed in 1942, the monument was still not erected, and in 1945 a partisan star was mounted on it. In October 1947, the equestrian statue was finally placed in its location. That same year, Frangeš's relief of the Coronation was removed from the western side of the plinth, and a tender was published for the creation of new reliefs. Ivan Sabolić and Želimir Janeš made new reliefs depicting the navy of King Tomislav and the reconciliation of the Serbian and Bulgarian rulers. With the founding of the Croatian state in 1991, Frangeš's originals, recast in bronze according to plaster models kept in the Croatian Academy Glyptotheque, were restored on the monument. ●

Kronika

Past Events

Novi članovi Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (izabrani 2022.)

*Na skupštini Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti
19. svibnja 2022. za nove redovite članove izabrani su:*

I. RAZRED ZA DRUŠTVENE ZNANOSTI

Akademik Stjepan Ćosić, r. 1964.

II. RAZRED ZA MATEMATIČKE, FIZIČKE I KEMIJSKE ZNANOSTI

Akademik Ivo Piantanida, r. 1967..

III. RAZRED ZA PRIRODNE ZNANOSTI

Akademik Ivan Sondi, r. 1965.

III. RAZRED ZA PRIRODNE ZNANOSTI

Akademik Mario Šlaus, r. 1959.

III. RAZRED ZA PRIRODNE ZNANOSTI

Akademik Stipan Jonjić, r. 1953.

V. RAZRED ZA FILOLOŠKE ZNANOSTI

Akademik Mario Brdar, r. 1960.

V. RAZRED ZA FILOLOŠKE ZNANOSTI

Akademkinja Silvana Vranić, r. 1961.

V. RAZRED ZA FILOLOŠKE ZNANOSTI

Akademik Mateo Žagar, r. 1965.

VI. RAZRED ZA KNJIŽEVNOST

Akademik Ratko Cvetnić, r. 1957.

VI. RAZRED ZA KNJIŽEVNOST

Akademik Krešimir Bagić, r. 1962.

VI. RAZRED ZA KNJIŽEVNOST

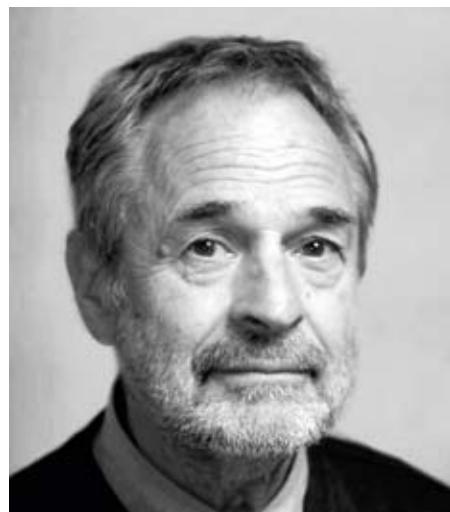
Akademkinja Sibila Petlevski, r. 1964.

VII. RAZRED ZA LIKOVNE UMJETNOSTI

Akademik Petar Barišić, r. 1954.

VII. RAZRED ZA LIKOVNE UMJETNOSTI

Akademik Kažimir Hraste, r. 1954.

IX. RAZRED ZA TEHNIČKE ZNANOSTI

Akademik Sven Lončarić, r. 1961.

IX. RAZRED ZA TEHNIČKE ZNANOSTI

Akademik Bojan Jerbić, r. 1957.

IX. RAZRED ZA TEHNIČKE ZNANOSTI

Akademik Ivan Petrović, r. 1961.

Za dopisne članove Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti izabrani su:

Tomislav Friščić, Philippe Ménard, Josip Mlakić, Xavier Barral i Altet i Sofia A. Gubaidulina.

Za članove suradnike Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti izabrani su:

u Razredu za društvene znanosti Ivana Horbec, u Razredu za filološke znanosti Nikola Vuletić i Ivan Marković te u Razredu za književnost Tena Štivičić i Maša Kolanović.

Nagrade i priznanja

Prizes and Commendations

NOBELOVA NAGRADA

Švedski antropolog i genetičar Svante Pääbo, direktor Instituta *Max Planck* za evolucijsku antropologiju u Leipzigu i dopisni član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, dobio je Nobelovu nagradu za medicinu i fiziologiju za 2022. za rad na istraživanju genoma izumrlih hominida i ljudske evolucije. Nagradu mu je 10. prosinca 2022. na svečanosti u Stockholmu dodijelio švedski kralj Carl XVI. Gustaf.

NOBEL PRIZE

Swedish anthropologist and geneticist Svante Pääbo, who directs the Max Planck Institute for Evolutionary Anthropology in Leipzig, Germany, and who is also a corresponding member of the Croatian Academy of Sciences and Arts, won the 2022 Nobel Prize in Physiology or Medicine for his research into the genome of extinct hominins and into human evolution. Carl XVI Gustaf, King of Sweden, presented the prize to Pääbo at a ceremony in Stockholm held on 10 December 2022.

NAGRADA HAZU

Nagradu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti za najviša znanstvena i umjetnička dostignuća u Republici Hrvatskoj u 2021. u povodu Dana HAZU 29. travnja 2022. dobili su: za područje društvenih znanosti dr. sc. Katarina Horvat, za područje matematičkih, fizičkih i kemijskih znanosti prof. dr. sc. Marcela Hanzer, za područje prirodnih znanosti dr. sc. Petra Bajo, za područje medicinskih znanosti prof. dr. sc. Ivana Tlak Gajger, za područje filoloških znanosti prof. dr. sc. Ekrem Čaušević, za područje književnosti Ivan Lovrenović, za područje likovnih umjetnosti Milan Bešlić, za područje glazbene umjetnosti i muzikologije Mladen Tarbuk te za područje tehničkih znanosti izv. prof. dr. sc. Jonatan Lerga.

CROATIAN ACADEMY AWARDS

The Croatian Academy of Sciences and Arts' awards for greatest achievements in the fields of science and art in Croatia during 2021 were presented on 29 April 2022, the Day of the Academy, to: Katarina Horvat, PhD (the category of social sciences); Prof Marcela Hanzer, PhD (mathematical, physical, and chemical sciences); Petra Bajo, PhD (natural sciences); Prof Ivana Tlak Gajger, PhD (medical sciences); Prof Ekrem Čaušević, PhD (philological sciences); Ivan Lovrenović (literature); Milan Bešlić (fine arts); Mladen Tarbuk (music and musicology), and to Prof Jonatan Lerga, PhD (technical sciences).

Događanja u HAZU u 2022.

Events at the Croatian Academy in 2022

7. HRVATSKI VASKULARNI DAN – CROVASCULAR 2022

U organizaciji Razreda za medicinske znanosti HAZU, Kliničkog bolničkog centra *Sestre milosrdnice* i Hrvatskog kardiološkog društva, 4. ožujka 2022. održan je sedmi po redu znanstveni simpozij iz područja vaskularne medicine 7. Hrvatski vaskularni dan – *CROVASCULAR 2022*. Predsjednik Organizacijskog odbora simpozija bio je prof. dr. sc. Mislav Vrsalović, član suradnik HAZU, pročelnik Zavoda za bolesti krvnih žila Klinike za bolesti srca i krvnih žila Kliničkog bolničkog centra *Sestre milosrdnice*. Cilj simpozija bio je kroz interdisciplinarni pristup upoznati se s racionalnim dijagnostičkim postupcima i optimalnim terapijskim mogućnostima vaskularnih bolesti.

Simpozij je organiziran u četiri tematska bloka: Nove spoznaje u angiologiji, Abeceda angiologije te dva Angioška mozaika, gdje su prikazani vaskularni slučajevi iz centara u Zagrebu, Splitu, Rijeci i Osijeku s jasnim implikacijama na svakodnevni klinički rad te ulogu obiteljskog liječnika i dijabetologa u vaskularnom timu. Predavanja su obuhvatila prevenciju kardiovaskularnih bolesti, liječenje dislipidemija, ulogu tjelesne aktivnosti u svjetlu recentnih europskih smjernica te racionalni klinički pristup perifernoj i poli-vaskularnoj arterijskoj bolesti. U nastavku simpozija izlaganja su bila posvećena aneurizmatskoj bolesti torakalne i abdominalne aorte, kritičnoj ishemiji ekstremiteta, venskoj tromboemboliji u kontekstu zločudne bolesti te endovaskularnom liječenju posttrombotskog sindroma.

Vaskularne bolesti česte su u općoj populaciji, uz relativno visoke stope mortaliteta. Imaju značajnu stopu recidiva te kronični karakter uz nisku informiranost opće populacije. Stoga je cilj skupa povećati svijest za navedene bolesti u zdravstvenoj zajednici te potom kapilarno, uz pomoć zdravstvenih djelatnika i medija, i u općoj populaciji. Hrvatski vaskularni dan (*CROVASCULAR*) pokrenut je 2015. kao jedinstveni simpozij u Hrvatskoj koji pokriva sve aspekte vaskularnih bolesti. Zamišljen je kao platforma za izmjenu znanja i iskustava iz područja vaskularne medicine (angiologije), a njeguje interdisciplinarnost, timski rad te holistički pristup angioškom bolesniku. Navedeno je osnova stručnog i znanstvenog napretka, koji u konačnici vodi uspješnom liječenju.

Simpozij tradicionalno okuplja nastavnike i kliničare s Medicinskih fakulteta u Zagrebu, Splitu, Rijeci i Osijeku te iz hrvatskih kliničkih bolničkih centara i kliničkih bolница. Boduje ga Hrvatska liječnička komora te je oslobođen kotizacije, čime se dokida monopol na znanje i znanstvene spoznaje iz područja kardiovaskularne medicine. (M. L.)

7TH CROATIAN VASCULAR DAY – CROVASCULAR 2022

The seventh vascular medicine symposium Croatian Vascular Day - CROVASCULAR 2022, organized by the Medical Sciences Department of the Croatian Academy of Sciences and Arts, University Hospital Centre *Sisters of Mercy* and the Croatian Cardiac Society, was held on 4 March 2022. Professor Mislav Vrsalović, PhD, associate

member of the Croatian Academy and head of the Vascular Diseases Institute of the *Sisters of Mercy* Hospital Clinic for Cardiovascular Diseases presided the Symposium Organizational Board. The objective of the symposium was to discuss rational diagnostic procedures and optimal therapeutic options for vascular diseases through an interdisciplinary approach.

The symposium was organized in four thematic blocks: New Findings in Angiology, Angiology Alphabet and two Angiology Mosaics that provided an analysis of vascular cases from the centres in Zagreb, Split, Rijeka and Osijek with clear implications on the daily clinical work and the role of general practitioners and diabetologists in the vascular team. Lecture topics included the prevention of cardiovascular diseases, dyslipidaemia treatment, the role of physical exercise in the light of recent European guidelines and a rational clinical approach to peripheric and poli-vascular arterial disease. The symposium continued with lectures dedicated to the aneurismatic disease of the thoracal and abdominal aorta, critical ischemia of the extremities, venal thromboembolism in the context of a malignant disease and endovascular treatment of the post-thrombotic syndrome.

Vascular diseases are frequent in the general population, with a relatively high mortality rate. They are chronic diseases with a significant relapse rate and a low level of awareness among the general population. Therefore, the symposium aims to raise awareness of these diseases, first in the health care community and then, with the help of health professionals and the media, in the general population too. The Croatian Vascular Day (CROVASCULAR) was initiated in 2015 as a unique symposium in Croatia that covers all aspects of vascular diseases. It is envisaged as a platform for the exchange of knowledge and experience in vascular medicine (angiology), and it nurtures interdisciplinarity, team work and a holistic approach to angiology patients. Those are also the foundations of professional and scientific progress leading to successful treatments.

Professors, teachers and clinical practitioners from Zagreb, Split, Rijeka and Osijek Schools of Medicine and Croatian clinical university and clinical hospitals were also invited to attend the symposium. The attendance is accepted by the Croatian Medical Chamber and it is free of charge, which eliminates the monopoly on knowledge and scientific findings in cardiovascular medicine. (M. L.)

TRI ZAJEDNIČKE KNJIGE HAZU I HRVATSKOG MUZIKOLOŠKOG DRUŠTVA

Odsjek za povijest hrvatske glazbe HAZU i Hrvatsko muzikološko društvo 28. ožujka 2022. u Knjižnici HAZU predstavili su tri zajedničke knjige objavljene u 2021. i 2022., a ujedno je time proslavljen i 30. obljetnica osnutka Hrvatskog muzikološkog društva.

Na prigodnoj svečanosti predstavljene su knjige: *Luca Sorgo / Luka Sorkočević (1734–1789): Memoriae / Dnevnik*, zbornik *Lisinski / Jelačić: Glazba, umjetnosti i politika: revolucije i restauracije u Europi i Hrvatskoj 1815.–1860.* te *Glazba i iskustvo povijesti. Svečani zbornik za Sanju Majer-Bobetko*.

Dnevnik Luke Sorkočevića sadrži bilješke tog skladatelja i diplomata za vrijeme njegove misije u Beču 1781. – 1782., dok zbornik *Lisinski / Jelačić* sadrži 47 priloga s područja muzikologije, povijesti, povijesti likovnih

umjetnosti te književnosti i kazališta sa znanstvenog skupa održanog u HAZU 2019. čiji su opći tematski okviri bili život i djelovanje Vatroslava Lisinskog i Josipa Jelačića, razdoblje u europskoj glazbi između ranog i kasnog romantizma, književna produkcija svih vrsta i žanrova u Hrvatskoj prije hrvatskoga narodnog preporoda (1815. – 1830.) i u doba preporoda (1830. – 1848.) te do ranih 1860-ih; revolucije i restauracije u srednjoj i zapadnoj Europi 1815. – 1860. te europske umjetnosti (arhitektura, slikarstvo, kiparstvo) u razdobljima bidermajera, romantičkog historicizma i ranog realizma. Zbornik posvećen Sanji Majer-Bobetko sadrži 33 priloga. (M. L.)

THREE BOOKS PUBLISHED JOINTLY BY THE ACADEMY AND THE CROATIAN MUSICOLOGICAL SOCIETY

The Academy's Division for the History of Croatian Music and the Croatian Musicological Society presented three books they published together in 2021 and 2022 in the Library of the Academy on 28 March 2022. This was also an opportunity to celebrate the 30th anniversary of the foundation of the Croatian Musicological Society.

The three publications that were presented are: *Luca Sorgo/Luka Sorkočević (1734–1789): Memoriae/Dnevnik*; proceedings *Lisinski - Jelačić: Glazba, umjetnosti i politika: revolucije i restauracije u Europi i Hrvatskoj 1815.–1860.*, and proceedings *Glazba i iskustvo povijesti. Svečani zbornik za Sanju Majer-Bobetko*.

Dnevnik Luke Sorkočevića (Luka Sorkočević's Diary) contains the notes that this composer and diplomat made during his first mission to Vienna from 1781 to 1782, while the *Lisinski - Jelačić* proceedings contain 47 articles from the fields of musicology, history, fine arts history, literature, and theatre, presented at the symposium held at the Academy in 2019, which was dedicated to: the lives and work of Vatroslav Lisinski and Josip Jelačić; the period of European music between early and late Romanticism; literary production across all genres in Croatia prior to the Croatian national revival (1815–1830), during the revival (1830–1848), and until the early 1860s; revolutions and restorations in central and western Eu-

rope between 1815 and 1860, and European arts (architecture, painting, sculpting) during the periods of Biedermeier, Romantic Historicism, and early Realism. The proceedings dedicated to Sanja Majer-Bobetko contain 33 articles.

ZBORNIK O LJUBOMIRU MARAKOVIĆU

Zbornik o Ljubomiru Marakoviću, objavljen 2020., sadrži radove sa *Znanstvenoga skupa o Ljubomiru Marakoviću* održanog u Zagrebu i Topuskom 25. i 26. travnja 2019. Znanstveni skup i zbornik radova 17. je u nizu i dio je projekta *Hrvatski književni povjesničari*, započetog 1981. skupom o Mihovilu Kombolu. Glavni je urednik zbornika i voditelj projekta prof. dr. sc. Tihomil Maštrović, koji je 21. travnja 2022., uz Lidiju Bogović i mr. sc. Ernesta Fišera, predstavio *Zbornik* u Varaždinu. Znanstvene skupove nakon kojih slijede zbornici organizira Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, uz suorganizatore – Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatsko filološko društvo Zagreb, Ogranak Matice hrvatske u Varaždinu, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Sveučilište u Zadru, a skupovi se u pravilu održavaju pod pokroviteljstvom Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti / Razreda za književnost.

Ljubomir Maraković (Topusko, 1887. – Zagreb, 1959.), istaknuti hrvatski književni, kazališni i filmski kritičar i povjesničar, u dosadašnjoj književnoj historiografiji ostao je pomalo zaboravljen i zanemaren, pa će spomenutim *Zbornikom* biti napokon izvučen iz nepravednog i neopravdanog zaborava, rekao je prof. Maštrović. Podsetio je da je Ljubomir Maraković pristaša hrvatskog katoličkog pokreta te profesor i odgajatelj današnjeg blaženika Ivana Merza. Svojim si je stvarateljskim opusom priskrbio pridjev

„katolički književnik“. Završio je isusovačku gimnaziju u Travniku, dok je germanistiku i slavistiku doktorirao u Beču. Bio je prvi urednik književnoga časopisa *Luč* te dugo-godišnji urednik lista *Hrvatska prosvjeta*. Godine 1945. suspendiran je kao profesor sa svih državnih učilišta, a 1947. osuđen je i zatvoren s dvogodišnjim gubitkom političkih prava.

Lidija Bogović predstavila je sve priloge u *Zborniku*. Ernest Fišer govorio je o osobnoj biblioteci Ljubomira Marakovića koju su 2018. njegovi nasljednici, pranećaci Jasna Bernard te Darko i Davor Richter darovali Biskupijskoj knjižnici Varaždin. Na kraju susreta umirovljeni biskup Josip Mrzljak također se osvrnuo na osobnu biblioteku Ljubomira Marakovića i zahvalio onima koji su se angažirali oko realizacije te darovnice, nasljednicima Ljubomira Marakovića, Biskupijskoj knjižnici i njezinoj voditeljici Ireni Gotal, koja je biblioteku i stručno obradila te je dostupna u katalogu Biskupijske knjižnice. (A. S. K.)

PROCEEDINGS ON LJUBOMIR MARAKOVIĆ

Proceedings on Ljubomir Maraković, published in 2020, is a collection of presentations given at the Symposium on Ljubomir Maraković, which was held in Zagreb and Topusko on 25 and 26 April 2019. The symposium and proceedings are 17th in a series that is part of the project dedicated to Croatian literature historians, which took off in 1981 with a symposium about Mihovil Kombol. Prof Tihomil Maštrović, PhD manages the project, and he is the editor-in-chief of symposium proceedings, the last issue of which he presented in Varaždin on 21 April 2022 together with Lidija Bogović and Ernest Fišer. The symposiums are host-

ed by the Faculty of Croatian Studies of the University of Zagreb and its co-organizers are the Faculty of Humanities and Social Sciences of the Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, the Faculty of Humanities and Social Sciences of the University of Zagreb, the Croatian Philological Society in Zagreb, the Varaždin branch of Matica hrvatska, the Juraj Dobrila University in Pula, and the University of Zadar. As a rule, symposiums take place under the patronage of the Department of Literature of the Croatian Academy of Sciences and Arts.

Ljubomir Maraković (born in Topusko in 1887, died in Zagreb in 1959) was a prominent Croatian literary, theatre, and film critic and historian, who has been somewhat neglected and forgotten by literary historians so far. These *Proceedings* aim to finally save him from the unjust and unjustified neglect, Prof Maštrović said. He also reminded that Ljubomir Maraković was a member of the Croatian Catholic Movement and a professor and educator of (now blessed) Ivan Merz. His body of work has earned him the nickname of a “Catholic writer”. He got his secondary education from the Jesuits in Travnik, while his doctorate in the German language and literature and Slavic languages was earned in Vienna. Araković was the first editor of a literary magazine *Luč*, and for many years he was editing the *Hrvatska prosvjeta* magazine. In 1945 he was suspended from the state-run universities where he had taught and in 1947 was convicted, imprisoned, and denied all political rights for a period of two years.

While Lidija Bogović presented all the papers in the *Proceedings*, Ernest Fišer spoke about Ljubomir Maraković's personal library, which his heirs – great nephews Jasna Bernard and Darko and Davor Richter – gifted to the Diocesan Library in Varaždin. Finally, Josip Mrzljak, the bishop emeritus of Varaždin, also shared a few thoughts about Maraković's personal library and thanked everyone that made this donation possible, primarily the heirs of Ljubomir Maraković, the Diocesan Library, and its director Irena Gotal, who curated this collection that is now available in the catalogue of the Diocesan Library. (A. S. K.)

POSJET POLAZNIKA RATNE ŠKOLE

Predsjednik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti akademik Velimir Neidhardt primio je 4. svibnja 2022. pripadnike 24. naraštaja polaznika Ratne škole *Ban Josip Jelačić* Hrvatskog vojnog učilišta Dr. Franjo Tuđman te im održao predavanje o povijesti i današnjem djelovanju HAZU. Akademik Neidhardt govorio je o ustrojstvu Hrvatske akademije te o njezinoj prošlosti i najistaknutijim članovima, objasnio je okolnosti u kojima je Akademija 1861. osnovana i način na koji djeluje danas. Istaknuo je da je u misiji Akademije čuvanje hrvatskog nacionalnog identiteta, uključivanje hrvatske znanosti u europske i svjetske tijekove te briga o hrvatskoj kulturnoj baštini i njezinoj afirmaciji u svijetu, što su i bitni čimbenici sveopćeg napretka Hrvatske. Spomenuo je i da je Akademija neovisna o politici i da ne podržava podjele u hrvatskom društvu.

„Hrvatska vojska najveća je zaštitnica hrvatskog naroda, a Hrvatska akademija najveća je zaštitnica hrvatskog identiteta“, rekao je akademik Neidhardt, koji je polaznike Ratne škole *Ban Josip Jelačić* podsjetio i na Akademijine zasluge za spašavanje Jelačićeva spomenika nakon što je 1947. bio uklonjen sa središnjeg zagrebačkog trga.

Načelnik Ratne škole brigadir Mijo Kožić kazao je da se polaznici Ratne škole, prema nastavnom planu i programu, žele upoznati s najvišom hrvatskom znanstvenom i umjetničkom institucijom koja je vrlo zaslužna za uključivanje hrvatske znanosti u europske i svjetske tijekove znanosti i koja ima viziju da se hrvatsko društvo razvija kao društvo znanja i znanosti.

„Želimo biti upoznati s doprinosom vaših znanstvenih vijeća i odbora te Akademijinih razreda u ukupnom gospodarskom, društvenom i političkom napretku Republike Hrvatske jer podizete svijest o važnosti doprinsosa znanosti i istraživanja razvoju naše domovine i razvijanju međunarodne suradnje u međunarodnim organizacijama te vašem sudjelovanju u izradi znanstvenih politika i preporuka Europske unije“, rekao je Kožić. (M. L.)

A VISIT FROM THE WAR COLLEGE STUDENTS

The Croatian Academy of Sciences and Arts President Velimir Neidhardt hosted students from the 24th generation of the Ban Josip Jelačić War College with the Dr. Franjo Tuđman Croatian Military Academy on 4 May 2022, and he gave a lecture about the history and present-day operation of the Academy. President Neidhardt also explained the Academy's organizational structure, its past role and most distinguished members, he explained the circumstances that led to the Academy's formation in 1861, and its present mode of operation. He pointed out that the Academy's mission includes the preservation of the Croatian national identity, the integration of Croatian science into European and global trends, the nurturing of Croatian cultural heritage, and its global affirmation, all of which are important components in the country's overall advancement. Neidhardt stressed that the Academy is independent from politics and is against divisive elements in the society of Croatia.

"While the Croatian Armed Forces are the supreme guards of the Croatian people, the Croatian Academy is the supreme protector of Croatian identity," President Neidhardt said, and reminded the Ban Josip Jelačić War College students about Academy's merit in saving the sculpture of Viceroy Josip Jelačić after its removal from the main square in Zagreb in 1947.

Brigadier Mijo Kožić, the commandant of the War College, said that it is part of their student curriculum to learn more about the highest-ranking institution in science and art that plays an important role in tapping Croatian science into European and global trends, and whose vision is to have a society in Croatia developing as the society of knowledge and science.

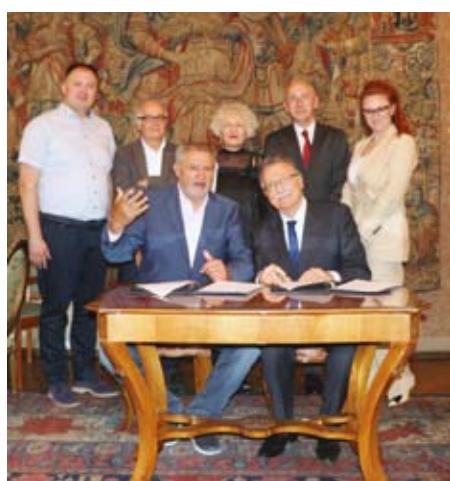
"We want to keep up to date with the contributions of your individual scientific councils, committees, and Academy departments to the overall economic, social, and political progress of Croatia, because you have been raising awareness about the importance of the contribution of science and research to the development of our homeland and the development of international cooperation through international organizations,

as well as because of your participation in the creation of science policies and guidelines of the European union," Kožić said. (M. L.)

U PRIPREMI DJELA MIROSLAVA KRLEŽE

Predsjednik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti akademik Velimir Neidhardt i predsjednik Upravnog odbora Školske knjige dr. sc. Ante Žužul potpisali su 19. svibnja 2022. ugovor o suradnji na projektu suizdavanja *Djela Miroslava Krleže*. Prema ugovoru, HAZU i Školska knjiga objavit će do kraja 2026. Krležina djela u 28 svezaka i četiri kola. Prvo kolo sadržavat će sedam knjiga – pet knjiga romana *Zastave*, knjigu eseja *Deset krvavih godina te Balade Petrice Kerempuha* – i bit će objavljeno do studenog 2023. Drugo kolo sadržavat će osam knjiga – Krležine novele, poeziju, drame *Gospoda Glembajevi*, *U agoniji* i *Leda* te romane *Povratak Filipa Latinovicza* i *Banket u Blitvi*. Treće kolo od sedam knjiga sadržavat će djela *Na rubu pameti*, *Tri kavaljera frajle Melanije*, *Hrvatski bog Mars*, *Legende*, *Aretej*, *Izlet u Rusiju*, and a book of his essays, criticism, and commentaries (*Eseji, kritike i zapisi*). The final, fourth series of Krleža's works will comprise six volumes: his diary entries in *Dnevnići*, *U logoru*, *Golgota*, *Vučjak*, *Vražji otok*, and *Moj obračun s njima*. (M. L.)

PREPARATIONS FOR PUBLICATION: THE WORKS OF MIROSLAV KRLEŽA

The Croatian Academy of Sciences and Arts President Velimir Neidhardt and the chairman of the publishing company Školska knjiga, Ante Žužul, signed a co-operation agreement regarding the publication of *Works of Miroslav Krleža* on 19 May 2022. According to this agreement, the Academy and Školska knjiga will publish Krleža's works in 28 volumes and four series by the end of 2026. The first series, due to be published by November 2023, will include seven volumes – five books of the novel *Zastave*, one with essays from *Deset krvavih godina*, and another one with *Balade Petrice Kerempuha*. The second series will consist of eight volumes – Krleža's short stories, poetry, his plays *Gospoda Glembajevi*, *U agoniji*, and *Leda*, and finally his novels *Povratak Filipa Latinovicza* and *Banket u Blitvi*. The third series will be made up of seven volumes: *Na rubu pameti*, *Tri kavaljera frajle Melanije*, *Hrvatski bog Mars*, *Legende*, *Aretej*, *Izlet u Rusiju*, and a book of his essays, criticism, and commentaries (*Eseji, kritike i zapisi*). The final, fourth series of Krleža's works will comprise six volumes: his diary entries in *Dnevnići*, *U logoru*, *Golgota*, *Vučjak*, *Vražji otok*, and *Moj obračun s njima*. (M. L.)

130 GODINA OD POSJETA NIKOLE TESLE ZAGREBU

Znanstveno vijeće za naftno-plinsko gospodarstvo i energetiku Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i CIGRÉ – Hrvatski ogrank Međunarodnog vijeća za velike elektroenergetske sustave – organizirali su 24. svibnja 2022. predavanje prof. dr. sc. Darka Žubrinića o posjetu Nikole Tesle Zagrebu prije 130 godina, 24. svibnja 1892. Tesla je posjetio Zagreb na poziv tadašnjega gradonačelnika Milana Amruša, s obzirom na to da se u to vrijeme nalazio u rodnoj Lici zbog smrti svoje majke Georgine. U izlaganju koje je održao gradskoj upravi u Staroj gradskoj vijećnici na Gornjem gradu Tesla je predložio uvođenje električne energije u Zagrebu i kazao da „smatra svojom dužnošću upravi grada Zagreba kao rođeni

sin ove zemlje u svakom pogledu savjetom i činom biti pri ruci". Gradonačelnik Amruš zahvalio je Tesli i zaželio mu uspjeh u radu „kojim ne samo sebe, nego i domovinu pred drugim svijetom dići“. Međutim, Teslini savjeti nisu poslušani jer je električna rasvjeta u Zagrebu uvedena tek 1907., kao i električni tramvaj. Žubrinić je spomenuo da je Tesla doputovao u Zagreb 22. svibnja, dva dana kasnije bio je gost gradske uprave, a 26. svibnja posjetio je Varaždin.

Predsjednik Hrvatske akademije znanosti i akademik Velimir Neidhardt kazao je da je Nikola Tesla velikan cijelokupnog čovječanstva kojim se na poseban način ponosi njegova domovina Hrvatska, kao i Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, čiji je bio počasni član 46 godina, od 1896.

„Zahvaljujući članstvu u najvišoj hrvatskoj znanstvenoj i umjetničkoj instituciji Tesla je ostao trajno povezan s Hrvatskom i hrvatskom znanosću. Akademija je prigodnim skupovima obilježavala godišnjice Teslinog rođenja i smrti – 30. godišnjicu smrti 1973., 120. godišnjicu rođenja 1976., 60. godišnjicu smrti 2003., 150. godišnjicu rođenja 2006. i 70. godišnjicu smrti 2013. Hrvatska akademija ponosna je i stoga što su najpoznatije spomenike Tesli izradila dvojica istaknutih hrvatskih kipara koji su bili njezini članovi – Ivan Meštrović spomenik u Zagrebu i Frano Kršinić spomenik na slapovima Niagare. Teslin prijatelj bio je i slavni hrvatski violinist Zlatko Baloković, koji je svirao i na Teslinu isprácaju u New Yorku 1943., a Balokovićeva slavna Guarnerijeva violina King čuva se u Hrvatskoj akademiji, kojoj je darovana 1968. na temelju Balokovićeve oporuke kojom je osigurao hrvatskim studentima usavršavanje na Sveučilištu Harvard. Član Akademije bio je i Teslin profesor u gimnaziji u Karlovcu Martin Sekulić, koji je znatno utjecao na njegov razvoj zainteresiravši ga za fenomen elektriciteta“,

rekao je akademik Neidhardt. Osvrnuvši se na Teslin posjet Zagrebu 1892., kazao je da je Tesla svojom spremnošću da pomogne Zagrebu i Hrvatskoj iskazao svoje hrvatsko domoljublje, koje nije bilo tek na razini ljeđnih riječi nego djelatno, kakvo i treba biti. „U zagrebačkim novinama predstavljen je 'kao čuveni elektrotehnički strukovnjak, naš zemljak Nikola Tesla'. Hrvatska se dakle i tada ponosila Teslom kao svojim sinom. Poznata je Teslina rečenica da se ponosi Hrvatskom kao svojom domovinom. Njegov život i ideje i danas mogu služiti kao uzor cijelom svijetu i trajni poticaj kako bi Hrvatska postala onakva zemlja kakvom bi se Tesla i danas ponosio“, poručio je akademik Neidhardt. (M. L.)

130 YEARS SINCE NIKOLA TESLA'S VISIT TO ZAGREB

The Scientific Council for Oil and Gas Economy and Power Supply of the Croatian Academy of Sciences and Arts and the Croatian National Committee of CIGRÉ (Conseil International des Grands Réseaux Electriques - International Council on Large Electric Systems) organized a lecture by Prof Darko Žubrinić, PhD on 24 May 2022, exactly 130 years after Nikola Tesla's visit to Zagreb on 24 May 1892. Tesla was invited by Zagreb Mayor Milan Amruš, because Tesla was in the vicinity then, having returned to his native region of Lika due to the death of his mother Georgina. During a presentation he gave for the local government in the old town hall building in Upper Town, Tesla proposed the introduction of electricity in Zagreb, saying that he considers it "his duty as the son of this country" to "make himself available to the government of the City of Zagreb in every way through counsel or action". Mayor Amruš thanked Tesla and wished him the best of luck in his work, "which is a source of pride not only to himself, but also to his homeland in the eyes of the rest of the world". However, Tesla's suggestion was ignored, and Zagreb did not get electric public lighting until 1907, the same year in which it got electric tramways. According to Žubrinić, Tesla arrived in Zagreb on 22 May, two days later he was a guest of the local administration and on the 26th he was in Varaždin.

Croatian Academy of Sciences and Arts President Velimir Neidhardt said that Nikola Tesla was one of the greatest figures of mankind, which makes his homeland Croatia particularly proud, as it does the Academy, who had Tesla as its honorary member for 46 years, starting from 1896.

"Having been a member of the highest scientific and artistic institution of Croatia, Tesla remains permanently connected to Croatia and its science. The Academy has been marking with appropriate events the important anniversaries of Tesla's birth and death, namely the 30th anniversary of his death in 1973, the 120th anniversary of his birth in 1976, the 60th anniversary of his death in 2003, the 150th anniversary of his birth in 2006, and the 70th anniversary of his death in 2013. The Academy is also proud that the best-known statues of Tesla were made by two prominent Croatian sculptors, who were also members of the Academy – Ivan Meštrović (the statue in Zagreb), and Frano Kršinić (the statue at Niagara Falls). Zlatko Baloković, the famous violinist, was also a friend of Tesla's, and he played at his funeral in New York in 1943. Baloković's famous instrument – the King violin built by Guarneri – is kept by the Academy, after Baloković donated it in his will in 1968. Another member of the Academy was Tesla's Karlovac gymnasium teacher Martin Sekulić, who had great influence on Tesla by arousing his interest in the phenomenon of electricity," President Neidhardt said. Looking back at Tesla's visit to Zagreb in 1892, he said that, by offering his help to Zagreb and Croatia, Tesla expressed patriotism for his Croatian homeland that went beyond an appropriate verbal expression; his patriotism was active, as it should be. "The Zagreb press introduced him as a recognized expert in electrical engineering, our countryman. Therefore, even back then Croatia was proud of Tesla as its son. There is a well-known quote from Tesla, who said he is proud of Croatia as his homeland. His life and ideas can still serve as a role model for the entire world and a standing encouragement for Croatia to become the kind of country that would still make Tesla proud today," Academy President Neidhardt said. (M.L.)

750. OBLJETNICA DUBROVAČKOG STATUTA

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti kao partner Grada Dubrovnik, Državnog arhiva u Dubrovniku i Turističke zajednice Dubrovnik sudjelovala je tijekom 2022. u bogatom programu svečanog obilježavanja 750. obljetnice donošenja Dubrovačkog statuta. Dubrovački statut pravna je zbirka, sastavljena 1272., a iako nije najstarija u Europi, pa ni na našoj obali, postala je i ostala temelj pravnog poretku dubrovačke zajednice preko pet stotina godina. S obzirom na to da je Statut s vremenom postao jednim od najrječitijih biljega dubrovačke zajednice i važnim elementom njezina kolektivnog identiteta, uz bok Svetoga Blaize i zidina, Grad Dubrovnik na inicijativu Državnog arhiva Dubrovnik proglašio je ovu godinu Godinom Dubrovačkog statuta.

U sklopu središnje proslave 29. svibnja 2022. u uvodnom obraćanju u svojstvu izaslanika predsjednika HAZU akademkinja Nella Lonza prikazala je i istaknula ulogu HAZU u dosadašnjoj znanstvenoj obradi Dubrovačkog statuta. Nakon toga održala je predavanje *Dubrovački statut iz 1272.: Temelj pravnog poretku i zrcalo svakodnevice*. Također je kao autorica pripremila izložbu *Dubrovački statut iz 1272.: Pravna tradicija i kolektivno pamćenje u rukopisima Državnog arhiva u Dubrovniku*.

U povodu ovog jubileja u Lazaretima u Dubrovniku, u organizaciji Dubrovačke baštine i Zavoda za povjesne znanosti HAZU u Dubrovniku, održan je ciklus prigodnih predavanja: 3. listopada 2022. predavanje *Govor straha i kazne: odredbe Dubrovačkog statuta o kažnjavanju* održala je akademkinja Nella Lonza, 12. listopada 2022. predavanje *Politička kultura i institucije Dubrovačke Republike* održao je dr. sc. Lovro Kunčević, 7. studenoga 2022. predavanje *Urbanističke odredbe Dubrovačkog statuta* održao je Danko Zelić, 30. studenoga 2022. predavanje *Obiteljski odnosi, prava i dužnosti u Dubrovačkom statutu* održala je dr. sc. Zdenka Janečović-Römer, a 15. prosinca 2022. predavanje *Život Crkve u dubrovačkim statutarnim odredbama* održao je dr. sc. Relja Seferović. (M. L.)

ANNIVERSARY: 750 YEARS OF THE DUBROVNIK STATUTE

As a partner to the City of Dubrovnik, the Croatian State Archives in Dubrovnik, and the local tourist board, the Croatian Academy of Sciences and Arts contributed throughout the year 2022 to a rich programme for marking the 750th anniversary of the adoption of the Dubrovnik Statute. The Statute of Dubrovnik, as a collection of legislative rules compiled in 1272, is not the oldest of its kind in Europe, or even on the Croatian coast of the Adriatic, but it served as the foundation of legal order in the community of Dubrovnik for more than five hundred years. Given the importance the Statute has assumed with time by becoming one of the most expressive symbols of Dubrovnik's community and a vital element of its collective identity, together with Saint Blaise and the city walls, the City has decided on the Archives' initiative that 2022 will be the Year of the Dubrovnik Statute.

At the central celebration that took place on 29 May 2022, the Academy president's envoy, Full Academy Member Nella Lonza, talked in her opening address about the important role the Academy had had in the research into the Statute. After this, she gave a lecture on the 1272 Dubrovnik Statute as "the foundation of legal order and a reflection of everyday life". Lonza also curated an exhibition titled "The 1272 Dubrovnik Statute: Legal Tradition and Collective Memory in Scripts Kept By the State Archives in Dubrovnik".

On the occasion of this anniversary, a series of lectures was organized at the Dubrovnik Lazarettos by the local heritage company Dubrovačka baština and the Academy's Institute for Historical Sciences

in Dubrovnik: Full Academy Member Nella Lonza talked about "The Speech of Fear and Punishment: Penalization under the Dubrovnik Statute" on 3 October 2022; Lovro Kunčević, PhD gave a lecture on "Political Culture in the Dubrovnik Republic and Its Institutions" on 12 October 2022; Danko Zelić gave a presentation on "Statute's Rules on Urban Planning" on 7 November 2022; Zdenka Janečović-Römer, PhD discussed "Family Relations, Rights, and Duties in the Dubrovnik Statute" on 30 November 2022, while Relja Seferović, PhD gave a lecture about "The Life of the Church in Dubrovnik's statutory provisions" on 15 December 2022. (M. L.)

PREDAVANJE O KRŠU

U organizaciji Odbora za krš Razreda za prirodne znanosti HAZU 2. lipnja 2022. održano je predavanje dr. sc. Ive Lučića *Presvlačenje krša: iz kamene pustinje u vrhunsku vrijednost*. Predavanje je bilo posvećeno temi kako oblikujemo našu sliku krša o kojoj je Lučić 2019. objavio knjigu *Presvlačenje krša – povijest poznавanja Dinarskog krša na primjeru Popova polja*. Osnovni moto u istraživanju i pisanju monografije bio je: zašto je Dinarski krš, premda najpoznatija i vrhunska vrijednost te vrste u svijetu, koji zauzima i polovicu Hrvatske, u najširoj javnosti većine svojih zemalja smatrana nečim lošim i nekvalitetnim. „Iako se službeno u obrazovnom sustavu promiče prirodoslovna, biofizička percepcija prirode, naš stvarni doživljaj je najčešće mješavina znanstvenih i tradicionalnih gledanja na krš. Rezultat toga je da u najširoj javnosti za te vrhunske vrijednosti dominiraju negativna slike krša kao što su kamena pustinja ili pasivna zemlja, a u upravljanju okolišem potpuno izostaje briga prema kršu“, kazao je Lučić. Podsetio je i na inicijativu da se Dinarski krš uvrsti na Popis svjetske baštine UNESCO-a, koja nije ni podnesena jer zainteresirane države – Slovenija, Hrvatska, BiH, Srbija i Crna Gora, nisu uspjeli postići ni minimalan dogovor.

Kako bi se suzbila negativna slika o kršu, Lučić je predložio osnivanje karstološkog društva, jačanje i objedinjavanje speleoloških klubova, povezivanje akademskih programa te formuliranje edukacijskih i popularizacijskih programa, odnosno poticanje interdisciplinarnih istraživanja. (M. L.)

A LECTURE ON KARST

The Karst Board of the Academy's Department of Natural Sciences organized a lecture by Ivo Lučić, PhD on "Karst Makeover: From a Stone Desert to Premium Value". The lecture was about our perception of karst, which is something that Lučić had written about in his book *Presvlačenje krša – povijest poznavanja Dinarskog krša na primjeru Popova polja* (*Karst Makeover: The History of Understanding the Dinaric Karst on the Example of Popovo Polje*), published in 2019. His guiding motivation in this research and in the writing of the monograph was to understand why the Dinaric karst, although the best-known and premium value of its kind globally, taking around half of Croatia's surface area, is generally perceived as something of low value and inferior in most of the countries where it is found. "Although the official educational system promotes a biophysical perception of nature, based on natural sciences, the way we actually perceive karst is most often a blend of scientific and popular traditional views of it. As a result, its premium values are predominately and widely perceived as something negative, it is seen as rock desert or unproductive soil, and environmental management ignores it entirely," Lučić said. He further reminded about an initiative to have the Dinaric karst included in UNESCO's World Heritage List, which was never made official because the interested countries – Slovenia, Croatia, Bosnia and Herzegovina, Serbia, and Montenegro – were unable to reach the required minimum level of agreement.

With the intent of reversing this negative perception of karst, Lučić has proposed the foundation of a karstology association, the strengthening and consolidation of speleology clubs, the connecting of academic programs, the formulation of educational

and promotional activities, and support to interdisciplinary research. (M. L.)

XIV. TRIJENALE HRVATSKOGA KIPARSTVA

Od 5. srpnja do 28. kolovoza 2022. u Zagrebu je, u organizaciji Gliptoteke Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i Hrvatskog društva likovnih umjetnika, održan XIV. trijenale hrvatskoga kiparstva. Na natječaju za izlaganje od više od 230 dobivenih prijava ocjenjivački sud odabrao je 63 autora koji su svoje rade predstavili na lokacijama u Gliptoteci, Domu HDLU, Domu hrvatskog inženjerskog saveza, u Parku Zrinjevac i u Galeriji Cloverfield. Uz redovitu izložbu kao zasebni program *Trijenala*, realiziran je program *HOMMAGE*, kojim se odala počast doajenima hrvatskoga kiparstva umrlima u posljednjih nekoliko godina: Zlatku Bourek, Šimi Vušas, Ivanu Kožariću i Stjepanu Gračanu, čija su djela iz fundusa Gliptoteke bila izložena, dok su značaj i stvaralaštvo Stanka Jančića i Josipa Diminića obrađeni u pripadajućoj brošuri. Dobitnik Velike nagrade *Trijenala* jest Loren Živković Kuljiš za rad *Flešbekarij*, a tri jednakovrijedne nagrade *Trijenala* dobili su Martina Miholić za rad *Liquid Realities*, Matija Plavčić za rad *Nemoć* te Marina Bauer i Zrinka Šimičić Mihanović za rad *Izvedba koja se dira*. Nagradu Ljevaonice umjetnina Ujević dobio je Dino Bičanić za rad *Mother*, nagradu Hrvatske sekcije AICA dobila je Ida Blažičko za rad *Slobodan prostor*, a nagradu Goranske kiparske radionice Lokve dobio je Denis Kašković za rad *Napad na gospodina Golača*. (M. L.)

Zrinjevac park, and Gallery Cloverfield. Beside the regular exhibition, there was a special addition to the Triennial – the HOMMAGE program to honour the doyens of Croatian sculpture who died in recent years: Zlatko Bourek, Šime Vušas, Ivan Kožarić, and Stjepan Gračan, whose works from the Glyptotheca's collection were on display, while due attention to the works and significance of Stanko Jančić and Josip Diminić was given in a brochure. Loren Živković Kuljiš won the Triennial's main award for his work titled *Flešbekarij*, and three equally worthy awards were given to Martina Miholić for *Liquid Realities*, Matija Plavčić for *Nemoć*, and Marina Bauer and Zrinka Šimičić Mihanović for *Izvedba koja se dira*. The award given by the Ujević Art Foundry went to Dino Bičanić for his work titled *Mother*, the Croatian Section of AICA International chose to give its ward to Ida Blažičko for *Slobodan prostor*, and the award of the Lokve Sculpture Workshop was won by Denis Kašković for *Napad na gospodina Golača*. (M. L.)

POLOŽAJ PRAVOSUĐA U TRODIABI VLASTI

14TH TRIENNIAL OF CROATIAN SCULPTURE

The 14th Triennial of Croatian Sculpture in Zagreb from 5 July to 28 August 2022 was organized by the Glyptotheca of the Croatian Academy of Sciences and Arts and the Croatian Association of Fine Arts. A panel selected the works of 63 authors from more than 230 that had applied following a call for artists. These works were exhibited in different locations: the Glyptotheca, the Home of the Croatian Association of Fine Arts, the headquarters of the Croatian Engineering Association, in the

U organizaciji Znanstvenog vijeća za državnu upravu, pravosuđe i vladavinu prava Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 5. srpnja 2022. u Preporodnoj dvorani HAZU održan je okrugli stol na temu *Položaj pravosuđa u trodiobi vlasti u RH i njegova društvena odgovornost*. Bio je to 72. okrugli stol u organizaciji Znanstvenog vijeća za državnu upravu, pravosuđe i vladavinu prava i 14 koji je bio posvećen stanju u pravosuđu. Kako je kazao predsjednik Znanstvenog vijeća akademik Jakša Barbić, pravosuđe, kao jedna od tri neovisne grane vlasti, ima posebnu, vrlo odgovornu zadaću ostvarivanja i zaštite prava te ispunjenja obveza gra-

đana i pravnih osoba uključujući i njihovo kažnjavanje za kršenja zakona. „Međutim, rad pravosuđa izvrgnut je opravdanim, ali i neopravdanim kritikama i u javnosti se često označava kao disfunkcionalan sustav odgovoran za lošu zaštitu prava građana i društvenih vrijednosti kao kočnica razvoja društva, posebno gospodarstva. Dojam je bitniji od istine, a ako je dojam o instituciji loš ona gubi svoja autoritet, a onda ne može ispunjavati svoju društvenu funkciju“, istaknuo je akademik Barbić.

U javnosti su se profilirala različita stajališta o položaju pravosuđa u sustavu trodio-be vlasti, od njegove izrazito loše kvalitete, što zahtijeva ozbiljne reforme, pa do onih koja više ili manje negiraju odgovornost pravosuđa te odgovornost za slabosti prebacuju na zakonodavnu i izvršnu vlast. Jedno od ključnih pitanja jest kako osigurati neovisnost a pri tome imati mehanizme društvenoga nadzora nad izvršavanjem društvene funkcije pravosuđa.

Znanstveno vijeće za državnu upravu, pravosude i vladavinu prava HAZU godinama se sustavno bavi problematikom pravosuđa, organiziranjem rasprava na okruglim stolovima i objavljanjem knjiga u nakladničkome nizu *Modernizacija prava*. Pitanja vezana uz pravosuđe najčešće su zastupljena tema na dosad 72 održana okrugla stola. U akademskim i gospodarskim krugovima nalažena je snažna kritika pravosuđa, protkana i optužbama o neodgovornosti, niskoj razini stručnosti te pojavama nepotizma i korupcije. S druge se strane, posebice iz redova pravosuđa, šalje slika pravosuđa kao gotovo idealna slika sustava za čije su probleme odgovorni drugi. U svim je raspravama prisutan problem kako kritički raspravljati o pravosuđu a da se ne prijeđe u kritizerstvo, destrukciju i dodatno narušavanje ugleda i autoriteta pravosuđa, koje po svim pokazateljima uživa vrlo nizak ugled i povjerenje u javnosti.

Sudionici okruglog stola raspravljali su o tome odgovara li loš dojam o pravosudu stvarnomu stanju, no ne samo uz kvantitativne pokazatelje i tehničke aspekte rada pravosuđa nego i vodeći računa o važnim društvenim i političkim aspektima njegova položaja u sustavu trodiobe vlasti. Na okruglom stolu govorio je i predsjednik Vrhovnog suda Republike Hrvatske Radovan Dobronić, koji je govorio o razlikama

između pojmova pravosuđe ili sudbena vlast pojasnivši da se u Ustavu spominje pojam sudbena vlast, dok bi pojam pravosuđe trebao biti kolokvijalan, iako se spominje i u nazivu Ministarstva pravosuđa i uprave.

Sutkinja Ustavnoga suda Republike Hrvatske Lovorka Kušan održala je izlaganje *Slika hrvatskog pravosuđa prema odlukama Ustavnog suda*, prof. dr. sc. Alan Uzelac s Pravnog fakulteta u Zagrebu govorio je o uvjetima za preživljavanje hrvatskog pravosuđa u XXI. stoljeću, o „tri nužne, ali teško ostvarive reforme“. Zamjenik glavne državne odvjetnice Darko Klier govorio je o položaju državnog odvjetništva u sustavu trodiobe državne vlasti, izv. prof. dr. sc. Marin Bonačić s Pravnog fakulteta u Zagrebu o odnosu državnog odvjetništva i izvršne vlasti, dok je prof. emeritus dr. sc. Ivo Josipović imao izlaganje na temu *Hrvatsko pravosuđe: ravnopravna grana u trodiobi vlasti ili država u državi?* (M. L.)

JUDICIARY'S POSITION IN THE SYSTEM OF THREE BRANCHES OF GOVERNMENT

The Scientific Council for Government Administration, Judicature and the Rule of Law of the Croatian Academy of Sciences and Arts organized a roundtable discussion on “Judiciary’s Position in the System of Three Branches of Government and its Social Responsibility” at the Academy’s National Revival Hall on 5 July 2022. This was the 72nd roundtable organized by the Scientific Council for Government Administration, Judicature and the Rule of Law and 14th dedicated to the state of the judicial branch of government. As Full Academy Member Jakša Barbić, who chairs this scientific council, said, the judicial branch as one of the three independent branches of government has a special and very responsible task of satisfying and protecting the rights of individuals and legal entities, and of making sure they fulfil their obligations, including their penalization in cases of violation of laws. “However, judicial work has been subject to both justified and unjustified criticism and in public discussions this branch is frequently described as a dysfunctional system responsible for inadequate legal protection of the rights of citizens and social values, by being an impediment to the devel-

opment of our society, the national economy particularly. Impressions outweigh the truth and if the impression about some institution is bad, this institution will lose authority and consequently become incapable of fulfilling its social role,” Barbić argued.

The general public has different opinions on the status of judicature within the system of three branches of government. Some think it is extremely poor, which calls for serious reforms, while those at the other end of the spectrum more or less think that it is free of any accountability and place all the blame for evident weaknesses on legislative and executive branches of government. One of the main issues is finding the balance between autonomy and mechanisms of public supervision to secure the fulfilment of judiciary’s societal role.

For many years already, the Academy’s Scientific Council for Government Administration, Judicature and the Rule of Law has been dealing systematically with the issue of judiciary by organizing roundtable discussions and publishing books in this topic in the *Modernizacija prava (Modernizing Law)* series. Questions related to judiciary make the largest group in the 72 roundtable discussions held so far. Strong criticism of the system of justice has been coming most notably from academic and economic circles, also containing accusations about irresponsibility, the low professional level, and instances of nepotism and corruption. On the other hand, coming particularly from within the justice system, are almost picture-perfect presentations of this system, and responsibility for its problems is seen elsewhere. An all-pervading issue in these debates has been the way to keep to constructive critique of the judicial branch and not turn it into destructive criticism and further undermining of its reputation and authority, which are extremely low by all indicators among the distrusting general public.

Participants of the July 2022 roundtable were trying to assess whether the negative impression of the judiciary corresponds with the actual situation, taking into account not only quantitative indicators and technical aspects of its operation, but also by considering important social and political aspects of its position in the system of three branches of government. The Supreme Court of Croatia Chief Justice Radovan

Dobrović also talked in this roundtable and he addressed the issue of Croatian terminology, specifically the difference between “the justice (system)” (*pravosuđe*) and the “judiciary/judicature” (*sudbena vlast*). The Constitution of Croatia speaks of “judiciary”, whereas “the justice system” should be the less formal variant, although it is contained in the name of a government department – the Ministry of Justice and Administration.

Lovorka Kušan, a justice of the Constitutional Court of Croatia, held a presentation about the impact of the Constitutional Court’s decisions on the image of Croatia’s judiciary. Prof Alan Uzelac, PhD from the Faculty of Law in Zagreb spoke about conditions for the survival of Croatia’s judiciary in the 21st century – “three necessary reforms that will be difficult to achieve”. Darko Klier, a deputy to the chief public prosecutor, spoke about public prosecution’s position in the system of three branches of government. Prof Marin Bonačić, PhD from the Faculty of Law in Zagreb discussed the relationship between public prosecution and the executive branch, while professor emeritus Ivo Josipović, PhD held a presentation titled “Croatian Judiciary: An Equal Branch or a State Within a State?” (M. L.)

HRVATSKA KAO DIO EUROZONE

U organizaciji *Večernjeg lista* 14. srpnja 2022. u palači Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti održana je konferencija pod nazivom *Hrvatska kao dio eurozone* na kojoj je sudjelovao i predsjednik Vlade Andrej Plenković. Konferenciju je otvorio predsjednik HAZU akademik Velimir Neidhardt, koji je podsjetio na važnost ulaska Hrvatske u Europsku uniju 2013. „Hrvatska je ušla u EU kao suverena država, a hrvatski jezik, pod svojim nacionalnim imenom, postao je jedan od službenih Unijinih jezika. U svo-

joj dugoj povijesti Hrvatska je bila dio niza državnih zajednica, ali Europska unija prva je integracija za koju se izjasnio narod u slobodnoj hrvatskoj državi. Pripadamo generaciji koja je ostvarila san o vlastitoj državi i tome svjedočimo ovdje, uz Baščansku ploču iz 1100. godine na kojoj se prvi put jasno spominje hrvatsko ime kralja Zvonimira na glagoljici, na jednom od pet pisama na kojima se tiskalo u Gutenbergovo doba. Glagoljica će krasiti jednu od hrvatskih kovanica eura. Uz nju, tu su i kuna, i karta Hrvatske, i Tesla, i hrvatski grb, i stihovi Ivana Gundulića iz *Himne slobodi*. Sve to postaje znamenje u doprinosu Hrvatske identitetskoj baštini Europe“, kazao je akademik Neidhardt i podsjetio da je Hrvatska akademija u siječnju 2012., nakon izvanredne skupštine, gotovo jednoglasno usvojila izjavu kojom je pozvala hrvatske građane da

na referendumu podrže ulazak Hrvatske u Europsku uniju. U toj je izjavi Hrvatska akademija istaknula da se „Hrvatska kao vjekovni sastavni dio zapadnoeuropejske civilizacije i tradicije te srednjoeuropskoga i mediteranskoga kulturnoga kruga vraća u okrilje Europe“ te je poručila da su prednosti članstva u Uniji mnogo veće od nedostataka. „Euro je dakle osma valuta u 161 godinu dugoj povijesti Hrvatske akademije, koja je od svojeg osnutka do danas svjedočila urušavanjima velikih carstava i niza nametnutih državnih tvorevina. I u takvim, podređenim, uvjetima hrvatska se žilava sposobnost, uz kreativnost i odlučne napore, ipak uspijevala ostvariti – primjeri su Strossmayerovo doba i procvat Zagreba nakon potresa 1880., Zagrebački velesajam i skok preko Save 1950-ih, izgradnja četiriju kapitalnih objekata hrvatske kulture tijekom 1960-ih i 70-ih, te fenomen Univerzijade u Zagrebu 1987. Danas, u ravno-pravnoj europskoj konstelaciji, Republika Hrvatska može pružiti još veće, neslućene mogućnosti koje i ostvaruje. Spomenimo sjajno preuzimanje predsjedanja Europskom unijom 2020. godine i Pelješki most koji u snovišenju svih, postaje stvarnost, simbol povijesne neraskidivosti hrvatskoga prostora. Neka nam uvođenje eura pomogne da se čim brže i konkretnije približimo gospodarskom standardu ostalih članica eurozone. Očekujući schengenska pravila na hrvatskom tlu, nastavimo potvrđivati svoju zemljopisno-povijesnu ulogu graničara

pravih, branitelja Europe“, zaključio je akademik Neidhardt. (M. L.)

CROATIA ENTERS THE EURO AREA

Večernji list organized a conference about “Croatia as part of the euro area” at the Croatian Academy of Sciences and Arts palace on 14 July 2022. Prime Minister Andrej Plenković also attended the conference that was opened by Academy President Velimir Neidhardt, who reminded about the importance of Croatia joining the European Union in 2013. “Croatia entered the EU as a sovereign country, and the Croatian language, bearing its national name, became one of the official languages spoken in the Union. Through its long history, Croatia was a member of several different states, but the European Union membership is the first case of integration that the people of Croatia willingly opted for as a nation living in a free state. We are members of a generation that has achieved its dream about an independent state, and we are witnessing this fact right here, next to the Baška Tablet, which dates from 1100. The first time that the name of Zvonimir, the king of Croats, was clearly mentioned was on this tablet, written in the Glagolitic script – one of the five scripts used for printing in the time of Gutenberg. Glagolitic letters will also be featured in one of the designs for the national side of Croatian euro coins. The other designs for the national sides of euro coins will display the marten (*kuna*), the map of Croatia, the image of Nikola Tesla, Croatia’s coat of arms, and verses from Ivan Gundulić’s hymn to liberty. All of these will become emblems in Croatia’s contribution to the identity heritage of Europe”, President Neidhardt said and reminded everyone that after an extraordinary general meeting in January 2012, the Academy was almost unanimous in adopting a statement that encouraged all the citizens of Croatia to support the country’s accession to the European Union in the referendum that followed. In the statement, the Academy stressed that “as an integral part of western European civilisation and tradition, and of the central European and Mediterranean cultural area for centuries already, Croatia is about to return under the wings of Europe”, and pointed

out that the benefits of this membership are much greater than its shortcomings.

“Therefore, the euro is the eighth currency that the Croatian Academy has seen in its 161-year-long history, during which it witnessed the collapses of large empires and several imposed state-like administrative structures. Under such conditions of subordination, the resilient Croatian aptitude managed to realize itself eventually, supported by creativity and resolve. We can find examples of it in the Strossmayer period, the boom of Zagreb after the 1880 earthquake, the building of Zagreb Fair and the city’s expansion to the south Sava bank in the 1950s, the building of four cultural landmarks of Croatia during the 1960s and 1970s, and in the World Student Games (Univerzijada) hosted by Zagreb in 1987. Today, in the European constellation of equals, Croatia can offer even greater, unimaginable opportunities, and it is seizing them. Let us remind about the exceptional taking over of the European Union presidency in 2020 and about the Pelješac bridge that has turned a collective dream into reality, becoming a symbol of historical indivisibility of Croatian lands. May the adoption of the euro help us reach the economic standard of other members of the euro area as fast and as concrete as possible. Expecting that the Schengen regime rules will apply in Croatian territory eventually, let us continue reaffirming our historical role of border guardians, the true protectors of Europe,” Neidhardt concluded. (M. L.)

25. OBLJETNICA RAZREDA ZA TEHNIČKE ZNANOSTI HAZU

Svečanom sjednicom 4. listopada 2022. u palači Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti obilježena je 25. obljetnica osnivanja

i djelovanja Razreda za tehničke znanosti – devetog i najmlađeg Akademijina razreda.

Kako je u uvodnom govoru kazao predsjednik HAZU akademik Velimir Neidhardt, osnutak Razreda za tehničke znanosti 1997. bio je velik iskorak. „Akademija služi razvoju i boljitu Hrvatske, uzdiže uspomene iz njene prošlosti, djelujući s izazovima sadašnjosti, s horizontom sutrašnjice. S takvim polazištem, na pragu XXI. stoljeća, započinje s radom Razred za tehničke znanosti s akademicima koji su dotada djelovali unutar Razreda za matematičke, fizičke, kemijske i tehničke znanosti. Odmah se pokazalo da nije riječ samo o formalnom statusu tehničkih znanosti i povećanju broja članova Akademije iz područja tehničkih znanosti. Razred značajno pridonosi Akademijinu usmjerenu prema budućnosti. Članovi Razreda svoja znanstvena istraživanja u matičnim institucijama na sveučilištima obogaćuju djelovanjem u Akademiji i Akademijinim znanstvenim vijećima okupljajući široki krug znanstvenika i stručnjaka iz gospodarstva. Provode se rasprave o razvoju znanosti u tehničkim disciplinama, gospodarskom i industrijskom razvoju Hrvatske, istraživanju, inovacijama i novim tehnologijama. Hrvatsko društvo znanja i znanosti vizija je Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Ostvarenju toga poslanja Razred pridonosi ne samo promicanjem znanstvene izvrsnosti i jačanjem utjecaja hrvatske znanosti u univerzalnom području tehničkih znanosti već i sudjelovanjem u Akademijinim aktivnostima usmjerenima na oblikovanje znanstvenih, tehnoloških i obrazovnih politika te na doprinos rješavanju nacionalnih i globalnih izazova“, rekao je akademik Neidhardt podsjetivši da u Akademijinoj povijesti korijeni tehničkih znanosti sežu u 1896., kad je za počasnog člana izabran Nikola Tesla, „elektrotehničar u Americi“. Iste je godine na Niagarinim slapovima završena izgradnja hidroelektrane u kojoj su korištena Teslina rješenja za sustav izmjenične struje.

„U dugom razdoblju, od kraja XIX. do kraja XX. stoljeća, Akademija je u svoje članstvo birala međunarodno afirmirane hrvatske znanstvenike iz područja tehničkih znanosti s istaknutim doprinosom znanstvenim istraživanjima i sveučilišnoj izobrazbi u Hrvatskoj te njezinu tehnološkom i industrijskom razvoju“, dodaо

je akademik Neidhardt podsjetivši na neke od najvažnijih dokumenata koje je na prijedlog Razreda za tehničke znanosti usvojilo Predsjedništvo HAZU. „Može se očekivati da će Razred za tehničke znanosti i nadalje upozoravati i poticati djelovanja u skladu sa znanstvenim, tehnološkim i društvenim razvojem u svijetu i Europi. Želim da i nadalje potiču rad naše Akademije i cjelokupnog hrvatskog društva u skladu sa znanstvenim, tehnološkim i društvenim razvojem u svijetu i Europi“, zaključio je akademik Neidhardt.

O povijesti, ustroju i djelovanju Razreda za tehničke znanosti govorio je njegov tajnik akademik Ignac Lovrek. Znanstvena istraživanja u Razredu obuhvaćaju biotehnologiju i prehrambenu tehnologiju; brodogradnju, morsku tehnologiju i pomorstvo; kemijsko inženjerstvo; materijale, obradu materijala i proizvodno strojarstvo; planiranje razvjeta naftnoga ruderstva, energetike i zaštite okoliša; primjenjenu i eksperimentalnu mehaniku; promet i razvitetak prometnica; građevinarstvo; elektrotehniku, računarstvo, informacijsku i komunikacijsku tehnologiju i znanost o mrežama; umjetnu inteligenciju, autonomne sustave, robotiku i obradu slike. Na svečanoj sjednici predstavljena je i monografija *25 godina Razreda za tehničke znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*. (M. L.)

25TH ANNIVERSARY OF THE TECHNICAL SCIENCES DEPARTMENT

A jubilee assembly was held on 4 October 2022 in the Palace of the Croatian Academy of Sciences and Arts to mark the 25th anniversary of the Technical Sciences Department – the ninth and the youngest Academy Department.

As specified by the President of the Croatian Academy Velimir Neidhardt in

his introductory speech, the foundation of the Technical Sciences Department in 1997 was an important step ahead. "The Academy serves for Croatia's development and prosperity, it cherishes the memories from its past while addressing the challenges of the present, with a horizon of the future. Such was the starting point, at the turn of the 21st century, for the establishment of the Technical Sciences Department with Academy members who were previously engaged in the Department of Mathematical, Physical and Chemical Sciences. It was evident from the very beginning that it meant more than just assigning a formal status to technical sciences and increasing the number of Academy members who were experts in technical sciences. The Department significantly contributes to the Academy's focus on the future. The members of the Department enrich their scientific research in their main institutions within universities with their work in the Academy and its scientific councils, gathering a wide circle of scientists and economy experts. Discussions are held about scientific developments in technical disciplines, the economic and industrial development of Croatia, research, innovation, and new technologies. The vision of the Croatian Academy of Sciences and Arts is the Croatian society of knowledge and science. The Department contributes to accomplishing this mission not only by promoting scientific excellence and strengthening the influence of the Croatian science in the universal area of technical sciences, but also by participating in the Academy activities directed towards developing science, technology and education policies and contributing to solutions for national and global challenges", said Neidhardt, recalling that the roots of technical sciences in the Academy history go back to 1896 when Nikola Tesla, "an electrician in America", was nominated as an honorary member of the Croatian Academy. That same year, the construction of the Niagara Falls hydroelectric power plant with Tesla's solution for alternative current system was finished.

"In the long period from the end of the 19th to the end of the 20th century, the Academy accepted internationally affirmed Croatian technical scientists as its members. They have significantly contributed to the scientific research and univer-

sity education in Croatia, as well as to its technological and industrial development", Neidhardt added, reminding the audience of some of the most important documents adopted by the Presidency of the Croatian Academy of Sciences and Arts after the proposal of the Technical Sciences Department. "It is to be expected that the Technical Sciences Department will continue to draw attention to and encourage activities in line with the scientific, technological, and societal development in the world and in Europe. I wish them to continue supporting the work of our Academy and the entire Croatian society in harmony with the scientific, technological, and societal development in the world and in Europe", Neidhardt concluded.

Ignac Lovrek, secretary of the Technical Sciences Department, spoke about its history, organizational structure and work. Scientific research in the Department includes biotechnology and food technology; shipbuilding, marine technology and maritime affairs; chemical engineering; materials, material processing and mechanical engineering for production; development planning in oil mining, energy and environmental protection; applied and experimental mechanics; transport and road development; civil engineering; electric engineering, computer science, information and communication technology and network science; artificial intelligence, autonomous systems, robotics and image processing. The jubilee assembly was also the perfect occasion to present the publication *25 years of the Croatian Academy Technical Sciences Department*. (M. L.)

ZBORNIK O SLAVKU JEŽIĆU

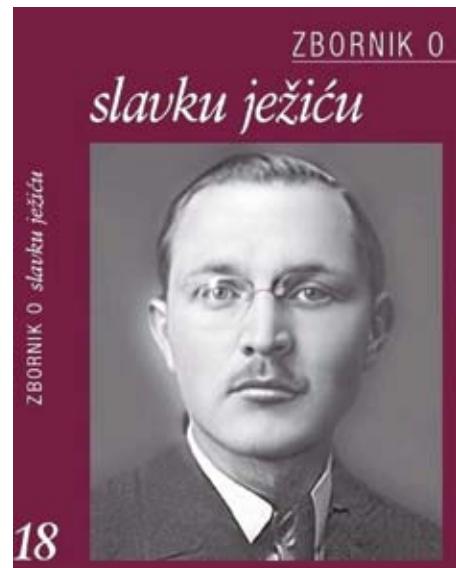
Predstavljanje *Zbornika o Slavku Ježiću* – zbornika radova sa znanstvenoga skupa o Slavku Ježiću održanog u Zagrebu i Zadru 7. – 9. listopada 2021. pod pokroviteljstvom HAZU – održano je 14. listopada 2022. u Društvu hrvatskih književnika (DHK) u Zagrebu. Zbornik su predstavili glavni urednik Tihomil Maštrović, povjesničari književnosti Slobodan Prosperov Novak i Hrvojka Mihanović Salopek, kroatistica Lidiya Bogović i akademik Mislav Ježić.

Maštrović je poticajnom ocijenio osebujnost Ježićeve znanstvene, prevodilačke, književne i kazališne djelatnosti, o čemu

svjedoči niz autora u *Zborniku*, čime je *Zbornik* postao jednom od nezaobilaznih pretpostavki u određivanju Ježićeva mješta u hrvatskoj filologiji, a napose u književnoj historiografiji. Ježić se, naglasio je, zahvaljujući svojoj znanstvenoj akribičnosti i savjesnosti te dosljednoj pozitivističkoj orientaciji, pokazuje kao veliki i nezaobilazni lik hrvatske filologije.

Književni materijal Ježić je sabrao u okviru narodne povijesti, kako je to prvotno naveo u podnaslovu svoje knjige, napomenuo je Slobodan Prosperov Novak, dodavši da je Ježić pisac prve sintetski zamišljene cjelovite nacionalne književne povijesti. Ta je književnost, naglasio je, u Ježićevoj monografiji prije svega sagledavana u okviru tisućgodišnje povijesti i zemljopisa Hrvata. Povratak u motriše znanstvenih prosudbi Ježićeve *Hrvatske književnosti*, kao i njezin povratak svekolikoj književnoj publici, ostvareno pretiskom prvog, uništenog izdanja, napor je da se hrvatski znanstvenik vrati onamo gdje ga je istrglo jedno vrijeme, koje je, što namjerno, što nemamjerno, radilo na dokidanju onoga što je lucidni i vrlo akribični Slavko Ježić skromno i savršeno točno nazvao okvirom narodne povijesti, ocijenio je Prosperov Novak.

Akademik Mislav Ježić podsjetio je na činjenicu da je Slako Ježić (Dubrava, 1895. – Stubičke Toplice, 1895.), uz to što je bio kroatist, slavist, romanist, antologičar, književnik i prevoditelj, autor i prve povijesti francuske književnosti u Hrvata. Ta je povijest, po njegovu mišljenju, bila svojevrsna stručna i metodološka priprema za pisanje njegove povijesti hrvatske književnosti.

U *Zborniku o Slavku Ježiću* (657 str.) koji je objavio Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu objavljen je 31 rad o Slavku Ježiću. Uz navedene, autori radova su: Robert Bacalja, Pavo Barišić, Stipe Botica, Ernest Fišer, Sanda Ham, Ana Lederer, Bojan Marotti, Hrvjka Mihanović-Salopek, Cvijeta Pavlović, Ružica Pšihistal i dr. (A. S. K.)

PROCEEDINGS ON SLAVKO JEŽIĆ

Proceedings on Slavko Ježić, a collection of presentations from the symposium on Slavko Ježić that was held in Zagreb and Zadar from 7 to 9 October 2021 under the Academy's patronage, had their presentation at the Croatian Writers' Association in Zagreb on 14 October 2022. The Proceedings were presented by their editor-in-chief Tihomil Maštrović, literary historians Slobodan Prosperov Novak and Hrvjka Mihanović Salopek, Croatian language expert Lidija Bogović, and Full Academy Member Mislav Ježić.

The range and versatility of Slavko Ježić's scientific, translative, literary, and theatrical work is particularly inspiring, Maštrović said, and this is something several contributors to the *Proceedings* have emphasized as well. The fact makes the *Proceedings* essential in determining Ježić's place in Croatian philology and even more so in literary historiography. With his scientific meticulousness and dedication, and his consistent positivistic orientation, Ježić has earned the status of a great and indispensable figure of Croatian philology.

Ježić has compiled literary works in the wider context of national history, as he himself originally explained in the subtitle of his book, Slobodan Prosperov Novak said, and added that Ježić wrote the first comprehensively synthesized Croatian literary history. The way Ježić analysed this literature in his monograph was primarily within the scope of the millennial history and geography of Croats. Bringing his *Hrvatska književnost (Croatian Literature)* back in the focus of scientific analysis, as well as its comeback among the literary audience in general, which has happened thanks to the reprint of its first, ruined edition, is an effort to restore a Croatian scientist, who had been pulled out by a certain period that, ei-

ther intentionally or unintentionally, strove to end what the lucid and very meticulous Slavko Ježić humbly and perfectly characterized as the framework of national history, Prosperov Novak concluded.

Mislav Ježić reminded about the fact that Slavko Ježić (born in Dubrava in 1895, died in Stubičke Toplice in 1895), apart from being an expert in Croatian, Slavic, and Romance languages, an anthologist, a writer and a translator, also wrote the first history of French literature in Croatian. This history, in his own opinion, laid the scholarly and methodological groundwork for the writing of his history of Croatian literature.

The 657-page *Proceedings on Slavko Ježić* published by the University of Zagreb Faculty of Croatian Studies contains 31 papers on Slavko Ježić. Beside the ones already mentioned, the list of their authors also includes Robert Bacalja, Pavo Barišić, Stipe Botica, Ernest Fišer, Sanda Ham, Ana Lederer, Bojan Marotti, Hrvjka Mihanović-Salopek, Cvijeta Pavlović, Ružica Pšihistal, and others. (A. S. K.)

HRVATSKA AKADEMIIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI (2011. – 2018.)

U atriju palače HAZU 11. listopada 2022. predstavljena je monografija *Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti (2011. – 2018.)* urednika akademika Zvonka Kusića. Monografija donosi izbor iz bogatog pregleda događanja u Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti u razdoblju 2011. – 2018., kada je akademik Zvonko Kusić bio predsjednik HAZU. Na predstavljanju su, među ostalima, bili nazočni i predsjednik Vlade Andrej Plenković, ministar znanosti i obrazovanja Radovan Fuchs, ministar pravosuđa i uprave Ivan Malenica, đakovačko-osječki nadbiskup Đuro Hranić i mnogi drugi te članovi Akademije i predstavnici javnog života.

U monografiji se na preko 600 stranica velikog formata kronološki putem fotografija prikazuje sveobuhvatan rad Hrvatske akademije, njezine Uprave, razreda te znanstveno-istraživačkih i muzejsko-galerijskih jedinica u navedenih osam godina, s naglaskom na javna događanja, a među likovnim su prilozima i naslovnice knjiga koje su Akademija i njeni članovi objavili u opisanom razdoblju te snimke medijskih napisa. U knjizi

su objavljeni i vrijedni tekstualni prilozi: predgovor koji daje sažetak rada Hrvatske akademije 2011. – 2018., uvodni tekstovi za svaku od pojedinih godina, popisi članova i djelatnika HAZU, kao i popisi članova Predsjedništva HAZU, Akademijinih ustrojbenih jedinica, znanstvenih vijeća i odbora, izjave HAZU te izvadci iz govora predsjednika HAZU. Posebnu vrijednost knjige čine ocjene koje je o radu HAZU 2011. – 2018. dalo 67 osoba iz hrvatskog javnog života, kao i osvrti osmoro akademika. Grafički i sadržajno radi se o publikaciji bez prema u 161 godinu dugo povijesti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti koja opširno, ali pregledno i pristupačno prikazuje rad najviše hrvatske znanstvene i umjetničke institucije u razdoblju kada je došlo do znatnog unapređenja njezina rada i otvaranja javnosti.

O monografiji su govorili prof. dr. sc. Božo Skoko, dr. sc. Iva Hraste Sočo, prof. dr. sc. Stipe Orešković i akademik Zvonko Kusić, koji je poručio da je rad Hrvatske akademije danas važniji nego ikada, s obzirom na to da je ona uz Katoličku crkvu najveći čuvan hrvatskog identiteta, što je važno i zbog relativizacije sustava vrijednosti te ugroze svih autoriteta i sve većeg promicanja prividnih vrijednosti u novije doba.

„Nismo ignorirali kritičan stav javnosti prema HAZU nego smo shvatili da se moramo mijenjati. Kao predsjednik osjećao sam veliko strahopoštovanje i osjećao da moram potvrditi svoj izbor te surađivati s akademicima i predstaviti njihov rad. Stavovi Akademije počeli su kapilarno prodirati u javnost, a za to su najzaslužniji akademici koji su pokazali da imaju što reći i javnost je shvatila da Akademija kao institucija ima što reći te nas je počela pitati za naše mišljenje. Drago mi je da je Akademija nastavila istim putem, iako posljedice potresa i pandemija utječu na njen rad“, zaključio je akademik Kusić. (M. L.)

MONOGRAPH: CROATIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS 2011-2018

A monograph *Croatian Academy of Sciences and Arts 2011-2018* edited by Full Academy Member Zvonko Kusić was presented in the atrium of the Croatian Academy palace on 11 October 2022. This monograph gives a rich overview of highlights from the activities of the Croatian Academy of Sciences and Arts during period 2011-2018, when Zvonko Kusić was its president. Croatian Prime Minister Andrej Plenković, Science and Education Minister Radovan Fuchs, Justice and Administration Minister Ivan Malenica, and Đakovo-Osijek Archbishop Đuro Hranić were among the attendees of this presentation, together with many others – Academy members and participants in public life in Croatia.

This large-size hardcover book with more than 600 pages gives a chronological and comprehensive description, supported by photographs, of the Academy's activities, the work of its management, departments, and its research, museum, and gallery units over the eight-year period, focusing on public events. The photographs included in this monograph are of the cover pages of books published by the Academy and its members, as well as of articles published in the media during the same period. Among the valuable written contributions gathered in this monograph are: a foreword that summarizes the Academy's activities from 2011 to 2018; introductory notes for every year of the period; the lists of Academy members and employees, along with the lists of members of the Academy Presidency, the Academy's organizational units, scientific councils, and boards; official statements given by the Academy; excerpts from speeches by the Academy President. The particular value of this monograph lies in the assessments of the Academy's work in 2011-2018 by 67 individuals from the public life of Croatia and in comments by eight Academy members. In terms of both graphic and written content, this is a one-of-the-kind edition in the 161-year-long tradition of the Croatian Academy of Sciences and Arts, which provides in a detailed, but clear and accessible manner a valuable insight as to how the highest-ranking scientific and artistic

institution in Croatia operated during a period that saw considerable improvement in its performance and the increased opening-up of the Academy to the public.

Božo Skoko, PhD, Iva Hraste Sočo, PhD, Prof Stipe Orešković, PhD, and Full Academy Member Zvonko Kusić shared their thoughts on this monograph and Kusić pointed out that the Academy's work is more important today than ever before because, together with the Catholic Church, it is the supreme guardian of Croatian identity. This is important in the world of relativization of the system of values, the questioning of every authority, and the growing promotion of only seeming values in recent years, he argued.

"Rather than ignoring the public's critique of the Academy, we came to terms with the fact that we need to change. As the president, I felt great awe and that I was required to re-justify my election over and over again, and to work with other Academy members and present their activities. The Academy's positions slowly began to reach the general public and the credit for this goes to its members, who showed that they have something relevant to say, which made the public realize that the Academy has something relevant to say, so they began asking for our opinion. I am glad that the Academy maintains this course, although its operation has been affected by the aftermaths of the earthquake and the pandemic," Kusić concluded. (M. L.)

ZNANSTVENI SKUP O NIKOLI ANDRIĆU

Trodnevni znanstveni skup o hrvatskom književnom povjesničaru, jezikoslovcu, teatrologu, komparatistu i folkloristu Nikoli Andriću (Vukovar, 1867. – Zagreb, 1942.) održao se u Zagrebu, Vukovaru i Pečuhu 20. – 22. listopada 2022. kao 19. skup u nizu *Hrvatski književni povjesničari*, Predsjednik Organizacijskog odbora Tihomil Maštrović otvorio je skup u Knjižnici HAZU u Zagrebu naglasivši da se skupom obilježava 155. obljetnica rođenja i 80. obljetnica smrti Nikaše Andrića. Organizator skupa jest Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, a suorganizatori Fakultet filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera

iz Osijeka, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatsko filološko društvo, Ogranak Matice hrvatske u Varaždinu, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Sveučilište u Zadru te Zavod za znanstvenoistraživački i umjetnički rad HAZU u Vukovaru i Područni centar Instituta društvenih znanosti *Ivo Piljar* u Vukovaru. Sudionike skupa pozdravila je akademkinja Dubravka Oračić Tolić uime HAZU, pokrovitelja skupa.

U svojem izlaganju Tihomil Maštrović ocijenio je kako je raspon Andrićeva znanstvenog djelovanja vrlo širok. Među važnim prinosima različitim znanstvenim područjima, izdvojio je njegova postignuća u proučavanju povijesti hrvatske književnosti navevši Andrićevu knjigu *Pod apsolutizmom*, u kojoj sintetizira hrvatsku književnost nastalu u doba Bachova apsolutizma (1851. – 1860.), zatim studiju *Izvori starih kajkavskih drama*, u kojoj traga za manje poznatim, pretežito njemačkim predlošcima kajkavskih drama iz XVIII. stoljeća, te knjigu o nastajanju svjetovne književnosti u Slavoniji (*Iz ratničke književnosti hrvatske*, 1902.). Slobodan Prosperov Novak istaknuo je kako Andrić djeluje u vrijeme kada još nisu bili izrađeni svi alati modernih književnih usporedbi te dodao kako se i bez tih pomagala savršeno snalazio u poređenom materijalu. Antonija Bogner Šaban, Ana Lederer i Martina Petranović utvrđile su kako je Andrić bio jedan od najistaknutijih kazališnih djelatnika svojega vremena naglasivši da je ostavio neizbrisiv trag u profesionalnom konstituiranju prvoga nacionalnog kazališta – Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu – napisavši ujedno, za teatrologiju nezaobilaznu, *Spoimen-knjigu Hrvatskoga zemaljskoga kazališta*. Dubravka Smajić istraživala je kazališni rad Andrića u Osijeku, gdje je jedan od osnivača i prvi intendant osječkoga HNK.

O Andrićevu prinosu manje poznatom austrougarskom enciklopedijskom izdanju izvijestili su Anica Bilić i Stjepan Blažetin, o Andrićevu jezikoslovnom radu govorile su Sanda Ham i Vlasta Novinc, o folklorističkim prinosima Stipe Botica i Damir Zorić, dok su o piščevu književnom radu izvijestile Hrvojka Mihanović-Salopek, Sanja Knežević i Jasminka Brala Mudrovčić. O različitim aspektima Andrićeva književnog i književno-znanstvenog rada govorili su Persida Lazarević di Giacomo, Ružica Pšihistal, Cvijeta Pavlović, Robert Bacalja i Miljenko Buljac.

Na *Znanstvenom skupu o Nikoli Andriću* sudjelovalo je tridesetak uglednih znanstvenika iz osam hrvatskih znanstvenih središta: Zagreba, Zadra, Osijeka, Vukovara, Vinkovaca, Gospića i Varaždina te iz inozemstva: Italije, Mađarske i Bosne i Hercegovine. (A. S. K.)

SYMPOSIUM ON NIKOLA ANDRIĆ

A three-day symposium on the Croatian literary historian, linguist, theatrologist, literary comparatist, and folklorist Nikola Andrić (born in Vukovar in 1867, died in Zagreb in 1942), was held in Zagreb, Vukovar, and Pécs from October 20 to 22, 2022 as the 19th symposium in a row that was dedicated to one of Croatian literary historians. Organizing Committee Chairman Tihomil Maštrović opened the symposium in the Library of the Croatian Academy of Sciences and Arts in Zagreb and underlined that it marks the 155th anniversary of birth and 80th anniversary of death of Nikola Andrić. The conference was organized by the Faculty of Croatian Studies of the University of Zagreb, and co-organized by the Faculty of Philosophy and Religious Sciences of the University of Zagreb, the Faculty of Humanities and Social Sciences of the Josip Juraj Strossmayer University in Osijek, the Faculty of Humanities and Social Sciences of the University of Zagreb, the Croatian Philological Society, the Varaždin branch of Matica hrvatska, the Juraj Dobrila University in Pula, the University of Zadar, the Academy's Institute for Scientific and Artistic Work in Vukovar, and the Vukovar regional office of the Institute of Social Sciences Ivo

Pilar. Opening address was given by Full Academy Member Dubravka Oraić Tolić on behalf of the Academy as the symposium patron.

In his presentation, Tihomil Maštrović said that the scope of Andrić's scientific interest was very broad. Singling out some of his most important contributions to different fields of science, Maštrović mentioned his achievements in the study of the history of Croatian literature, such as his book *Pod apsolutizmom*, in which Andrić synthesized literature in Croatia during the period of Bach's Absolutism (1851–1860), then his study "Izvori starih kajkavskih drama", in which he is in quest of the less-known, mainly German original literary works that 18th-century kajkavian dramas drew upon, and his book about the emergence of secular literature in Slavonia (*Iz ratničke književnosti hrvatske*, 1902). Slobodan Prosperov Novak pointed out that Andrić conducted his studies before all the modern tools of literary comparison were available, but even without them Andrić fared well in his comparative work. Antonija Bogner Šaban, Ana Lederer, and Martina Petranović asserted that Andrić was among the most renowned figures in the theatre milieu of his time, and one who has left an indelible mark in the process of setting up professionally the first national theatre – the Croatian National Theatre in Zagreb. He also wrote a monograph about the history of theatre in Zagreb (*Spomen-knjiga Hrvatskoga zemaljskoga kazališta*), which is compulsory reading in the field of theatrology. Dubravka Smajić has been researching Andrić's theatrical work in Osijek, where he was one of the founders and the first intendant of the local Croatian National Theatre.

His contribution to the less-known Austro-Hungarian encyclopaedia was presented by Anica Bilić and Stjepan Blažetin. Sanda Ham and Vlasta Novinc discussed his linguistic work, his folkloristic contributions were the topic of presentations by Stipe Botica and Damir Zorić, while his literary work was covered by Hrvojka Mihanović-Salopek, Sanja Knežević, and Jasminka Brala Mudrovčić. Different aspects of Andrić's writing and literary studies were in the focus of interest by Persida Lazarević di Giacomo, Ružica Pšihistal, Cvijeta Pavlović, Robert Bacalja, and Miljenko Buljac.

Around 30 reputable scientists from eight Croatian scientific centres (Zagreb, Zadar, Osijek, Vukovar, Vinkovci, Gospic, and Varaždin) and from abroad (Italy, Hungary, and Bosnia and Herzegovina) participated in the Symposium on Nikola Andrić. (A. S. K.)

NAJSTARIJI HRVATSKI ZNANSTVENI ČASOPISI

U organizaciji Razreda za medicinske znanosti i Odsjeka za povijest medicinskih znanosti HAZU te Hrvatskog liječničkog zbora, 19. listopada 2022. u Preporodnoj dvorani HAZU održan je znanstveni skup *Najstariji hrvatski časopisi: kontinuitet, izazovi i budućnost* posvećen dvama najstarijim hrvatskim znanstvenim časopisima koji izlaze i danas, *Radu HAZU*, pokrenutom 1867., i *Liječničkom vjesniku*, pokrenutom 1877. Tijekom skupa izlagaci su govorili o njihovu kontinuitetu i razvoju, izazovima s kojima se njihova uredništva nose te projekcijama vezanim uz njihovu budućnost.

O povjesnom razvoju časopisa *Rad HAZU* govorio je dr. sc. Martin Kuhar s Odsjeka za povijest medicinskih znanosti koji je spomenuo najstarije hrvatske časopise pokrenute u XIX. Stoljeću u vrijeme izgradnje modernih nacija i njihovih institucija. Bili su to časopis *Kolo* (1842.–1853.), *Zora dalmatinska* (1844.–1849.) *Arkv za povjesnicu jugoslavensku* (1851.–1875.), najstariji hrvatski stručni časopis *Napredak*, pokrenut 1859., koji izlazi i danas, časopis *Književnik* (1864.–1866.) te naposljetku *Rad*, koji je tadašnja Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti pokrenula ubrzo nakon početka svojeg aktivnog djelovanja, ponajviše zaslugom svojega prvog predsjednika Franje Račkog, koji je upravo u *Radu* objavio dobar dio svojega povjesničarskog opusa. Bilo je zamišljeno da *Rad* bude poput svojevrsnog Akademijina ljetopisa koji javnosti prezentira njezin rad, da bi 1877. bila pokrenuta posebna publikacija, *Ljetopis JAZU*, danas *Ljetopis HAZU*.

Od osnutka do danas *Rad HAZU* objavljen je u 564 sveska, s tim da svaki od devet Akademijinih razreda ima svoj vlastiti nakladnički izdanje. Od 1867. do danas *Rad HAZU* je područje društvenih znanosti govorio je njegov urednik akademik Dragutin Feletar, izlaganje *Rad HAZU u kontekstu razvoja tehničkih časopisa u Hrvatskoj* održala je Jelena

Bolkovac s Fakulteta strojarstva i brodogradnje u Zagrebu, a *Rad HAZU* za matematičke znanosti predstavio je njegov urednik akademik Andrej Dujella. Akademik Marko Pećina i akademkinja Vida Demarin predstavili su *Rad HAZU* za medicinske znanosti koji od 2007. izlazi isključivo na engleskom.

O časopisu *Liječnički vjesnik* koji od 1877. izdaje Hrvatski liječnički zbor govorili su njegov glavni urednik prof. dr. sc. Branimir Anić, prof. dr. sc. Nada Čikeš, prof. dr. sc. Stella Fatović-Ferenčić i Silvija Brkić Midžić.

U doba kada je hrvatska medicinska stručna literatura bila oskudna te kada u Hrvatskoj nije bilo medicinskih fakulteta ni znanstvenih medicinskih ustanova, *Liječnički vjesnik* odigrao je važnu ulogu u promicanju hrvatske medicinske znanosti, u stručnom usavršavanju hrvatskog liječništva, u borbi za poboljšanje prilika u liječničkom staležu, u izgradnji hrvatskog medicinskog nazivlja te u razvoju zdravstvene službe u Hrvatskoj. (M. L.)

THE OLDEST SCIENTIFIC MAGAZINES IN CROATIA

The Croatian Academy of Sciences and Arts' Department of Medical Sciences and the Division for the History of Medical Sciences, in cooperation with the Croatian Physicians Association, organized a symposium titled "The Oldest Croatian Magazines: Continuity, Challenges, and Future", which took place at the Academy's National Revival Hall on 19 October 2022. The symposium was dedicated to two scientific magazines with the oldest history of publishing in Croatia, which remain in publication to this date – the *Rad HAZU* magazine initiated in 1867 and *Liječnički vjesnik* launched in 1877. Participants of the symposium discussed this continuity of publication, how the magazines have been developing, challenges their editors have been coping with, and projections regarding their future.

Martin Kuhar, PhD from the Division for the History of Medical Sciences presented the evolution of *Rad HAZU* through history. He mentioned the oldest Croatian magazines that appeared in the 19th century, in the period of the birth of modern nations and their institutions: *Kolo* (1842-1853), *Zora dalmatinska* (1844-1849) *Arkv za povjesnicu jugoslavensku* (1851-1875), the

oldest Croatian professional magazine *Napredak* that was launched in 1859 and is still being published, *Književnik* (1864-1866), and finally *Rad*, which the then Yugoslav Academy of Sciences and Arts launched soon after it became operational, mostly thanks to the efforts of its first president Franjo Rački, who published most of his papers on history in *Rad*. Originally, *Rad* was envisaged as the Academy's chronicle, which would inform the public about all its activities, but in 1877 a separate publication with this task was initiated – the *Ljetopis JAZU* chronicle, which is present-day *Ljetopis HAZU*.

There have been total 564 volumes of *Rad HAZU* so far; each of the Academy's nine divisions has its own series of *Rad HAZU*. Full Academy Member Dragutin Feletar covered the social sciences aspect of *Rad HAZU*, as the editor of this section. Jelena Bolkovac from the Faculty of Mechanical Engineering and Naval Architecture in Zagreb gave a presentation on "Rad HAZU In the Context of Development of Technology Magazines in Croatia", while Full Academy Member Andrej Dujella spoke about *Rad HAZU* in the context of the mathematical sciences section, which he is the editor of. Full Academy Members Marko Pećina and Vida Demarin presented the magazine's publications on medical sciences (published in English only from 2007). The *Liječnički vjesnik* magazine, which has been published by the Croatian Physicians Association since 1877, was presented by its editor-in-chief Prof Branimir Anić, PhD, Prof Nada Čikeš, PhD, Prof Stella Fatović-Ferenčić, and Silvija Brkić Midžić.

In times when professional publications in the field of medicine were scarce in Croatia, when there were no medical schools or institutions of medical science in the country, *Liječnički vjesnik* had an important role in the promotion of Croatian medical science, in the education of Croatian physicians, the fight for the improvement of conditions in their profession, the creation of medical terminology in the Croatian language, and finally in the development of public healthcare service in the country. (M. L.)

AKADEMIK ANDRIJA MUTNJAKOVIĆ POČASNI GRAĐANIN PRIŠTINE

U palači Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 7. studenog 2022. održana je svečanost proglašenja akademika Andrije Mutnjakovića počasnim građaninom Prištine u kojoj je projektirao zgradu Nacionalne knjižnice Kosova „Pjetër Bogdani“. Prišćinski gradonačelnik Pērparim Rama tom je prilikom akademiku Mutnjakoviću uručio ključ grada Prištine i istaknuo važnost koju njegova zgrada ima za identitet Republike Kosovo i njenog glavnog grada. „Mi u Prištini volimo svoju Nacionalnu knjižnicu. Ona je najznačajnija znamenitost našeg grada, ona nam daje osjećaj identiteta, ponosa i časti“ kazao je Rama koji se prisjetio vremena svog djetinjstva kada je svjedočio izgradnji Nacionalne knjižnice, dovršene 1982., a svoju fascinaciju njome smatra jednim od razloga što je i sam postao arhitekt. Rama je spomenuo i simboliku koja se pridavala arhitektonskim elementima Knjižnice – bijele kupole uspoređivane su s tradicionalnim kapama kosovskih Albanaca, a oplata u obliku metalne rešetke s represijom kojoj su bili izloženi u doba Jugoslavije. Pojasnio je da su kupole kao element bizantskog i islamskog stila zapravo preuzete iz džamija i pravoslavnih crkava na Kosovu.

Veleposlanik Republike Kosovo Martin Berishaj kazao je da je dan dodjele ključeva grada Prištine akademiku Mutnjakoviću praznik za sve građane Prištine i za cijelu državu Kosovo. „Iznimno smo sretni jer nismo sami u očuvanju i promicanju identiteta i baštine Kosova i zahvalni smo hrvatskoj državi što nam u tome pomaže“, rekao je Berishaj.

Predsjednik HAZU akademik Velimir Neidhardt prisjetio se svojih veza s Kosovom

i tamošnjim arhitektima te istaknuo zasluge akademika Mutnjakovića za hrvatsku arhitekturu, kao i za promicanje hrvatske arhitektonske baštine u svojim knjigama. Zahvaljujući se na dodijeljenoj časti počasnog građanina Prištine, akademik Mutnjaković je kazao da je tijekom 13 godina rada na Nacionalnoj knjižnici Kosova ondje proveo barem po mjesec dana. „Projekt se ni u jednom segmentu nije izmijenio, kako je zamišljen tako je i izgrađen, što se rijetko događa. Drago mi je što je puk prihvatio Knjižnicu kao svoju svojinu, kao dio svog identiteta“, rekao je akademik Mutnjaković. (M. L.)

ACADEMY MEMBER ANDRIJA MUTNJAKOVIĆ BECOMES HONORARY CITIZEN OF PRISHTINA

A ceremony of naming Full Academy Member Andrija Mutnjaković the honorary citizen of Prishtina was held at the Croatian Academy of Sciences and Arts palace on 7 November 2022. Mutnjaković designed the building of the National Library of Kosovo Pjetër Bogdani in Prishtina. After symbolically presenting the key to the City of Prishtina to Mutnjaković, mayor Përparim Rama emphasized the importance of this building for the identity of entire Kosovo and its capital. “The people of Prishtina love their National Library. It is the most important landmark of our city, which gives us a sense of identity, makes us proud and honoured,” Rama said and recollected witnessing as a child the construction of the National Library that was completed in 1982. Moreover, he believes that the fascination he felt for the building was one of the reasons why he eventually became an architect. Rama also referred to the symbolic meanings that people attach to structural elements of the Library, so its white domes have been compared to the traditional white caps worn by Kosovo Albanians, while the building’s exterior aluminium-lattice wrapping has been correlated to the oppression they were exposed to in former Yugoslavia. Rama explained, however, that the domes were actually a reference to the Byzantine and Islamic-style mosques and eastern orthodox churches across Kosovo.

Martin Berishaj, Kosovo's ambassador to Croatia, said that the day Prishtina's key was

awarded to Mutnjaković is a festive occasion for all the citizens of Prishtina and entire Kosovo. “We are extremely happy not to be alone in the preservation and promotion of Kosovo’s identity and heritage, and we are grateful to the Croatian state for assisting us in this effort,” Berishaj said.

Croatian Academy President Velimir Neidhardt reflected on his personal ties to Kosovo and the architects there, and he highlighted the great credit that Mutnjaković deserves for his contribution to architecture in Croatia and for the promotion of Croatia’s architectural heritage through his books. Thanking for the honour bestowed upon him, Mutnjaković said that, over the period of 13 years during which the National Library of Kosovo was built, he would spend at least one month there each year. “My design was not changed in any segment, it was implemented as I had conceived it, which is something that happens rarely. I’m glad that the people have embraced the Library as their own, as part of their identity,” Mutnjaković concluded. (M. L.)

STOTA OBLJETNICA ROĐENJA AKADEMIIKA IVE PADOVANA

U palači Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 8. studenog 2022. održana je svečanost u povodu 100. obljetnice rođenja akademika Ive Padovana, istaknutog hrvatskog liječnika otorinolaringologa i predsjednika HAZU 1998. – 2003.

Ivo Padovan rodio se 11. veljače 1922. u Blatu na Korčuli. Diplomirao je na Medi-

cinskom fakultetu u Zagrebu 1947., te je 1952. – 1988. radio u Klinici za otorinolaringologiju i cervikofacijalnu kirurgiju Kliničke bolnice *Sestre milosrdnice*. U razdoblju 1968. – 1987. bio je i redoviti profesor Medicinskog fakulteta. Bio je osnivač (1966.) i dugogodišnji predsjednik Hrvatske lige za borbu protiv raka te utemeljitelj Klinike za tumore u Zagrebu (1968.). Posebno se bavio rehabilitacijom sluha i govora, rekonstrukcijskom kirurgijom i onkologijom glave i vrata. Redoviti član HAZU bio je od 1983, a izvanredni od 1977. Umro je u Zagrebu 19. prosinca 2010.

Kako je kazao predsjednik HAZU akademik Velimir Neidhardt, tragovi djelovanja akademika Padovana na čelu Hrvatske akademije vidljivi su i danas. U to je vrijeme obnovljeno pročelje Akademijine palače i započete su rekonstrukcija i adaptacija Kemijskog instituta na Strossmayrovu trgu u Knjižnici HAZU. Također, zgrada u Gundulićevoj ulici adaptirana je za potrebe Akademijinih zavoda (Arhiva za likovne umjetnosti, Zavoda za ornitologiju i Odsjeka za povijest medicinskih znanosti). Unaprijeđena je Akademijina izdavačka djelatnost i međuakademčka suradnja. „Akademika Padovana svi su poštivali, ali i voljeli, i članovi i djelatnici Akademije, svi ma je bio na usluzi kao liječnik i humanist, te nam je ostao u dragoj uspomeni“, kazao je akademik Neidhardt istaknuvši da predsjednik HAZU može biti samo osoba koja je vrhunski znanstvenik ili umjetnik, što je dokazao i akademik Padovan.

Na skupu je govorio i načelnik Općine Blato Ante Šeparović, koji je istaknuo ponos koji stanovnici tog mjesta osjećaju prema akademiku Ivi Padovantu.

Svoja sjećanja na akademika Padovana iznio je bivši predsjednik HAZU akademik Zvonko Kusić istaknuvši da ga je krasila mudrost, erudicija, humanost, diplomatskićnost i emocionalna živost. „Imponirao je svojom radnom energijom i duhovnom stabilnošću. Imao je neobičan dar komunikacije sa svima, pa i s malim ljudima. Govorio je: ako ne voliš i ne boriš se za male ljudi, ne možeš biti velik čovjek. Nijedan liječnik neće doživjeti takvu popularnost kakvu je imao on“, kazao je akademik Kusić.

Na skupu su govorili i tajnica Razreda za medicinske znanosti HAZU akademkinja Vida Demarin, predstojnik Klinike za

otorinolaringologiju i kirurgiju glave i vrata KBC-a *Sestre milosrdnice* prof. dr. sc. Goran Geber i liječnik iste bolnice prof. dr. sc. Livije Kalogjera. (M. L.)

100TH ANNIVERSARY OF THE BIRTH OF ACADEMY MEMBER IVO PADOVAN

An event to mark the 100th anniversary of the birth of late Academy member Ivo Padovan was held at the Croatian Academy of Sciences and Arts palace on 8 November 2022. He was a prominent Croatian otorhinolaryngologist and the president of the Academy between 1998 and 2003.

Ivo Padovan was born in Blato on the island of Korčula on 11 February 1922. He got his university degree from the School of Medicine in Zagreb in 1947 and he worked at the Otorhinolaryngology and Cervicofacial Surgery Clinic of the Sisters of Mercy Hospital in Zagreb from 1952 to 1988. During this period, between 1968 and 1987, he was also a full professor at the School of Medicine. Padovan founded (in 1966) and for many years presided over the (Croatian) Anti-Cancer League. In 1968, he founded the Tumour Clinic in Zagreb as well. His specialty were the hearing and speech rehabilitation, reconstructive surgery, and head and neck oncology. Padovan was a full member of the Academy from 1983, and its associate member from 1977. He died in Zagreb on 19 December 2010.

Like Academy President Velimir Neidhardt said, the traces of Ivo Padovan's activity at the helm of the Academy are still visible. It was during his term that the façade of the Academy palace underwent renovation, and the reconstruction and adaptation of the Institute of Chemistry at the Square of Josip Juraj Strossmayer into the Academy

Library began. Furthermore, a building on the Ivan Gundulić Street was repurposed for the needs of three units of the Academy (the Fine Arts Archives, the Institute of Ornithology, and the Division for the History of Medical Sciences). The Academy began to publish more and to cooperate more with other academies during his term. Ivo Padovan was equally respected and loved by everyone, both Academy members and its employees, he was always at everyone's service as a physician and a humanist, and we remember him dearly," Neidhardt said and stressed that only a top scientist or artist can become the president of the Academy, and Padovan is proof of that.

The head of the Blato Municipality, Ante Šeparović, also addressed the gathering and stressed the pride that Blato locals feel for Ivo Padovan.

Zvonko Kusić, a former president of the Academy, shared his memories of Padovan, whom he remembered as being wise, erudite, humane, diplomatic, and emotionally lively. "His work ethic and spiritual stability were impressive. He had an unusual gift of being able to communicate with everyone, even with ordinary people. He used to say that a person incapable of loving and fighting for the ordinary man can never be great. No physician will ever be as popular as he was," Kusić concluded.

Other speakers at the event were the secretary of the Academy's Department of Medical Sciences, Vida Demarin, the head of the Otorhinolaryngology and Head and Neck Surgery Clinic of the Sisters of Mercy Hospital in Zagreb, Dr Goran Geber, and a physician from the same hospital, Dr Livije Kalogjera. (M. L.)

KNJIŽEVNA NAGRADA STIPANA BILIĆA-PRCIĆA ZORANU FERIĆU

U Knjižnici Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 13. prosinca 2022. održana je svečanost dodjele Književne nagrade Stipana Bilića-Prčića Zaklade HAZU književniku Zoranu Feriću za roman *Putujuće kazalište*. Tom prigodom predsjednik Upravnog odbora Zaklade HAZU akademik Zvonko Kusić kazao je kako je riječ o nagradi koju dodjeljuje jedna od najbogatijih i najbolje organiziranih znanstvenih

zaklada u Hrvatskoj, čiji je najveći pojedinačni donator hrvatski iseljenik Stipan Bilić-Prčić, po kojem je Nagrada i dobila ime. Zoran Ferić sedmi je dobitnik Nagrade, a dosadašnji su dobitnici Milko Valent, Anka Žagar, Helena Sablić Tomić, Julijana Adamović, Borben Vladović i Lucija Ljubić. Knjigu *Putujuće kazalište* akademik Kusić opisao je kao impresivnu sagu o obitelji i povijesti iz pera jednog suvremenog hrvatskog prozaika, kojom on potvrđuje visoki domet domaće književnosti.

Odluku o dodjeli Nagrade Zoranu Feriću donio je Razred za književnost HAZU. Tajnik Razreda akademik Pavao Pavličić pojasnio je da se svake godine Nagrada dodjeljuje drugom književnom žanru, a ove je godine na redu bila proza. „Najviše nas je prilikom susreta s Feričevim romanom obuzela činjenica da u sebi objedinjuje dvije važne teme koje dominiraju našim dobom. Jedna je tema obitelji, a druga je tema povijesti, a ova knjiga govori o obitelji u povijesti i povijesti u obitelji“, objasnio je Pavličić. Pohvalio je i Feričeve stilsko umijeće te poručio da se Nagrada daje „autoru koji ne samo da je nešto postigao, nego autoru koji će još nešto postići, koji je sad u punoj snazi“.

Zoran Ferić istaknuo je kako mu je ova nagrada posebno važna zato što je nastala iz donacije i jer se dodjeljuje unutar Akademije, koja je također nastala iz jedne velike donacije zaslugom Josipa Jurja Strossmayera. Naglasio je potrebu da se na ovakav način podsjeća koliko su važne donacije istaknuvši ideju općega dobra koje iza njih stoji te svijesti da su kultura i književnost to opće dobro. „Ta nagrada pokazuje dobru volju ljudi koji su spremni ulagati u kulturu i znanost i u opće dobro, čega mislim da nam danas jako nedostaje“, rekao je Ferić. Knjiga *Putujuće kazalište* objavljena je 2020. u izdanju V.B.Z.-a. Autor je zahvalio svojem dugogodišnjem uredniku Dragi Glamuzini na prijateljstvu i suradnji. „Ova knjiga obuhvaća 100 godina hrvatske povijesti i jednako toliko godina povijesti moje obitelji“, kazao je Ferić dodavši da je riječ o autofikcijskom romanu koji zahvaća velik broj stvarnih ljudi. (M. L.)

STIPAN BILIĆ-PRCIĆ LITERARY AWARD GOES TO ZORAN FERIĆ

A ceremony for the presentation of the Stipan-Bilić Prcić Literary Award to the writer Zoran Ferić for his novel *Putujuće kazalište* was held in the Library of the Croatian Academy of Sciences and Arts on 13 December 2022. Full Academy Member Zvonko Kusić, who chairs the Board of the Academy's Foundation (Zaklada HAZU), said then that this is an award given by one of the richest and best-organized scientific foundations in Croatia, named after its largest contributor – the Croatian expatriate Stipan Bilić-Prcić. Zoran Ferić is the seventh winner of this award, preceded by Milko Valent, Anka Žagar, Helena Sablić Tomić, Julijana Adamović, Borben Vladović, and Lucija Ljubić. Kusić described his novel *Putujuće kazalište* (*Travelling Theatre*) as an impressive family saga written by a contemporary Croatian writer of prose, who has reaffirmed the great capacity of Croatian literature.

The decision to give the award to Zoran Ferić was made by the Academy's Department of Literature. Department Secretary Pavao Pavličić explained that a work from a different genre is picked every year and this year the turn came for a work of prose. "What impressed us the most during our encounter with Ferić's novel was the fact that it manages to bring together two of the important themes that are predominant in our time. One is the family, and the other one history, and this book is about a family through history and about history in this family," Pavličić explained. He also praised Ferić's stylistic mastery and pointed out that the award is being presented to an author "who has not only achieved something big already, but has yet to achieve more, being at the height of his wordmanship".

Zoran Ferić said that this award is particularly important to him for having its origin in a donation and for being a result of selection by the Academy that also came about through a major donation credited to Josip Juraj Strossmayer. Ferić emphasized the need to remind about the importance of philanthropic contributions in this way, because they are motivated by the idea of the greater good and by awareness that culture

and literature are that greater good. "This award reflects the benevolence of people who are willing to invest in culture and science and in the greater good, and I think that we are witnessing a severe shortage of that nowadays," Ferić said. His novel *Putujuće kazalište* was published by V.B.Z. in 2020. Ferić thanked the editor of his books over many years, Drago Glamuzina, for both his friendship and his cooperation. "This book covers more than a century of the history of Croatia and an equal period of my family's history," Ferić said, adding that this is a work of autofiction, which includes many real people. (M. L.)

TURISTIČKE KONCESIJE NA POMORSKOM DOBRU

Znanstveno vijeće za turizam i prostor i Znanstveno vijeće za državnu upravu, pravosuđe i vladavinu prava HAZU u suradnji s Institutom društvenih znanosti *Ivo Pilar*, Institutom za turizam i Geografskim odjeljkom PMF-a Sveučilišta u Zagrebu organiziralo je okrugli stol na temu *Turističke koncesije na pomorskom dobru* koji je održan 21. studenog 2022. u Knjižnici HAZU. Cilj okruglog stola bio je potaknuti znanstveni i stručni diskurs usmjeren na tu iznimno važnu i osjetljivu društvenu temu te oblikovati preporuke za javnu raspravu o novom Zakonu o pomorskom dobru i morskim lukama.

Kako je u uvodu kazao predsjednik HAZU akademik Velimir Neidhardt, turističko gospodarenje na pomorskom dobru ne smije biti na štetu prostora. Spomenuo je da je „betoniranje Jadrana“ stara tema, aktualna i danas, kada se turizam snažno razvija, pri čemu se postavlja pitanje koliko je pozitivno utjecao na demografsku strukturu Hrvatske

i njezin ukupni razvoj koji bi trebao biti u skladu sa zelenom i energetskom agendom. To je bio jedan od razloga zašto Hrvatska akademija želi otvoriti raspravu o novom Zakonu o pomorskom dobru i morskim lukama koji je već izazvao oprečne stavove.

Na okrugom su stolu dr. sc. Saša Poljanec-Borić, znanstvena savjetnica u trajnom zvanju na Institutu društvenih znanosti *Ivo Pilar*, dr. sc. Neven Ivandić, viši znanstveni suradnik na Institutu za turizam i prof. dr. sc. Aleksandar Lukić s Geografskog odjeljka PMF-a u Zagrebu predstavili projekt Znanstvenog vijeća za turizam i prostor HAZU *Turističke koncesije na pomorskom dobru u Hrvatskoj: socioekonomski pogled na harmonizaciju koncesijskih politika u Hrvatskoj u kontekstu europskog zatvorenog tržišta*. Prema provedenom istraživanju, krajem 2020. bila su 6.430 aktivna ugovora u Registru koncesija, od čega se 17,48% odnosi na korištenje pomorskog dobra, a samo jedna koncesija u području turizma, odnosno 0,02% ukupnih koncesijskih ugovora.

U zaključku istraživanja navodi se da institucionalni sustav izdavanja turističkih koncesija valja konsolidirati i administrativno racionalizirati, odnosno da je potrebno izravno povezati sustav prostornog uređenja s dodjeljivanjem koncesija u području turizma te ujedno preispitati ekonomsku i društvenu opravdanost izdavanja koncesija od 99 godina u turizmu i uskladiti rokove izdavanja koncesija i pridruženih prava gradnje i služnosti s investicijskim ciklusom. (M. L.)

TOURISM CONCESSIONS ON MARITIME DOMAIN

The Academy's Scientific Council for Tourism and Space and Scientific Council for Government Administration, Judicature and the Rule of Law in cooperation with the Institute of Social Sciences Ivo Pilar, the Institute of Tourism, and the University of Zagreb Faculty of Science's Department of Geography organized a roundtable to discuss tourism concessions on maritime domain, which was held in the Library of the Academy on 21 November 2022. Its goal was to encourage scientific and professional discourse about this extremely important and delicate topic in Croatia's society, and to formulate recommendations for the public

discussion about the novel Law on maritime domain and seaports.

In his opening address, Academy President Velimir Neidhardt said that commercial operation on maritime domain must not happen at the cost of space. The issue of "cementing of the Adriatic" has been controversial for a long time already, but it remains equally topical in present time, when tourism is gaining strong momentum against the backdrop of growing questioning of its real positive effect on the country's population and overall development, which should be happening in harmony with green and energy agendas. This was one of the reasons why the Academy wanted to open a debate about the novel national legislation of maritime domain and seaports, which has already stirred up opposing attitudes.

Saša Poljanec-Borić, PhD, a scientific advisor with tenure at the Institute of Social Sciences Ivo Pilar, Neven Ivandić, PhD, a senior scientific associate with the Institute of Tourism, and Prof Aleksandar Lukić, PhD from the Department of Geography of the Faculty of Science in Zagreb introduced a project developed by the Academy's Scientific Council for Tourism and Space titled *Turističke koncesije na pomorskom dobru u Hrvatskoj: socioekonomski pogled na harmonizaciju koncesijskih politika u Hrvatskoj u kontekstu europskog zatvorenog tržišta* (*Tourism Concessions on Maritime Domain: Socio-Economic Assessment of the Harmonization of Concession Policies in Croatia in the Context of Closed European Market*). According to research conducted in late 2020, the Registry of Concessions contained 6430 active concession contracts, 17.48% of which dealt with the use of maritime domain, while only one concession was in tourism, accounting for 0.02% of total concession contracts.

The research concludes that the institutional system of tourism concession-granting should be consolidated, administratively

rationalized, and connected directly to the system of spatial planning, while economic and social justification of granting 99-year concessions in tourism should be revised, and deadlines aligned for concession-granting, the granting of relevant rights of building and easement, and for investing. (M. L.)

XX. DANI DR. FRANJE RAČKOGLA

Zavod za povijesne i društvene znanosti HAZU u Rijeci s područnom jedinicom u Puli, Udruga „Dr. Franjo Rački“ i Osnovna škola Ivanke Trohar organizirali su 2. prosinca 2022. u Fužinama znanstveno-stručni skup XX. *Dani dr. Franje Račkoga*.

O životu i djelu Franje Račkog kroz obradu nekih od pisama koja je slao svojim suradnicima i prijateljima govorile su dr. sc. Ana Batinić (Odsjek za povijest hrvatske književnosti Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU) i dr. sc. Maja Polić (Zavod za povijesne i društvene znanosti HAZU u Rijeci), dok je dr. sc. Željko Holjevac (Institut društvenih znanosti Ivo Pilar) govorio o djelovanju tog uglednog intelektualca u svjetlu hrvatsko-mađarskih odnosa šezdesetih godina XIX. stoljeća.

Središnja tema skupa bila je demografija, pa je dr. sc. Robert Skenderović (Hrvatski institut za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje u Slavonskom Brodu) održao predavanje na temu *Stanovništvo Gorskoga kotara u ranom novom vijeku i 19. stoljeću – od premodernoga društva do prvih promjena uzrokovanih modernizacijom*. Dr. sc. Dražen Živić (Institut društvenih znanosti Ivo Pilar) govorio je o demografskoj bilanci i općim kretanjima stanovništva Primorsko-goranske županije 2011. – 2021., dr. sc. Sanja Klempić Bogadi i dr. sc. Ivan Lajić (Institut za migracije i narodnost) govorili su o suvremenim demografskim procesima u Gorskem kotaru, Davor Kauzlaric, prof. (Osnovna škola Ivanka Trohar) temu demografije obradio je s naglaskom na Općinu Fužine i broj učenika tamošnje osnovne škole, dr. sc. Marta Hamzić (Ericsson Nikola Tesla d.d.) temu je proširila predavanjem *Promjena veličine uzoraka krajolika ogulin-skog kraja u uvjetima depopulacije*, a dr. sc. Mirjana Crnić Novosel (Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Podružnica u Rijeci)

temu demografije vezala je s problematikom ispitivanja gorskokotarskih govora. (M. L.)

XX FRANJO RAČKI DAYS

The scientific symposium XX Franjo Rački Days, organized by the Croatian Academy Institute for Historical and Social Sciences in Rijeka with a local unit in Pula, *Dr Franjo Rački* Association and *Ivana Trohar* Primary School, was held in Fužine on December 2, 2022.

Dr Ana Batinić (Division for the History of Croatian Literature at the Academy Institute for the History of Croatian Literature, Theater and Music) and Dr Maja Polić (Institute for Historical and Social Sciences in Rijeka) spoke about Franjo Rački's life and work with an analysis of some of the letters he sent to his associates and friends, while Željko Holjevac (Institute of Social Sciences Ivo Pilar) talked about the work of this esteemed intellectual in the light of the Croatian-Hungarian relations during the 1860s.

Demography was the central topic of the symposium. Therefore, Dr Robert Skenderović (Croatian Institute of History, Slavonski Brod Branch for the History of Slavonija, Srijem and Baranja) focused his lecture on the topic *Gorski Kotar population in the early modern period and the 19th century – from the pre-modern society to the first changes caused by the modernization*, while Dr Dražen Živić (Institute of Social Sciences Ivo Pilar) presented the demographic data and general population flows in the Primorje – Gorski Kotar County 2011 – 2021. Dr Sanja Klempić Bogadi and Dr Ivan Lajić (Institute for Migration and Ethnic Studies) talked about the contemporary demographic processes in Gorski Kotar, while Davor Kauzlaric (Ivana Trohar Primary School) spoke about demography with an emphasis

on the Fužine Municipality and the number of pupils in the local primary school. Dr Marta Hamzić (Ericsson Nikola Tesla d.d.) broadened the topic with her lecture *Changing the size of landscape patterns in the Ogulin area under depopulation conditions*, and Dr Mirjana Crnić Novosel (Institute of Croatian Language and Linguistics, Rijeka Branch) linked the topic of demography with the issue of analysing the dialects of Gorski Kotar. (M. L.)

PRIZNANJE AKADEMIKU IVANU ARALICI

Istaknuti hrvatski književnik akademik Ivan Aralica primio je 12. prosinca 2022. u Knjižnici HAZU Povelju Splitsko-dalmatinske županije, koju mu je uručio predsjednik Županijske skupštine Mate Šimundić, za izuzetan i bogat doprinos na području kulturnog i književnog stvaralaštva. Riječ je o iznimnom priznanju koje su od osoba dosad dobili primjerice Oliver Dragojević, Ljubo Stipić Delmata i Zlatko Dalić. Prema Šimundićevim riječima, akademik Aralica, iako nije rodom iz Splitsko-dalmatinske županije, u svojim djelima govori i o njoj, primjerice o Sinju, Imotskom, Trogiru i Splitu. Predsjednik HAZU akademik Velimir Neidhardt podsjetio je da je to već treća svečanost ove godine u Hrvatskoj akademiji na kojoj se akademiku Aralicu uručuje priznanje, nakon što je u lipnju dobio počasni doktorat Sveučilišta u Mostaru (na fotografiji), a u rujnu Zlatnu plaketu Udruge hrvatskih branitelja Domovinskog rata 91. u suradnji s drugim udrugama proizašlima iz Domovinskog rata. „Mi smo ponosni na našeg doajena hrvatske književnosti i Razreda za književnost HAZU, na našeg akademika Aralicu, i uvijek smo radosni i čast nam je biti domaćin svečanostima kojima mu Hrvatska iskazuje počast“, kazao

je akademik Neidhardt. Zahvaljujući na Povelji, akademik Aralica kazao je da ga ona čini bliskijim Splitu, a prisjetio se i svojega književnog rada i istaknuo da nikad nije težio afirmirati se izvan hrvatskog jezika, iako su mu djela prevedena i na strane jezike. „Sebe vidim kao ložača tinjajuće vatre jednog nacionalnog perioda“, rekao je. Na svečanosti je govorio i potpredsjednik Hrvatskog sabora Ante Sanader, koji je akademiku Aralici zahvalio na svemu što je učinio za hrvatski narod, hrvatsku samostalnost i hrvatsko domoljublje. (M. L.)

ACKNOWLEDGMENT TO ACADEMY MEMBER IVAN ARALICA

The prominent Croatian writer and a Full Academy Member Ivan Aralica received the Charter of the Split-Dalmatia County (*Povelja Splitsko-dalmatinske županije*) in the Library of the Academy on 12 December 2022. It was presented to him by the chairman of the regional assembly, Mate Šimundić, for his outstanding and rich contributions in the fields of culture and literature. The same recognition of outstanding merit had been granted to Oliver Dragojević, Ljubo Stipić Delmata, and Zlatko Dalić, to name only a few of its recipients. As Šimundić explained, although originally not from the Split-Dalmatia region, Aralica frequently made local references (to Sinj, Imotski, Trogir, Split) in his works. Academy President Velimir Neidhardt pointed out that this was the third ceremony held at the Academy in 2022 to present some kind of acknowledgment to Aralica. Prior to this, he received the honorary doctorate from the University of Mostar in June (see the photo), followed by the Gold Plaque of the Croatian 1991 Homeland War Veteran Association and other veteran associations in September. “We are proud of our doyen of Croatian literature and of the Academy’s Department of Literature, our member Ivan Aralica, and we always feel happy and honoured to be able to host events in which Croatia honours him,” President Neidhardt said.

Thanking for the Charter, Aralica said he feels closer to Split now. Reflecting on his literary work, he said that affirmation beyond the boundaries of the Croatian language was never his ambition, although

some of his works have been translated into other languages. “I see myself as the stoker of a slow-burning fire of one period in the nation’s history,” he said. Croatian Parliament Deputy Speaker Ante Sanader also spoke at the ceremony, and he thanked Aralica for everything he has done for the Croatian people, Croatia’s independence, and Croatian patriotism. (M. L.)

IZLOŽBA IVAN STANDL – ZAGREBAČKI FOTOGRAF

U Muzeju grada Zagreba od 15. prosinca 2022. do 19. ožujka 2023. bila je otvorena izložba *Ivan Standl – zagrebački fotograf* organizirana u partnerstvu s Hrvatskom akademijom znanosti i umjetnosti i Muzejom za umjetnost i obrt. Izložba je organizirana u povodu 190. obljetnice Standlova rođenja i 125. obljetnice smrti i riječ je o prvoj monografskoj izložbi tog majstora fotografije koji je u hrvatskoj sredini stekao zasluge zbog dugovječnosti djelovanja, kompleksna opusa i mnogih nagrada. Ivan Standl (1832. – 1897.), rođenjem Čeh, jedan je od najznačajnijih predstavnika rane fotografije u Hrvatskoj. U Zagrebu je od sredine 1860-ih sve do smrti vodio profesionalni atelier. Portretirao je građanstvo, snimao prirodne i kulturne znamenitosti, različite umjetničke predmete, ali i za potrebe znanstvenih istraživanja. Prvi je, 1865. i 1869., fotografirao Baščansku ploču. Nosio je naslov Akademijina svjetlopisca i djelovao kao ovlašteni sudski fotograf. Upamćen je i kao jedan od kioničara velikog zagrebačkog potresa 1880.

EXHIBITION: ZAGREB PHOTOGRAPHER IVAN STANDL

An exhibition about the Zagreb Photographer Ivan Standl ran at the Zagreb City Museum from 15 December 2022 to 19 March 2023. The Croatian Academy of Sciences and Arts was a partner in putting it up, together with the Museum of Arts and Crafts in Zagreb. This exhibition was planned to mark the 190th anniversary of Standl’s birth and 125th anniversary of his death and it was the first monographic exhibition on this master of photography ever organized. His reputation in Croatia was built on the longevity and complexity of his work

and the many prizes he was awarded. Ivan Standl (1832-1897), who was of Czech origin, is one of the most important representatives of the early photography in Croatia. He ran a professional photographic studio in Zagreb from mid-1860s until his death. Standl portrayed members of the bourgeoisie and took photos of natural and cultural sights, different artefacts, but he would also get hired as a photographer for the purposes of scientific research. He took the first photos of the Baška Tablet, in 1865 and 1869. He was titled the Academy's official "heliographer" and he acted as the certified court-appointed photographer. Standl is also remembered as one of the recorders of the great Zagreb earthquake in 1880. (M. L.)

12. BOŽIĆNI KONCERT U HAZU

U Preporodnoj dvorani Narodnog doma HAZU u Zagrebu 21. prosinca 2022. Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti organizirala je 12. tradicionalni *Božićni koncert*. Nastupili su Zagrebački solisti i sopranistica Darija Auguštan, koji su izveli *Sonatu za violinu u A-duru* Césara Francka, *Exultate iubilate* Wolfganga Amadeusa Mozarta i božićne pjesme *Svim na zemlji mir, veselje i Tiha noć*.

Nazočnima se na početku koncerta obratio predsjednik HAZU akademik Velimir Neidhardt, koji je kazao da se koncert održava u Preporodnoj dvorani Narodnog doma, gdje je bilo prvo sjedište Akademije dok 1880. nije sagrađena neorenesansna palača na Zrinjevcu koja je trenutno u postupku cijelovite obnove nakon potresa.

„Uz ovogodišnje uspjehe – pelješke, euro-schengenske i, naravno, svjetske sportske

Hrvatske, priželjkujemo ponovni povratak pravednoga europskog mira u punini svečane božićne poruke. Sa zahvalom svim umjetnicima i Hrvatskoj radioteleviziji na ostvarenju ovoga koncerta, u ozračju radosnoga slavlja želimo diljem Hrvatske i širom svijeta čestit Božić i da svima na tom mlađom ljetu bude puno veselja i svega obilja“, poručio je akademik Neidhardt. (M. L.)

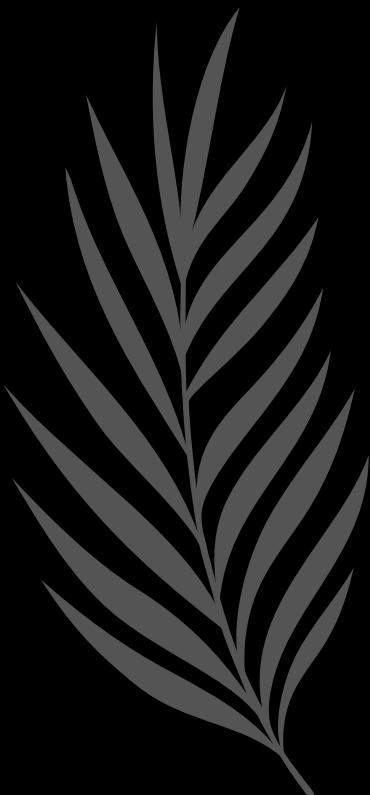
thankful to all the artists and the Croatian Radiotelevision, who have made this concert possible, and in the spirit of festive cheer, we wish a merry Christmas to everyone in Croatia and across the world, and, like the song says, may there be a lot of joy and great abundance in the new year,” Academy President Neidhardt said in his message. (M. L.) (M. L.)

12TH CHRISTMAS CONCERT IN THE ACADEMY

The Croatian Academy of Sciences and Arts organized its traditional Christmas concert at the National Revival Hall of Academy's National Home Palace in Zagreb for the twelfth time on 21 December 2022. Zagreb Soloists and soprano Darija Auguštan performed César Franck's *Sonata in A major for Violin and Piano*, Wolfgang Amadeus Mozart's *Exultate, jubilate*, and Christmas carols "Svim na zemlji mir, veselje" and "Tiha noc" ("Silent Night").

Academy President Velimir Neidhardt gave the opening address, in which he reminded that the concert is taking place in the same palace where the Academy was first seated before moving to its new home in the neo-renaissance palace at Zrinjevac, which was built in 1880. The Zrinjevac palace is currently undergoing a thorough post-earthquake renovation.

“In addition to this year’s achievements – the inauguration of the bridge to Pelješac, the country’s entry into the Schengen zone, and, of course, international achievements of Croatian athletes – we also wish for the return of a just European peace, in the fullness of festive Christmas well-wishing. Feeling

PREMINUĆA

U 2022. napustili su nas redoviti članovi HAZU: akademik Davorin Kempf (21. kolovoza 1947. – 14. siječnja 2022.), akademik Daniel Rukavina (22. veljače 1937. – 31. siječnja 2022.), akademik Božo Udovičić (26. rujna 1933. – 21. travnja 2022.), akademik Đuro Seder (29. studenog 1927. – 2. svibnja 2022.), akademik Eduard Hercigonja (20. kolovoza 1929. – 21. svibnja 2022.), akademik Viktor Žmegač (21. ožujka 1929. – 20. srpnja 2022.), akademik Tomislav Cvitaš (12. listopada 1943. – 19. kolovoza 2022.), akademkinja Alica Wertheimer-Baletić (10. prosinca 1937. – 2. rujna 2022.) i akademik Zvonimir Baletić (26. siječnja 1936. – 3. listopada 2022.), dopisni članovi prof. emer. Zvonimir Janko (26. srpnja 1932. – 12. travnja 2022.), prof. dr. sc. Ben Mottelson (9. srpnja 1926. – 13. svibnja 2022.), prof. dr. sc. Josef Zemann (25. svibnja 1923. – 16. listopada 2022.), prof. emer. Helmut Moritz (1. studenog 1933. – 21. listopada 2022.), dr. sc. Helmut Reihlen (14. kolovoza 1934. – 19. studenog 2022.), prof. emer. Suad Efendić (8. travnja 1937. – 21. studenog 2022.) i prof. emer. Erich Thenius (26. prosinca 1924. – 29. prosinca 2022.) te članovi suradnici dr. sc. Nedjeljko Mihanović (16. veljače 1930. – 27. siječnja 2022.), prof. emer. Vladimir-Đuro Degan (2. srpnja 1935. – 27. ožujka 2022.), prof. dr. sc. Theodor Dürrigl (10. listopada 1926. – 20. srpnja 2022.) i prof. dr. sc. Marin Zaninović (18. siječnja 1930. – 2. prosinca 2022.).

Život i djelo svakoga od njih trajno su utkani u Akademijinu povjesnicu.

DECEASED MEMBERS

In 2022 the following Full Members of the Croatian Academy of Sciences and Arts died: Davorin Kempf (12 August 1947 – 14 January 2022), Daniel Rukavina (22 February 1937 – 31 January 2022), Božo Udovičić (26 September 1933 – 21 April 2022), Đuro Seder (29 November 1927 – 2 May 2022), Eduard Hercigonja (20 August 1929 – 21 May 2022), Viktor Žmegač (21 March 1929 – 20 July 2022), Tomislav Cvitaš (12 October 1943 – 19 August 2022), Alica Wertheimer-Baletić (10 December 1937 – 2 September 2022) and Zvonimir Baletić (26 January 1936 – 3 October 2022). In 2022 also died Corresponding Members of the Croatian Academy Professor Zvonimir Janko, PhD (26 July 1932 – 12 April 2022), Professor Ben Mottelson, PhD (9 July 1926 – 13 May 2022), Professor Helmut Moritz, PhD (1 November 1933 – 21 October 2022), Professor Josef Zemann, PhD (25 May 1923 – 16 October 2022), Professor Suad Efendić, PhD (8 April 1937 – 21 November 2022), Helmut Reihlen, PhD (14 August 1934 – 19 November 2022) and Professor Erich Thenius, PhD (26 December 1924 – 29 December 2022); as well as Associate Members Nedjeljko Mihanović, PhD (16 February 1930 – 27 January 2022), Professor Vladimir-Đuro Degan, PhD (2 July 1937 – 27 March 2022), Professor Theodor Dürrigl, PhD (10 October 1926 – 20 July 2022) and Professor Marin Zaninović, PhD (18 January 1930 – 2 December 2022).

Their life and work will be remembered.

SURADNICI U OVOM BROJU / CONTRIBUTORS IN THIS ISSUE

Akademik Stjepan Damjanović, redoviti profesor u miru, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb

Akademik Goran Durn, redoviti profesor u trajnom zvanju, Rudarsko-geološko-naftni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Pierottijeva 6, 10000 Zagreb

Akademik Dragutin Feletar, redoviti profesor u miru, Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Marulićev trg 19, 10000 Zagreb (preminuo 21. lipnja 2023.)

Akademik Ivan Gušić, prof. emer., Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Horvatovac 102a, 10000 Zagreb

Prof. dr. sc. Vjera Katalinić, članica suradnica HAZU, znanstvena savjetnica, Odsjek za povijest hrvatske glazbe Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, Opatička 18, 10000 Zagreb

Vesna Kedmenec Križić, viša kustosica, Kabinet grafike HAZU, Andrije Hebranga 1, 10000 Zagreb

Dr. sc. Lucija Konficić, asistentica, Odsjek za povijest hrvatske glazbe Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, Opatička 18, 10000 Zagreb

Marijan Lipovac, prof., Ured za odnose s javnošću i medije HAZU, Trg Nikole Šubića Zrinskog 11, 10000 Zagreb

Prof. dr. sc. Tihomil Maštrović, redoviti profesor u trajnom zvanju u miru, Fakultet filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Jordanovac 110, 10000 Zagreb

Akademik Velimir Neidhardt, prof. emer., predsjednik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Trg Nikole Šubića Zrinskog 11, 10000 Zagreb

Akademik Mirko Orlić, redoviti profesor u trajnom zvanju, Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Horvatovac b.b., 10000 Zagreb

Tamara Runjak, knjižničarska savjetnica, Knjižnica HAZU, Strossmayerov trg 14, 10000 Zagreb

Dr. sc. Andrea Sapunar Knežević, znanstvena savjetnica, Odsjek za povijest hrvatske književnosti Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, Opatička 18, 10000 Zagreb

Prof. dr. sc. Vladimir Strugar, član suradnik HAZU, Zavod za znanstvenoistraživački i umjetnički rad HAZU u Bjelovaru, A. B. Šimića 1, 43000 Bjelovar

Akademik Mario Šlaus, znanstveni savjetnik u trajnom zvanju, Antropološki centar HAZU, Ante Kovačića 5, 10000 Zagreb

Dr. sc. Filip Turković-Krnjak, viši kustos, Gliptoteka HAZU, Medvedgradska 2, 10000 Zagreb

AUTORI FOTOGRAFIJA: **Damir Fabijanić** (Korice, str. 2., 4., 6., 7., 8..9., 13., 14., 16., 17., 18., 20., 22., 24., 25., 36., 38., 39., 40., 42., 44., 46., 48., 56., 58., 61. i 66.), **Marijan Lipovac** (str. 59., 60., 64., 78., 79., 80., 81., 82., 84., 86., 87., 89., 90., 92., 93., 94., 95., 96 dolje i 98.), **Ivan Dević** (str. 30.), **Maciej Szymanski** (str. 32. gore), **Maja Belić** (str. 32. dolje), **Jelena Kralj** (str. 33.), **Tomica Rubinčić** (str. 34.-34.), **Nanaka Adachi** (str. 62.), **Goran Kos** (str. 65.), **Gordana Poletto Ružić** (str. 97.)

POPIS LIKOVNIH PRILOGA / FIGURES AND TABLES

- Str. 2.** Predsjednik HAZU akademik Velimir Neidhardt
- Str. 4.** Detalj Baščanske ploče
- Str. 6.** Unutrašnjost crkve svete Lucije u Jurandvoru s replikom Baščanske ploče
- Str. 7., 8.-9.** Baščanska ploča
- Str. 12.** Sudionici Međunarodnog znanstvenog skupa o Antunu Barcu pred kopijom Baščanske ploče
- Str. 13.** Baščanska ploča u atriju palače HAZU
- Str. 14.** Lonjsko polje
- Str. 16.** Vinogradi i maslinici u Istri
- Str. 17.** Plitvička jezera
- Str. 18.** Stjenovita obala otoka Mljet-a
- Str. 21.** Arkade na ulazu u zgradu Zavoda za znanstvenoistraživački i umjetnički rad HAZU u Bjelovaru
- Str. 22.** Pogled s prozora Zavoda za znanstvenoistraživački i umjetnički rad HAZU u Bjelovaru, zastave Republike Hrvatske, Bjelovarsko-bilogorske županije i Grada Bjelovara
- Str. 24.** Katedrala svete Terezije Avilske u Bjelovaru i spomenik poginulim hrvatskim braniteljima
- Str. 25.** Arkade na ulazu u zgradu Zavoda za znanstvenoistraživački i umjetnički rad HAZU u Bjelovaru
- Str. 26.** Plakat Bele Čikosa Sessije za časopis *Mladost* iz 1898.
- Str. 28.** Naslovnica časopisa *Književna republika* iz 1923., rad Ljube Babića, Izložba Boris Bučan – Fenomen plakatne umjetnosti u Kabinetu grafike HAZU 2017.
- Str. 29.** Katalog izložbe *Plakat u Hrvatskoj do 1941.*, Plakat Pavla Gavranića Leciderma znanstvena kozmetika iz 1931., Plakat Henrika Toulouse-Lautreca *Babylone d'Allemagne par Victor Jozé* iz 1894.
- Str. 30. i 33.** Ćigra
- Str. 32.** Ćigra, Ornitolazi na otočiću Školjiću kod Nevidana na otoku Pašmanu
- Str. 34.-35.** Platforma za cigre na jezeru Siromaja kraj Rugvice
- Str. 36. i 38.** Dio Knjižnice Ivana Kukuljevića Sakcinskoga
- Str. 39.** Posvete Ivana Kukuljevića Sakcinskoga na knjigama iz njegove Knjižnice
- Str. 40.** Rukopisni katalog Ivana Kukuljevića Sakcinskoga, Dio Knjižnice Ivana Kukuljevića Sakcinskoga
- Str. 41.** Portret Ivana Kukuljevića Sakcinskoga
- Str. 42.** Orgulje u katedrali Uznesenja Marijina u Krku
- Str. 44. i 45.** Primjeri časopisa *Arti musices*
- Str. 46. i 48.** Poprsje ukrajinskog pjesnika Tarasa Ševčenka u Ukrainskoj ulici u Zagrebu
- Str. 56. i 58.** Detalji spomenika Andriji Mohorovičiću u Zagrebu
- Str. 59.** Predsjednik HAZU akademik Velimir Neidhardt i gradonačelnik Grada Zagreba Tomislav Tomašević otkrivaju spomenik Andriji Mohorovičiću 22. travnja 2022.
- Str. 60.** Govor akademika Mirka Orlića na svečanosti otkrivanja spomenika Andriji Mohorovičiću
- Str. 61.** Spomenik Andriji Mohorovičiću u Zagrebu
- Str. 62.** Švedski kralj Karl XVI. Gustaf uručuje Nobelovu nagradu Svanteu Pääbo 10. prosinca 2022. u Stockholmu
- Str. 64.** Akademik Pavao Rudan i Svante Pääbo u palači HAZU 2016.
- Str. 65.** Svante Pääbo za govornicom u velikoj dvorani palače HAZU 2007.
- Str. 66.** Spomenik kralja Tomislava u Zagrebu
- Str. 68.** Robert Frangeš Mihanović: reljef *Krunidba*, sadra, 1938., Sadreni model za spomenik kralja Tomislava, 1930.
- Str. 69.** Robert Frangeš Mihanović: reljef *Mirenje*, sadra, 1938.
- Str. 70.** Robert Frangeš Mihanović pokraj sadrenog modela konja, Postolje spomenika kralja Tomislava s petokratkom zvijezdom, 1945., Postavljanje spomenika kralja Tomislava, 1947.
- Str. 73.-75.** Portreti redovitih članova HAZU izabranih 2022.
- Str. 78.** Hrvatski vaskularni dan: Angiologija 2022 (CROVASCULAR 2022) u Preporodnoj dvorani HAZU 4. ožujka 2022.
- Str. 79.** Predstavljanje triju muzikoloških knjiga u Knjižnici HAZU 28. ožujka 2022.
- Str. 80.** Predstavljanje *Zbornika o Ljubomiru Marakoviću* u Varaždinu 21. travnja 2022.
- Str. 81.** Načelnik Ratne škole Ban Josip Jelačić brigadir Mijo Kožić za govornicom u velikoj dvorani palače HAZU 4. svibnja 2022., Svečanost potpisivanja ugovora o suradnji na projektu suizdavanja Djela Miroslava Krleže u salonu palače HAZU 19. svibnja 2022.
- Str. 82.** Predavanje prof. dr. sc. Darka Žubrinića o posjetu Nikole Tesle Zagrebu prije 130 godina u Knjižnici HAZU 24. svibnja 2022., uvodni govor akademika Velimira Neidhardta
- Str. 83.** Akademkinja Nella Lonza govorila na središnjoj proslavi 750. obljetnice donošenja Dubrovačkog statuta u Dubrovniku 29. svibnja 2022.
- Str. 84.** Predavanje dr. sc. Ivo Lučića *Presvlačenje krša: iz kamene pustinje u vrhunsku vrijednost* u Knjižnici HAZU 2. lipnja 2022., Loren Živković Kuljiš: *Flešbekarij*
- Str. 86.** Okrugli stol *Položaj pravosuđa u trodiobi vlasti u RH i njegova društvena odgovornost* u Preporodnoj dvorani HAZU 5. srpnja 2022.
- Str. 87.** Konferencija *Hrvatska kao dio eurozone* u palači HAZU 14. srpnja 2022., Proslava 25. obljetnice osnivanja i djelovanja Razreda za tehničke znanosti HAZU u palači HAZU 4. listopada 2022.
- Str. 88.** Naslovnica *Zbornika o Slavku Ježiću*
- Str. 89.** Predstavljanje monografije *Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti (2011. – 2018.)* u palači HAZU 11. listopada 2022.
- Str. 90.** Znanstveni skup o Nikoli Andriću u Knjižnici HAZU 20. listopada 2022.
- Str. 91.** Znanstveni skup *Najstariji hrvatski časopisi: kontinuitet, izazovi i budućnost* u Preporodnoj dvorani HAZU 19. listopada 2022.
- Str. 93.** Svečanost proglašenja akademika Andrije Mutnjakovića počasnim građaninom Prištine u palači HAZU 7. studenog 2022.
- Str. 94.** Svečanost povodu 100. obljetnice rođenja akademika Ivo Padovana u palači HAZU 8. studenog 2022.
- Str. 95.** Svečanost dodjele Književne nagrade Stipana Bilića-Pričića u Knjižnici HAZU 13. prosinca 2022.
- Str. 96.** Okrugli stol Turističke koncesije na pomorskom dobru u Knjižnici HAZU 21. studenog 2022., XX. Dani dr. Franje Račkoga u Fužinama 2. prosinca 2022.
- Str. 97.** Svečanost dodjele počasnog doktora Sveučilišta u Mostaru akademiku Ivanu Aralici u palači HAZU 20. lipnja 2022.
- Str. 98.** Otvorenie izložbe *Ivan Standl – zagrebački fotograf u Muzeju grada Zagreba* 15. prosinca 2022., 12. Božićni koncert u Preporodnoj dvorani HAZU 21. prosinca 2022.
- Na prednjim koricama:** Detalj Baščanske ploče;
- Predlist:** Detalj spomenika Andriji Mohorovičiću u Zagrebu
- Na poleđini korica:** Spomenik kralja Tomislava u Zagrebu; Zalist: Vinograd u Istri

ISSN 1849-4838

A standard one-dimensional barcode is positioned vertically on the left side of the page. It is used for tracking and identification purposes.

9 771849 483002